

Estudi sobre conductes de violència domèstica i aproximació i intervenció de l'administració local en la matèria

**VNiVERSiDAD
D SALAMANCA**

INFORME FINAL

Contracte Art. 6o LOSU

INVESTIGADORA RESPONSABLE

Dra. Marta del Pozo Pérez

COORDINADOR INTERN

Senyor Pablo Ramos Hernández

RESPONSABLES DE METODOLOGIA

Dra. Carmen Patino Alonso

Dra. Lourdes Santos Pérez

EQUIP DE RECERCA

Dra. Ángela Figueruelo Burrieza

Dra. Inmaculada Sánchez Barrios

Dra. Isabel Vicario Molina

Dra. M.ª Luisa Ibáñez Martínez

Dra. Alicia González Monje

Dr. Sergio Martín Guardado

Dr. José Luis Domínguez Álvarez

Dr. José Luis Mateos Crespo

Dr. Sergi Corominas Bach

Senyor Emilio Ferrero García

Senyora Laura Mañas Acero

ÍNDIX

Informe 1	2
<i>Diagnòstic de la situació actual de la violència domèstica</i>	
Informe 2	16
<i>Resultats de l'enquesta</i>	
Informe 3	44
<i>Proposta de solucions i mesures de millora per al desenvolupament de polítiques públiques de prevenció i sensibilització</i>	
Informe 4	56
<i>Definició dels indicadors necessaris per al seguiment i avaluació de la incorporació d'usuàries víctimes de violència domèstica al Servei ATENPRO</i>	
Informe 5	95
<i>Definició de l'anàlisi de dades i claus per a la definició d'estadística</i>	
Informe 6	98
<i>Anàlisi de serveis locals d'intervenció</i>	
Informe 7	143
<i>Proposta de model d'intervenció des de l'àmbit local</i>	
Informe 8	150
<i>Proposta de qüestionari/instrumento local per al diagnòstic de la violència contra les dones</i>	
Informe 9	159
<i>Claus per a l'elaboració del protocol d'actuació en el marc del Servei ATENPRO</i>	
Informe 10	162
<i>Conclusions finals</i>	
Addenda I	166
<i>Referències bibliogràfiques</i>	
Annex I	176
<i>Model de qüestionari</i>	
Annex II <i>Excel – Taula I</i>	
Annex III <i>Excel – Taula II</i>	
Annex IV <i>Excel</i>	

Informe 1

*Diagnòstic de la situació actual de la
violència domèstica*

I. Què entenem per conductes de violència domèstica?

El Conveni del Consell d'Europa sobre prevenció i lluita contra la violència contra la dona i la violència domèstica, en el seu article 3 b), defineix la violència domèstica com "tots els actes de violència física, sexual, psicològica o econòmica que es produeixen en la família o en la llar o entre cònjuges o parelles de fet antics o actuals, independentment que l'autor del delictes comparteixi o hagi compartit el mateix domicili que la víctima."

Aquesta violència domèstica, en una part, és violència de gènere, regulant-se en el nostre ordenament jurídic en la Llei Orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere que implica tot tipus de violència produïda en el si de les relacions afectives presents o passades sobre la dona per part de l'home que és la seva parella o exparella.

Per tant, ha de quedar clar que la nostra Llei Orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere no està dirigida a combatre la totalitat de violència sobre la dona per la seva pròpia condició femenina, pel mer fet de ser-ho; prefereix fer un tractament més concret circumscriuint la seva regulació a l'àmbit de la parella o ex parella, a pesar que la comprensió del fenomen de la violència de gènere té unes arrels molt més profundes que obeeixen a l'intent d'una part de la societat de perpetuar un cànon de conducta profundament desigualitari, producte d'una societat mundial masclista i patriarcal -un comportament, en suma, que gravita sobre la idea de la posició d'inferioritat que ocupa la dona en les relacions afectives i socials, públiques i privades-.

Doncs bé, aquesta violència de gènere és la que el Plec de Condicions denomina "Actes de violència física, sexual, psicològica o econòmica que es produeixen cap a dones, entre cònjuges, parelles de fet — antigues o actuals —, o dels qui estiguin o hagin estat lligats a elles per relacions similars d'afectivitat, independentment que existeixi o hagi existit convivència."

En definitiva, parlem d'una violència que exerceix l'home sobre aquesta dona amb la qual té o ha tingut una relació sentimental, inclosa, tal com es determina en la legislació, la de festeig, expressions que resulten difícil d'interpretar.

En aquest sentit, la Sentència del Tribunal Suprem de 12 de maig de 2009 indica el següent: "No resulta fàcil, per descomptat, donar resposta a tots i cadascun dels supòsits que la pràctica pot oferir respecte de models de convivència o projectes de vida en comú susceptibles de ser presos en consideració per a l'aplicació d'aquells preceptes. La definició de quan pot donar-se per existent una relació d'afectivitat desaconsella l'establiment de pautes generals excessivament abstractes. No faltaran casos en els quals aquesta relació d'afectivitat sigui percebuda amb diferent abast per cadascun dels integrants de la parella, o suposats en els quals el projecte de vida en comú no sigui ni tan sols compartit per tots dos protagonistes. En cas contrari, exclouríem del tipus suposats perfectament imaginables en els quals, malgrat l'existència d'un projecte de vida en comú, els membres de la parella decideixen de manera

voluntària, ja sigui per raons personals, professionals o familiars, viure en diferents domicilis. El decisiu perquè l'equiparació es produeixi és que existeixi un cert grau de compromís o estabilitat, encara que no hi hagi fidelitat ni es comparteixin expectatives de futur. Quedarien, això sí, excloses relacions purament esporàdiques i de simple amistat, en les quals el component afectiu encara no ha tingut ni tan sols l'oportunitat de desenvolupar-se i arribar a condicionar els mòbils de l'agressor. En definitiva, la protecció penal reforçada que dispensen aquells preceptes no pot excloure a parelles que, malgrat el seu format no convencional, viuen una relació caracteritzada per la seva intensitat emocional, sobretot, quan aquesta intensitat, fins i tot entesa de manera patològica, està en l'origen de les agressions.”

Amb el mateix tenor es recull en les Conclusions de les Jornades sobre unificació de criteris en matèria de violència de gènere el següent: “La naturalesa de la relació que uneix a una dona víctima d'un dels delictes enumerats en l'article 87 ter de la Llei Orgànica del Poder Judicial i al seu victimari determinarà, d'una banda, la competència del Jutjat de Violència Sobre la Dona o del Jutjat d'Instrucció per a la recerca dels fets presumptament delictius i, per un altre, la integració d'un dels elements del tipus penal en el cas dels delictes dels articles 153, 171, 172 i 173 del Codi Penal.” Seguint amb les consideracions dutes a terme en aquestes Jornades, s'emfatitza també que l'abast d'aquesta relació determinarà l'apreciació, si escau, de la circumstància mixta de parentiu de l'art. 23 del Codi Penal, i la possibilitat de la víctima d'acollir-se a la dispensa a no declarar contra l'investigat/acusat, a l'empara de l'article 416 de la Llei d'Enjudiciament Criminal.

Sintetitzant, els problemes interpretatius sorgeixen a l'hora de concloure quan estem davant una relació d'afectivitat anàloga o similar a la conjugal capaç de desplegar els efectes que s'han apuntat.

La pràctica diària ofereix una rica casuística en la qual no sempre és fàcil determinar si la instrucció de la causa ha de correspondre al Jutjat de Violència o al Jutjat d'Instrucció. Relacions entaulades a través de les xarxes socials, relacions en les quals no es dona la nota d'exclusivitat, relacions que impliquen nenes adolescents, o relacions extramatrimoniales, són bona prova d'això.

Així, enfront de les Sentències del TS 510/2009 de 12 de maig i 1376/2011 de 23 de desembre que realitzen una interpretació extensiva d'aquesta relació i la doctrina de la qual ha estat seguida per moltes Audiències Provincials, altres com la Sentència 1348/2011 de 14 de desembre, la Sentència 807/2015 de 23 de novembre i la recent Sentència 556/2017 de 13 de juliol aposten per una interpretació molt més restrictiva.

Com a conclusió, en les Jornades abans citades, es parteix del concepte de violència sobre la dona i es discuteix si aquest resulta extensible a situacions on les relacions resulten esporàdiques o es materialitzen a través de les xarxes socials. Se sosté que enfront d'un concepte de violència sobre la dona més restringit (aquell que ofereix la Llei Orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere i la mateixa Llei Orgànica del Poder Judicial), el Conveni del Consell d'Europa sobre prevenció i lluita contra la violència contra la dona i la violència domèstica (Conveni d'Istanbul, d'11 de

maig de 2011, concretament els articles 3.a) i d) no lliga l'existència de violència sobre la dona al fet que existeixi o hagi existit relació de parella. En aquest mateix sentit, el Pacte d'Estat per a la lluita contra la violència de gènere (realitzat en el Congrés dels Diputats i Senat) es mostra procliu a ampliar el concepte de violència sobre la dona per a abastar situacions actualment no recollides, assenyalant-se que ha d'utilitzar-se el contingut del Pacte com a element d'interpretació i, per tant, tendir a l'ampliació del concepte de violència sobre la dona, conforme al citat Conveni d'Istanbul. En qualsevol cas, es conclou que actualment i des del punt de vista penal, l'existència d'una relació sentimental és un element essencial a l'hora de qualificar el delicte, raó per la qual ha de ser indagat en fase d'Instrucció.

Quant al concepte de violència sobre la dona i malgrat que per la majoria dels qui van assistir es va postular un concepte ampli o obert com el definit més amunt, també se sosté la tesi per la qual, atesa la llei espanyola, es preveu un "concepte normatiu", i per tant, restrictiu. Es coincideix en les dificultats que en enjudiciament es troben a vegades en relació amb el concepte "relació sentimental", assenyalant les persones assistents que haurà d'atendre's a la "qualitat" de la descripció de la relació sentimental i al concepte jurídic penal de violència sobre la dona, sent essencial en aquest sentit la labor efectuada en els Jutjats de Violència sobre la Dona en fase d'Instrucció penal.

Es planteja d'altra banda que existeixen dubtes jurisprudencials a l'hora de determinar quins són els elements que han de concórrer o poden faltar a l'hora de definir una "relació anàloga" a la matrimonial.

En relació amb la violència manifestada en edats primerenques (adolescència), es debat sobre la conveniència de l'exploració de menors, com a diligència d'Instrucció, distingint-la de la veritable declaració testifical, sent dubtós a quina edat pot un/a menor acollir-se a la dispensa recollida en l'article 416 de la Llei d'Enjudiciament Criminal. En aquest sentit, per les persones assistents, es proposa com a criteri orientatiu que es prengui com a edat de referència els 12 anys, per analogia amb la normativa civil, atenent en un altre cas a la "maduresa" del/la menor. Es conclou que si el/la menor té prou maduresa, segons el parer de l'òrgan judicial, ha de donar-se-li la possibilitat d'acollir-se a la dispensa legal. Amb tot, part de les persones assistents plantegen que l'edat de 15 anys és una edat "crítica" perquè amb aquesta edat, i després de la reforma dels articles 183 i següents del Codi Penal mitjançant Llei Orgànica 1/15 de 30 de març, no poden consentir vàlidament per a mantenir relacions sexuals, però sí que se'ls dona la possibilitat d'acollir-se a la dispensa, per la qual cosa pot semblar contradictori que sí que es pugui usar la dispensa i no obstant això, el legislador entengui que no té prou maduresa per a consentir actes de naturalesa sexual. En relació amb els problemes pràctics que es donaran a l'hora de valorar la maduresa del/la menor, les persones participants entenen, per majoria, que ha de valorar-se per l'òrgan judicial a través de la immediació, fins i tot no sent aliens a la dificultat d'aquesta valoració i als problemes de disparitat de criteris que poden donar-se.

En relació amb la "relació matrimonial", es conclou que és fonamental no donar per fet l'existència de "matrimoni", perquè a vegades es diu de manera vulgar, sense que aquest s'hagi contret entre les parts del procés. En aquests casos, es recomana per les persones participants que s'indagui en fase d'Instrucció amb diligències com l'exhibició del llibre de família o la sol·licitud de la inscripció registral del matrimoni via exhort. La qüestió exposada no és fútil, perquè l'existència o no de matrimoni pot marcar la possibilitat d'acollir-se a la dispensa de l'article 416 de la Llei d'Enjudiciament Criminal.

Per a acabar aquest apartat, el Plec de Condicions, a més de referir-se a la violència de gènere en el sentit que s'acaba d'indicar, es refereix a la violència domèstica en sentit estricte, és a dir, a aquells actes de violència física, sexual, psicològica o econòmica que es produeixen cap a dones, nenes i nens dins de la família i en la llar.

El nostre estudi versarà, doncs, d'una banda, sobre la violència de gènere regulada en la Llei integral i, per un altre, sobre la violència domèstica exercida contra dones, nens o nenes.

II. Nota metodològica.

Per a l'elaboració del Diagnòstic preliminar de la situació de la violència domèstica a Espanya (2022), s'ha procedit metodològicament de la següent manera. En primer lloc, s'ha dut a terme una anàlisi de diferents fonts d'informació relacionada amb conductes de violència domèstica. Amb aquest fi, s'ha adoptat un mateix esquema de presentació dels resultats, donant lloc a diferents informes individualitzats (1). En segon lloc, sobre la base de les variables identificades en les fonts abans referides, s'han seleccionat les més rellevants amb el fi de dur a terme una quantificació de la violència domèstica (2). En tercer lloc, s'ha procedit a aplicar diferents qüestionaris, elaborats prèviament, a diverses entitats pertanyents al teixit associatiu, civil, social i universitari amb competències, funcions i/o interès en conductes de violència domèstica (3).

III. Anàlisi de les fonts d'informació.

(1) Les fonts d'informació relacionada amb conductes de violència domèstica seleccionades són les que s'indiquen a continuació (a més de les assenyalades en el Plec de Contractació, s'han afegit la Macroenquesta de violència contra la dona 2015, les Dades del Portal Estadístic de Criminalitat del Ministeri de l'Interior, l'Estadística Judicial, i les Memòries de la Fiscalia General de l'Estat), tenint en compte que s'han analitzat els dos últims anys de producció de cadascuna d'elles, els quals no sempre són coincidents (En el cas de l'INE, en la data de redacció del diagnòstic, es publicaven les dades corresponents a 2022, que hem incorporat). A saber:

- Informe sobre violència contra la Dona (2015-2019), del Ministeri de l'Interior.
- Macroenquesta de violència contra la dona 2015, del Ministeri de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat.
- Macroenquesta de violència contra la dona 2019, del Ministeri d'Igualtat.
- Butlletí Estadístic Mensual de la Delegació del Govern contra la Violència de Gènere

- Butlletí Estadístic Anual de la Delegació del Govern contra la Violència de Gènere
- Informes Anuals de l'Observatori Estatal de Violència sobre la Dona.
- Dades sobre Violència sobre la dona, del Consell General del Poder Judicial.
- Dades estadístiques de Violència Domèstica i de Gènere, de l'Institut Nacional d'Estadística (INE).
- Dades estadístiques del Sistema de Seguiment Integral en els casos de Violència de Gènere (Sistema VIOGEN).
- Dades de les sèries anuals de Violència Domèstica en l'Estadística del Consell General del Poder Judicial i dels seus Informes trimestrals i anuals.
- Dades del Portal Estadístic de Criminalitat del Ministeri de l'Interior.
- Memòries de la Fiscalia General de l'Estat.

Com s'assenyalava supra, per a la presentació dels resultats s'ha seguit un mateix esquema, amb la següent estructura:

1. AUTORIA de les fonts.
2. DATES d'elaboració/producció de les fonts.
3. Si s'han identificat altres VARIABLES diferents que no apareixien en la llista prèviament subministrada (Taula I), assenyalar quins són.
4. Assenyalar si les fonts es refereixen a:
 - Violència de gènere.
 - Violència domèstica.
 - Violència de gènere i violència domèstica.
5. Si les dades subministrades per la font ho permeten, QUANTIFICAR el nombre de víctimes de violència de gènere i el nombre de víctimes de violència domèstica. Si les dades subministrades per la font no permeten quantificar el nombre de víctimes de violència de gènere i de violència domèstica, explicar breument per què.
6. Altres OBSERVACIONS CRÍTiques.

En la Taula II, es presenten els resultats i descobriments més excel·lents trobats, d'acord amb l'esquema anterior.

De manera sistemàtica, les principals observacions crítiques es resumeixen d'aquesta manera: (1) grandàries de les mostres i seqüenciació temporal dispars; (2) fonts de recollida de les dades de diferent naturalesa: butlletins estadístics, macroenquestes, etc.; (3) ús d'una llista de variables molt heterogènia; i (4) dificultats en l'acotació dels casos que quedarien compresos dins de la categoria de "violència domèstica". Singularment, els diferents informes elaborats pel Consell General del Poder Judicial i la Fiscalia General són els que mereixen apreciacions més crítiques, tal com ha quedat reflectit en la Taula supra.

IV. La violència domèstica en xifres.

(2) Amb el fi de procedir a una quantificació de la violència domèstica, s'ha procedit a seleccionar les variables que es relacionen a continuació, distingint entre variables d'estudi i variables de classificació.

Són variables d'estudi:

1. Dones víctimes de violència domèstica.
2. Menors víctimes de violència domèstica.
3. Fills i filles menors de dones víctimes de violència domèstica (orfes).
4. Tipus de violència.
5. Denúncies relacionades amb delictes per violència domèstica.
6. Mesures cautelars i ordres de protecció dictades. Infraccions penals imputades. Penes i mesures dictades.
7. Tutela institucional proporcionada a dones víctimes de violència domèstica:
 - a. ATENPRO
 - b. VIOGEN

Per a les variables 1, 2 i 3, s'ha acudit a l'últim Informe Anual de l'Observatori de la Violència sobre la Dona (2019). De la variable 1 es disposa de dades des de 2003 fins a 2019. De les variables 2 i 3, es disposa de dades des de 2013 fins a 2019. Per als anys següents, s'han consultat els Butlletins Estadístics Anuals de 2020 i 2021, i els Butlletins Mensuals de 2022 i 2023.

Així, el nombre de dones víctimes mortals entre els anys 2003 i 31 de març de 2023 ha estat 1.195; el nombre d'orfes o òrfenes menors de 18 anys des de 2013 fins al 31 de març de 2023, 391; i el nombre de menors víctimes mortals per violència de gènere (també des de l'any 2013 fins al 31 de març de 2023), 49.

Per a la variable 4, s'ha acudit a l'Informe sobre violència contra la dona, del Ministeri de l'Interior, que abasta els anys 2015 a 2019. Per als anys 2020 i 2021, s'han consultat les Sèries Anuals del Portal Estadístic de Criminalitat corresponents a aquests anys. Sengles fonts contemplen quatre tipus de violència sobre la dona: física, psíquica, sexual i econòmica. La macroenquesta de violència contra la dona de 2019, per part seva, visibilitza a més dos tipus de violència psicològica: emocional i de control. Aquesta font conté dades de 2015 a 2019.

Cal tenir present que tant l'Informe del Ministeri de l'Interior com les Sèries Anuals del Portal Estadístic de Criminalitat (en realitat, l'Informe es nodreix de les dades subministrades pel Portal) utilitzen el concepte de victimització, no el de víctima. Aquell ve referit al nombre de fets denunciats per persones en els quals manifesten ser víctimes o perjudicades per alguna infracció penal. Si en el citat Informe totes les victimitzacions són de sexe femení i els seus autors poden ser tant de sexe masculí com de sexe femení, - amb l'excepció de la violència de gènere, on, com sabem, els autors han de ser obligatòriament homes-, en les Sèries Anuals ha

de procedir-se de manera manual a seleccionar aquestes variables. Convé també advertir que en una denúncia poden donar-se diversos fets conjuntament, i fins i tot poden existir diverses víctimes o perjudicats, sent les victimitzacions el terme que engloba als diferents fets que afecten una determinada víctima.

Dit això, d'acord amb l'Informe, la xifra de les victimitzacions registrades relacionades amb violència de gènere en el període 2015 a 2019 ascendeix a un total de 409.157. Per a l'any 2020, la xifra de victimitzacions relacionades amb fets greus de violència de gènere ascendeix a 87.474; i per a l'any 2021, a 98.230. En relació amb la violència domèstica (exclosa la violència de gènere), encara que l'Informe del Ministeri només comptabilitza a les víctimes femenines, les Sèries Anuals sí que permeten seleccionar tots dos sexes, encara que sense discriminar si es tracta de menors (per aquesta raó s'han omès les dades).

Per a la variable 5, es disposa de dades procedents dels Informes Anuals del Consell General del Poder Judicial (CGPJ), dades que pren al seu torn l'últim Informe Anual de l'Observatori de la Dona per al període comprès entre 2008 i 2019. Per als anys següents, disposem dels Informes Anuals del CGPJ de 2020, 2021, i 2022.

Una estadística més completa, a la qual es remet l'Informe Anual de l'Observatori de la violència sobre la Dona de 2019, és la que proporciona l'INE, que s'encarrega d'explotar les dades procedents del Registre Central per a la protecció de les víctimes de violència domèstica i de violència de gènere, la titularitat del qual correspon al Ministeri de Justícia.

En aquest registre es comptabilitzen: denúncies relacionades amb delictes per Violència de Gènere i Violència Domèstica que han donat lloc a la seva inscripció en el Registre (en part variable 5), víctimes i denunciats amb mesures cautelars i /o ordres de protecció dictades i inscrites en el Registre (variable 6), penes i mesures de seguretat imposades en sentències per delictes, i trencament de penes, mesures i ordres de protecció acordades en procediments penals. L'últim Informe de l'INE és de 2021 i es publica amb caràcter anual. L'Informe Anual de l'Observatori de Violència contra la Dona de 2019 recull dades des de 2011 fins a 2019 per als assumptes dictats amb mesures cautelars registrades, i de 2015 a 2019 per a les sentències frmes dictades l'any de referència i registrades.

D'acord amb l'INE, que s'encarrega d'explotar les dades procedents del Registre Central per a la protecció de les víctimes de violència domèstica i de violència de gènere, l'any 2020, el nombre de persones denunciades per violència de gènere va ser de 29.135; i per violència domèstica, 5.578. Per a l'any 2021, el nombre de persones denunciades per violència de gènere va ser de 30.047 i de 5.288 en el cas de violència domèstica. Per a l'any 2022, el nombre de persones denunciades per violència de gènere va ser de 33.209 i de 6.813 en el cas de violència domèstica.

Pel que es refereix a persones condemnades, en violència de gènere van ser 25.436 i 33.068 en 2020 i 2021; i 5.180 i 6.597, respectivament, en violència domèstica. En 2022, 36.161 persones van ser condemnades per violència de gènere; 7.022, per violència domèstica.

Pel que es refereix a persones absoltes en casos de violència de gènere, 3.489 ho van ser en 2020 i 4.263 en 2021 (en relació amb 2022, no es proporciona informació a causa de canvis en el Sistema de Registres Administratius de suport a l'Administració de Justícia). Per part seva, en relació amb casos de violència domèstica, 715 van ser absolts en 2020 i 879 en 2021 (en relació amb 2022, no es proporciona informació a causa de canvis en el Sistema de Registres Administratius de suport a l'Administració de Justícia).

Al seu torn, en relació amb la violència de gènere, per a 2020, el nombre de víctimes amb ordre de protecció o mesures cautelars va ser de 29.215; 30.141, per a 2021; en 2022, 32.644. En el cas de violència domèstica, 8.279 en 2020 i 8.240 en 2021; en 2022, 8.151.

Pel que es refereix al nombre de persones denunciades per violència de gènere amb adopció d'ordre de protecció o mesures cautelars, l'INE comptabilitza 29.135 i 30.047 per als anys 2020 i 2021 respectivament; en 2022, 33.209. Per part seva, 5.578 i 5.288, en els casos de violència domèstica per als anys 2020 i 2021; en 2022, 6.813.

Per a la variable 7.a, disposem de dades procedents de l'últim Informe Anual de l'Observatori de Violència sobre la Dona que abasten des de 2005 a 2019. Creu Roja és la institució que proporciona les dades des de 2013 com a adjudicatària del servei. Per a 2020 i següents, s'han consultat els Butlletins Estadístics anuals de 2021 i mensuals de 2022 i 2023.

Així, el número d'usuàries actives en el servei ATENPRO, des de la seva posada en marxa (1 de gener de 2005) fins a 31 de desembre de 2019, ascendeix a 14.472. A 31 de desembre de 2020, el número era de 14.928; en 2021, 16.716; 17.062, en 2022; i 17.472, a 31 de març de 2023.

Per a la variable 7.b, s'ha acudit a l'últim Informe Anual de l'Observatori de la Violència sobre la Dona, que conté dades des de 2010 fins a 2019. Per als anys següents, s'han consultat els informes mensuals del Sistema VIOGÉN, sent l'últim el corresponent al mes de febrer de 2023.

Així, a 31 de desembre de 2019, es registraven 61.355 casos actius en el sistema VIOGÉN (dades a 31 de desembre de 2010 a 2019). D'aquests, 30.460 comptaven amb només atenció policial i 30.895, amb protecció policial. En 2020, es registraven 63.566 (31.051 només amb atenció policial, i 32.515 amb protecció policial); 69.469, en 2021 (31.472 amb atenció policial i 37.997 amb protecció policial); 75.140, en 2022 (31.470 només amb atenció policial i 43.670 amb protecció policial); i 76.404, en 2023 (30.864 amb atenció policial i 45.540 amb protecció policial).

Per part seva, són variables de classificació:

Per a les variables d'estudi 1, 2 i 3:

- Edat (1 i 2)
- País de naixement (1 i 2)
- Relació amb l'agressor (1 i 2)

- Situació de convivència (1)
- Nombre de fills i filles menors orfes (1)
- Discapacitat (1)
- País de naixement de l'agressor (1 i 2)

En relació amb les dones víctimes mortals, l'any 2021, el tram d'edat que va presentar més casos va ser el de 31-40 anys, amb 16 dones, seguit del tram 41-50 anys, amb 11 dones. L'any 2022, el tram 41-50 és el de major rellevància, amb 16 dones, seguit del tram 31- 40, amb 10 dones. En 2023, la tendència que s'observa és la mateixa en relació amb l'any anterior: 7 i 6 dones, respectivament.

Pel que es refereix a la situació de convivència, l'any 2021, del total de víctimes mortals, 28 convivia amb l'agressor; 16, no; i en 5 casos, no consta. En 2022, 34 sí que convivia; 11, no; i 4, no consta. En 2023, 12 sí que convivia, 6, no; i 1, no consta.

Tenint en compte el país de naixement, per a l'any 2021, 27 dones havien nascut a Espanya i 22 en un altre país. En 2022, 33 havien nascut al nostre país, i 16 en un altre. En 2023, 12 a Espanya i 7 en un altre país.

En relació amb el país de naixement de l'agressor, l'any 2021, 38 havien nascut a Espanya i 11, en un altre país; en 2022, 30, a Espanya i 19, en un altre país; i per a 2023, 10, a Espanya i 9, en un altre país.

Pel que es refereix a la relació (parella, exparella), l'any 2021, en 14 casos l'agressió va provenir de l'exparella; 26, de la parella; i en 9 la parella es trobava en fase de separació. En 2022, 10 casos són imputables a l'exparella; 32, a la parella; i 7, a l'home que es trobava separant-se. En 2023, en 6 casos l'agressió va provenir de l'exparella; 11, de la parella; i en 2 la parella es trobava en fase de separació.

Pel que es refereix a la discapacitat reconeguda a les víctimes, des de l'any 2012 i fins a 2019, la xifra ascendeix a 42. Per a l'any 2020, 4 víctimes tenien algun tipus de discapacitat o dependència reconegudes. En 2021, 6 dones. No disposem de dades per als anys 2022 i 2023, ja que els Butlletins Estadístics corresponents a aquestes dates únicament registren el nombre de concessions d'autorització de residència temporal i de treball a víctimes estrangeres i als seus fills/es menors i/o amb alguna discapacitat i nombre de víctimes mortals.

En relació amb el nombre de menors víctimes mortals i la seva edat, l'any 2021, van ser 7: 1 menor d'un any; 2 entre un i dos anys; 1, entre tres i quatre anys; 1, entre cinc i sis anys; 1, entre set i vuit anys; i 1, entre onze i dotze anys. L'any 2022, van ser 2: 1, entre cinc i sis anys; i 1, entre onze i dotze anys. En 2023, de moment hi ha 1 víctima en el tram d'edat comprès entre els set i els vuit anys.

En relació amb el parentiu del menor amb l'agressor, l'any 2021, en tots els casos, l'agressor va ser el pare biològic; en 2022, també; i en 2023, la situació es repeteix fins avui (23 de gener de 2023).

Pel que es refereix al país de naixement, en 2021 tots els i les menors víctimes havien nascut a Espanya; en 2022, 1 havia nascut a Espanya i el segon, en un país diferent; i en 2023, l'única víctima fins al moment ha nascut a Espanya.

En relació amb el país de naixement de l'agressor, en 2021, 4 havien nascut a Espanya i 3 en un altre país. En 2022, 1 havia nascut a Espanya i l'altre agressor, en un altre país. En 2023, l'únic agressor fins avui havia nascut a Espanya.

Quant al nombre de fills i filles menors orfes, en 2021, van anar 32; en 2022, 38; i en 2023 fins avui, 21

Per a la variable d'estudi 4:

- Tipus de violència contra la dona.
- Tipologia delictiva en casos de violència de gènere.

Sobre la base del reconeixement de quatre tipus de violència sobre la dona; a saber: violència física, violència psíquica, violència sexual, i violència econòmica, es proporciona una distribució de les victimitzacions per tipologia penal. Maltractaments àmbit familiar, maltractaments habituals àmbit familiar, lesions, atemptat a l'autoritat, agents o funcionari públic, detenció il·legal, homicidi dolós, amenaces, trencament ordre de protecció i allunyament, renyina tumultuària i resta són els tipus penals seleccionats per al cas de violència física. Maltractaments àmbit familiar, trencament d'ordre de protecció i allunyament, maltractaments habituals àmbit familiar, amenaces, assetjament contra la llibertat de les persones, coaccions, trencament de condemna, tracte degradant, lesions i resta són els tipus penals seleccionats per al cas de violència psíquica. Abús sexual, agressió sexual, agressió sexual amb penetració, abús sexual amb penetració, assetjament sexual, mutilació genital són els tipus penals seleccionats per al cas de violència sexual. Impagament de prestacions econòmiques, abandó de família, abandó de menor d'edat/persona amb discapacitat, furt, danys i danys en vehicle, i robatori amb força en les coses són els tipus seleccionats per al cas de violència econòmica.

En 2021, van ser instruïts 86.640 casos de lesions i maltractaments (a. 153 CP); 26.164 de lesions i maltractaments (a. 173 CP); contra la llibertat, 10.701; lesions i maltractaments (a. 148 ss.), 8.922; trencament de mesures, 20.112; contra la integritat moral, 2.850; contra la intimitat, 1.010; contra la llibertat i indemnitat sexual, 1.860; i homicidis, 69. Per la seva part en 2022, van ser instruïts 94.432 casos de lesions i maltractaments (a. 153 CP); 29.240 de lesions i maltractaments (a. 173 CP); contra la llibertat, 11.146; lesions i maltractaments (a. 148 ss.), 9.540; trencament de mesures, 24.039; contra la integritat moral, 3.889; contra la intimitat, 1.000; contra la llibertat i indemnitat sexual, 2.141; i homicidis, 80.

Per a la variable d'estudi 5:

- Origen de la denúncia en casos de violència de gènere.
- Renúncia a la denúncia en casos de violència domèstica.
- Denúncies falses en casos de violència de gènere.
- Existència de denúncia prèvia en casos de violència domèstica.

En 2021, en casos de violència de gènere, 2.283 denúncies van ser presentades directament per la víctima en el Jutjat; 189, per familiars; 141.423 són resultat d'atestats policials; a més, es van presentar en el Jutjat 13.651 informes de lesions. En 2022, 2.025 denúncies van ser presentades directament per la víctima en el Jutjat; 131, per familiars; 158.162 són resultat d'atestats policials; a més, es van presentar en el Jutjat 14.154 informes de lesions.

Quant al nombre de denúncies retirades en casos de violència domèstica, en 2020, la xifra ascendeix a 1.374; en 2021, a 1.575.

Pel que es refereix al nombre de denúncies falses en casos de violència de gènere, per als anys 2020 i 2021, cap es va qualificar com a tal (d'acord amb les Memòries de la Fiscalia General de l'Estat).

En relació amb l'existència de denúncia prèvia en casos de violència domèstica, en 2020, de 47 víctimes mortals, havien denunciat prèviament 7; i de 46 víctimes d'atacs molt greus, 19. En 2021, de 50 víctimes mortals, havien denunciat 11.

Per a la variable d'estudi 6:

- Ordres de protecció i mesures adoptades en casos de violència domèstica.
- Mesures adoptades en casos de violència de gènere.
- Tipus de terminació dels procediments en casos de violència domèstica.

Quant al tipus de mesures de protecció, en casos de violència domèstica, l'any 2020 van ser adoptades 151 mesures privatives de llibertat; 432 sortides de domicili; 3.356 prohibicions d'aproximació; 2.982 prohibicions de comunicació; 372 prohibicions de tornar al lloc de comissió del fet; 179 ordres de suspensió de tinença i ús d'armes; i en la categoria d'unes altres, 132. En 2021, per part seva, van ser adoptades 145 mesures privatives de llibertat; 399 sortides de domicili; 3.307 prohibicions d'aproximació; 2.988 prohibicions de comunicació; 347 prohibicions de tornar al lloc de comissió del fet; 232 ordres de suspensió de tinença i ús d'armes; i en la categoria d'unes altres, 147.

Quant al tipus de mesures cautelars civils, en casos de violència domèstica, l'any 2020 van ser adoptades 74 atribucions d'habitatge; 9 de permuta en l'ús de l'habitatge familiar; 56 suspensions del règim de visites; 28 suspensions de la pàtria potestat; 77 suspensions de la guarda i custòdia; 78 prestacions d'aliments; 8 mesures de protecció del menor; i en la categoria d'unes altres, 34. Per a l'any 2021, van ser adoptades 97 atribucions d'habitatge; 1 de

permuta en l'ús de l'habitatge familiar; 89 suspensions del règim de visites; 38 suspensions de la pàtria potestat; 94 suspensions de la guarda i custòdia; 107 prestacions d'aliments; 7 mesures de protecció del menor; i en la categoria d'unes altres, 29.

Quant al tipus de mesures cautelars civils, en casos de violència de gènere, en 2021, va haver-hi 4.711 atribucions d'habitatge; 2.008 suspensions del règim de visites; 194 suspensions de la pàtria potestat; 1.470 suspensions de la guarda i custòdia; 5.539 de prestació d'aliments. En 2022, va haver-hi 4.523 atribucions d'habitatge; 4.100 suspensions del règim de visites; 409 suspensions de la pàtria potestat; 2.335 suspensions de la guarda i custòdia; 5.844, de prestació d'aliments

Pel que es refereix als tipus de terminació dels procediments, en els casos de violència domèstica, en 2020, 5.941 van acabar amb sentència condemnatòria; 2.438 van resultar amb sentència absolutòria; 8.428, amb sobreseïment provisional; amb sobreseïment lliure, 623; amb arxiu definitiu en el Jutjat penal, 58; i 7.930 en la categoria d'altres. En 2021, 6.867 van acabar amb sentència condemnatòria; 2.744 van resultar amb sentència absolutòria; 9.637, amb sobreseïment provisional; 557, amb sobreseïment lliure; amb arxiu definitiu en el Jutjat penal, 86; i 8.628, en la categoria d'altres.

Per a la variable d'estudi 7a:

- Altes.
- Baixes.

Quant al nombre d'altres, en 2021 van ser 9.738; en 2022, 9.750; i en 2023 (fins al 23 de maig), 2.836. Pel que es refereix al nombre de baixes, en 2021, van anar 7.950; en 2022, 9.404; i en 2023, 2.426.

Per a la variable d'estudi 7b:

- Nivell de risc apreciat en casos actius.
- Violència de gènere amb menors a càrrec.

En relació amb el nivell de risc apreciat en casos actius, en 2021 van ser qualificats de risc sota 29.055; amb risc mitjà, 8.353; alt, 578; i extrem, 11. En 2022, 32.429 casos van ser qualificats de risc baix; 10.497, de risc mitjà; 726, alt; i 18, extrem. En el que va d'any, 33.119 han estat qualificats de risc baix; 11.253, amb risc mitjà; 1.147, alt; 21, extrem.

Específicament, en relació amb menors a càrrec, en 2021, es van registrar 31.468 casos; en 2022, 37.001.

V. Anàlisi del teixit associatiu relacionat amb la violència domèstica.

(3) Tenint en compte l'heterogeneïtat d'entitats a les quals es volia enquestar, s'ha optat per elaborar diferents qüestionaris, si bé tots ells contenen, a més d'unes preguntes específiques, un conjunt de preguntes generals que es repeteixen en tots ells.

Les entitats i associacions a les quals s'ha enquestat són les següents (les incloses en els ítems cinc a catorze han estat proposades per l'equip de recerca):

1. Entitats locals.
2. Observatori Estatal de violència sobre la dona.
3. Unitats de coordinació contra la violència sobre la dona i Unitats de Violència sobre la dona.
4. Observatori de la salut de les dones.
5. Unitats d'Igualtat de les Universitats.
6. Xarxa Feminista de Dret Constitucional.
7. Xarxa d'Estudis de Gènere (GENET).
8. Federació Estatal de Dones Progressistes.
9. Unió Nacional d'Associacions Familiars (UNAF).
10. Centres, Instituts i Càtedres de Gènere de les Universitats coordinades a través de la Plataforma Universitària d'Estudis Feministes i de Gènere (EUFEM), de la qual forma part el Centre d'Estudis de la Dona de la Universitat de Salamanca (CEMUSA).
11. Associació de juristes THEMIS.
12. Associació Plaza Mayor, de Salamanca.
13. Associació Beatriz de Suabia, de Salamanca.
14. Associació d'Assistència a Víctimes de Violència Sexual i de Gènere (ADAVAS), de Salamanca.

VI. Projecció aproximada del nombre de dones, nenes i nens susceptibles de sofrir violència domèstica

A partir de la informació continguda en una sèrie de Taules que s'adjunten com a Annex IV, s'han realitzat les estimacions de les variables següents seguint un sistema de regressió:

- Tenint en compte el nombre de dones víctimes mortals per violència de gènere durant els últims 20 anys (des de 2003 fins a 2022), s'estima que la xifra disminueixi en 1,7 per cada any, és a dir, aproximadament en 2 dones cada any.
- El nombre de menors d'edat víctimes mortals per violència de gènere, a partir de l'evolució observada entre 2013 i 2019, s'estima que disminuirà en 0,07.
- En relació amb les variables "Víctimes amb mesures cautelars o ordres de protecció en violència de gènere", "Víctimes amb ordres de protecció o mesures cautelars en violència domèstica", "Menors víctimes (amb ordre de protecció o mesures cautelars) segons edat en violència de gènere" i "Menors víctimes (amb ordre de protecció o mesures cautelars) segons edat en violència domèstica" es pot observar la seva evolució a partir de les dades proporcionades en l'Annex IV.

Informe 2

Resultats de l'enquesta

I. Introducció

En aquest estudi, s'analitzen els resultats d'una enquesta sobre el problema de la violència domèstica a Espanya, posant l'èmfasi en la intervenció de l'administració local, que inclou l'articulació i posada en marxa d'una sèrie d'estratègies, plans, programes i accions.

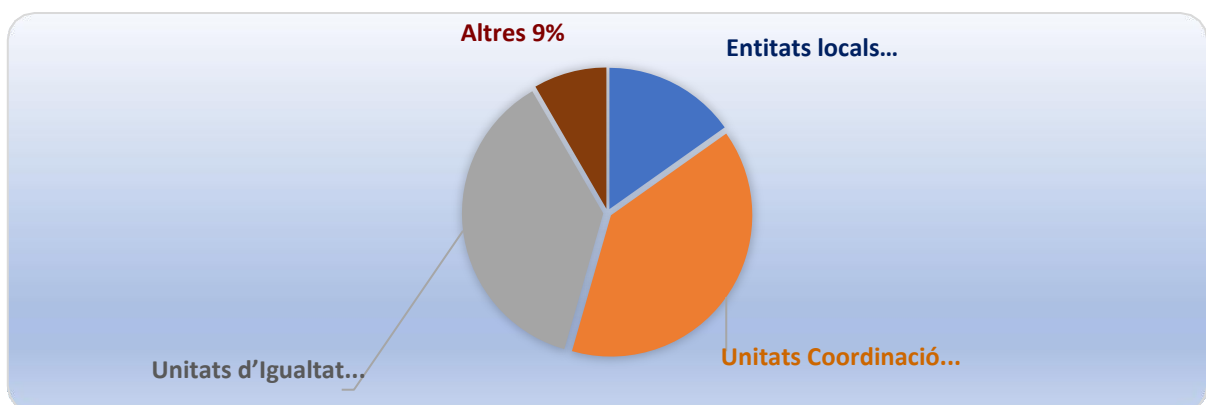
L'objectiu de l'estudi és doble:

- Identificar i analitzar les conductes de violència domèstica així com l'aproximació i intervenció que duen a terme les entitats/institucions entrevistades, en particular les administracions locals.
- Conèixer els desafiaments als quals s'enfronten les entitats/institucions entrevistades en la prevenció/erradicació de la violència domèstica, en particular les administracions locals.

L'enquesta ha estat realitzada mitjançant el disseny d'un formulari web enviat a través de Google Forms. Aquest informe reflecteix l'anàlisi de les respostes subministrades a preguntes formulades a les institucions/entitats participants, amb la seva expressió en taules de freqüència i descriptius.

II. Mostra general

La mostra es troba integrada per 30 participants¹: 13 (43,3%) són Entitats Locals; 5 (16,7%), Unitats de Coordinació contra la Violència sobre la dona o Unitats de Violència contra la dona; i 3, (10%) Unitats d'Igualtat pertanyents a diferents Universitats. També s'ha enquestat a altres entitats/institucions com són associacions, mancomunitats, centres, i Càtedres d'estudis o Instituts Universitaris (30%) (Veure figura 1).

¹ Malgrat els nombrosos intents duts a terme per l'equip de recerca amb la finalitat d'aconseguir ampliar la mostra (es va intentar la comunicació per diferents mitjans, en diferents períodes de temps), aquests han resultat infructuosos.

Respecte als factors que influeixen en la violència domèstica, les entitats/institucions entrevistades consideren que són, principalment, la desigualtat existent entre homes i dones (100%), el masclisme (96,67%), el clima social de violència (33,33%), i la falta d'educació (26.67%).

En un altre ordre de coses, tres d'aquestes entitats/institucions assenyalen que no elaboren cap mena d'informació sobre casos de violència domèstica, mentre que el 56,7% (n=17) produeixen informació qualitativa i quantitativa relacionada, principalment, amb les víctimes, els agressors, la violència (tipologia, durada, freqüència, relació d'afectivitat o situació de convivència existent entre víctima i agressor), els menors víctimes o orfes, els recursos existents per a prevenir i/o erradicar la violència domèstica, i informació de caràcter judicial i processal (com a nombre de denúncies, mesures de protecció o cautelars).

En relació amb aquest últim extrem, només 10 d'elles fan tal informació accessible a les institucions; 7, únicament amb caràcter intern; 5, mitjançant informes anonimitzats i 4, a terceres persones o entitats, prèvia petició. Les dades obtingudes mostren que el 96,7% dels enquestats (n=29) està molt d'acord amb l'afirmació que "és important registrar informació quantitativa o qualitativa relacionada amb casos de violència domèstica".

La taula 1 recull el grau d'acord existent en relació amb unes certes asseveracions relacionades amb la violència domèstica:

Taula 1. Percentatge de respostes respecte a aspectes relacionats amb la violència domèstica.

	Molt d'acord	Bastant d'acord	Poc d'acord	Gens d'acord
La informació elaborada a nivell institucional a Espanya és suficient per a conèixer la realitat sobre la violència domèstica.	0,0%	53,3%	43,3%	3,3%
Les estadístiques publicades reflecteixen la realitat de la situació al país.	6,7%	30,0%	53,3%	10,0%
Existeixen més casos que no apareixen en les dades publicades	70,0%	20,0%	6,7%	3,3%

La informació hauria de ser més desagregada.	46,7%	43,3%	10,0%	0,0%
Les dades són essencials per a millorar la comprensió de la naturalesa, magnitud, gravetat i freqüència de la violència contra les dones.	70,0%	20,0%	3,0%	0,0%
La recerca i les estadístiques són eines valuoses a l'hora de desenvolupar intervencions i polítiques basades en dades empíriques per a posar fi a la violència contra les dones.	73,3%	26,7%	0,0%	0,0%
Existeix una important manca de dades completes, fiables, comparables i actualitzats sobre la violència contra les dones.	30,0%	40,0%	26,7%	3,3%

En un altre ordre de coses, el 76,7% de les institucions/entitats entrevistades manifesta haver posat en marxa campanyes de sensibilització dirigides a la població en general contra la violència domèstica. Entre elles, calen destacar campanyes de sensibilització en marquesines i autobusos de la ciutat, campanyes promogudes des de la Direcció General contra la Violència de Gènere (#nosqueremosvivas, #EntoncesQuien, #juntas, #ElSexoEsUnsi, #MachismoEsViolència, #CeroDieciséis, etc.), programes de sensibilització i prevenció en centres escolars o dirigits a la població en general, posada en marxa d'accions diverses per a commemorar el Dia Internacional per a l'erradicació de les violències contra les dones ("La igualtat és un dret", "Canviem l'estadística, fent visible l'invisible", "Jutja't menys, abraça't més"), etc.

Per si no fos prou, el 70% de les institucions/entitats entrevistades ha dut a terme campanyes educatives contra la violència domèstica com, per exemple, cursos de formació, posada en marxa dels Programes "Ni un pas enrere" i "Sense mitjanes taronges", tallers de co-educació, campanyes de sensibilització contra les violències sexuals, etc.

En relació amb el tipus de comeses que exerceixen, el 60% de les institucions/entitats entrevistades manifesta no proporcionar informació laboral a persones víctimes de violència domèstica. El 40% restant compleix aquesta labor unes vegades de manera directa i altres derivant a les persones usuàries als Serveis públics d'ocupació o als Serveis Socials.

Al seu torn, el 60% de les institucions/entitats afirma no proporcionar orientació psicosocial, i el 50%, (tampoc) assessorament jurídic.

El 63,3% declara haver posat en marxa altres mesures o estratègies per a prevenir i/o combatre la violència domèstica com són el Programa "Bastint ponts contra la violència"; el Programa "Tanit"; el Programa d'Atenció Integral a Víctimes de violència de gènere i el seu entorn; els Plans de cas adaptant els recursos existents a les necessitats concretes (d'acord amb el "Model Violència Zero" implantat a Castella i Lleó); la Mesa de coordinació contra les violències masclistes; cursos de formació dirigits a homes; tallers de co-educació per a diferents col·lectius; també, intervencions de primer acolliment, acompanyament, informació, orientació, assessorament, derivació i coordinació amb diferents organismes; dispositius d'acolliment de llarga, mitjana i curta estada; accions d'apoderament; activitats d'oci terapèutic dirigides a fills i filles de dones víctimes de violència ("Alçant la veu", "Espai Propi"); tallers de foment de les relacions matern-filials; ajudes econòmiques; cursos d'educació sexual; tallers d'autodefensa personal, etc.

Per part seva, per a avaluar l'opinió de les institucions/entitats enquestades en relació amb l'eficàcia de les mesures d'atenció a les víctimes de violència domèstica, es va sol·licitar a aquestes que assignessin un valor a alguns ítems en una escala d'1 a 10, valorant amb 10 a aquells que consideren més eficaços i amb 1, els que menys. Els resultats es presenten en la taula 2.

Taula 2. Eficàcia de les mesures d'atenció a les víctimes de violència domèstica.

	Mitjana±*DS	Mediana (*RI)
016.	7,6±1,9	8 (7-9)
Telèfon ANAR.	6,8±1,8	7 (5-8)
ATENPRO.	7,9±1,6	8 (7-9)
Contractes bonificats de dones víctimes de violència.	7,3±1,7	8 (5,8-9)
Renda Activa d'Inserció	8,0±1,3	8 (7-9)
Ajuda econòmica prevista en l'article 27 de la Llei Integral.	7,5±1,8	8 (6-9)
Concessions d'autorització de residència temporal i treball.	7,8±1,7	8 (6-9)
Dispositius telemàtics.	7,0±2,1	7,5 (5,8-9,0)
VIOGEN.	7,6±1,8	8 (6-9)

Web de recursos de suport i de prevenció.	7,4±1,9	7,5 (6-9)
---	---------	-----------

Per a conèixer la seva opinió sobre qüestions relacionades amb el paper que compleixen diferents institucions a l'hora de sensibilitzar a la població sobre el problema de la violència domèstica a Espanya, se'ls van proposar alguns ítems perquè els valoressin en una escala d'1 a 10, on 10 representa el major valor i 1, el menor (veure taula 3).

Taula 3. El paper de les institucions a l'hora de sensibilitzar a la població sobre el problema de la violència domèstica a Espanya.

	Mitjana±*DS	Mediana (*RI)
La societat espanyola en general està sensibilitzada amb la violència domèstica.	5,4±1,9	6 (4-7)
Els mitjans de comunicació estan sensibilitzats amb la violència domèstica.	5,2±2,1	5,5 (3,8-7,0)
El sistema educatiu contribueix a la prevenció de la violència domèstica.	5,1±2,2	5 (3-7)
Les institucions estan responent adequadament a la violència domèstica.	5,5±1,9	6 (4,8-7,0)
El sistema judicial està responent adequadament a la violència domèstica.	4,6±2,2	5 (2,8-6,3)

Per a avaluar els desafiaments presents per a la prevenció i l'erradicació de la violència domèstica, se'ls va demanar a les entitats/institucions entrevistades que assignessin un valor a uns certs ítems en una escala d'1 a 10, on 10 representa la major valoració i 1, la menor. Els resultats es mostren en la taula 4.

Taula 4. Desafiaments per a la prevenció i erradicació de la violència domèstica.

	Mitjana±*DS	Mediana (*RI)
Mesurament de les dimensions del fenomen.	7,4±1,8	7,5 (7-9)
Producció de coneixement.	7,7±1,6	8 (6-9)
Intervenció psicosocial.	7,9±1,7	8 (6,8-9)

Intervenció laboral.	7,7±1,7	8 (7-9)
Intervenció jurídica.	8,4±1,3	9 (8-9)
Educació.	8,7±1,3	9 (8-10)
Formació.	8,6±1,3	9 (8-10)
Comunicació.	8,4±1,4	9 (7-9)

En aquest sentit, l'educació i la formació en general representen els principals reptes per a prevenir i erradicar les diferents formes de violència domèstica.

En un altre ordre de coses, el 90% (n=27) de les entitats/institucions enquestades considera que es troba capacitada per a la identificació i l'abordatge dels casos de violència domèstica. El 100% opina que el tipus de violència domèstica més freqüent és la violència psicològica; el 86,67%, la violència física; el 73,33%, la violència sexual; i el 53,33%, la violència social.

Per a conèixer l'opinió de les institucions/entitats quant als obstacles que consideren més rellevants per a la detecció i l'abordatge de la violència de gènere, se'ls va proposar que valoressin alguns ítems en una escala d'1 a 10, on 10 representa la major dificultat i 1, la menor. Els resultats es presenten en la taula 5.

Taula 5. Principals obstacles per a la detecció i l'abordatge de la violència de gènere en la societat.

	Mitjana±* DS	Mediana (*RI)
Manca de formació.	4,0±2,6	3 (2-6,3)
Manca de temps en consulta/despatx.	4,0±2,8	3,5 (1-7)
Manca d'equips interdisciplinaris	5,1±3,3	5,5 (2-8)
Manca de perspectiva de gènere.	4,3±3,1	3,0 (1,0-7,3)
Manca d'intimitat en consulta/despatx.	3,2±2,4	2,0 (1-5)
Manca de recursos.	5,2±2,6	6 (2-7)
Por a represàlies.	3,1±2,3	2 (1-4,3)
Barreres culturals, idiomàtiques, etc.	3,8±2,3	3,5 (2,0-5,3)

La falta de recursos, juntament amb l'absència d'equips interdisciplinaris, són valorats com els principals obstacles als quals les institucions/entitats enquestades s'enfronten en l'exercici de la seva professió per a la detecció i l'abordatge de la violència de gènere.

Per a analitzar quins recursos consideren més idonis per a informar i sensibilitzar a les víctimes en relació amb el problema de violència domèstica, se'ls va demanar que valoressin alguns d'ells en una escala d'1 a 10, on 10 representa la major valoració i 1, la menor. Els resultats es presenten en la taula 6.

Taula 6. Recursos per a la informació i sensibilització sobre la violència domèstica.

	Mitjana±*DS	Mediana (*RI)
Campanyes informatives.	7,4±1,4	8 (6-8,3)
Regulació de la publicitat i recomanacions per als mitjans de comunicació.	7,7±1,7	8 (7-9)
Web de recursos de suport i prevenció davant de casos de violència domèstica (WRAP).	7,4±1,8	8 (6-9)
El servei telefònic 016, d'informació i assessorament jurídic en matèria de violència domèstica.	7,9±1,6	8 (7-9)
Instruments d'informació propis de les Comunitats Autònomes.	8,0±1,5	8 (7,8-9)
Servei Telefònic d'Atenció i Protecció per a Víctimes de la Violència de Gènere (ATENPRO).	8,1±1,6	8 (7-9,3)

En aquest sentit, els recursos més valorats van ser el Servei Telefònic d'Atenció i Protecció a Víctimes de Violència de Gènere (ATENPRO), i els instruments d'informació propis de les Comunitats Autònomes.

Quant als recursos per a l'atenció a les víctimes i als seus fills i filles es presenta la seva valoració en la taula 7 seguint el mateix procediment que l'adoptat en les taules precedents.

Taula 7. Recursos per a l'atenció a les víctimes i els seus fills i filles.

	Mitjana±DS	Mediana (RI)
Assistència jurídica immediata.	7,8±2,2	8 (6,8-10)

Protecció immediata.	8,2±2,0	9 (8-10)
Jutjats de Violència sobre la Dona.	8,1±1,9	8 (7-10)
Fiscal contra la Violència sobre la Dona.	8,1±1,9	8 (7,5-10)
Unitats de Valoració Forense Integral.	8,0±2,1	8 (7-10)
Unitats especialitzades de les FFCC de Seguretat.	8,5±1,6	9 (8-10)
Cooperació entre les Forces i Cossos de Seguretat en un territori.	8,2±1,8	8 (7-10)
Coordinació entre les Forces i Cossos de Seguretat i els òrgans judicials.	8,1±2,1	8,5 (7,8-10)
Sistema de Seguiment Integral: estimació del risc i seguiment.	8,3±1,7	8 (8-10)
Sistema de Seguiment per mitjans telemàtics de les mesures d'allunyament en l'àmbit de la violència domèstica.	8,1±1,6	8 (7,8-9,3)
Sistema de control per GPS de la sortida d'agressors de centres penitenciaris.	8,0±1,7	8 (7,8-9)
Suport i acompanyament psicosocial a les dones,	8,5±1,6	8,5 (8-10)
Suport i acompanyament psicosocial als i les menors.	8,2±2,2	8,5 (7,8-10)
Servei Telefònic d'Atenció i Protecció per a Víctimes de la Violència de Gènere (ATENPRO).	8,4±1,7	8 (8-10)

La valoració que mereix a les institucions/entitats els recursos informatius existents en matèria de violència domèstica es reflecteix, al seu torn, en la taula 8.

Taula 8. Recursos per a la informació a les víctimes de violència domèstica i el seu entorn.

	Mitjana±DS	Mediana (RI)
El servei telefònic 016, d'informació i assessorament jurídic en matèria de violència domèstica.	8,1±1,8	9 (7-9)

Instruments d'informació propis de les Comunitats Autònomes.	7,9±1,9	9 (7-9)
--	---------	---------

Per a analitzar les mesures que poden implementar els serveis publicitaris per a ajudar de manera efectiva a combatre el fenomen de la violència domèstica, a les institucions/entitats entrevistades se'ls van proposar alguns ítems que havien de valorar en una escala d'1 a 10, assignant un valor de 10 a les mesures que consideressin més eficaces i un valor d'1 a les quals menys. Els resultats es presenten en la taula 9.

Taula 9. Mesures que poden implementar els serveis publicitaris per a ajudar a combatre la violència domèstica.

	Mitjana±*DS	Mediana (*RI)
Cooperació amb les empreses de publicitat per a canalitzar la formació en igualtat dels seus professionals i posar en marxa premis a les bones pràctiques en matèria de publicitat.	8,0±1,7	9 (7-9)
Ampliació de l'acord d'autoregulació en l'àmbit de la publicitat que inclogui criteris per a la resolució extrajudicial de controvèrsies.	7,4±2,3	8 (6-9)
Conveni entre els legitimats per a l'exercici de l'acció de cessació i rectificació per a garantir una acció coordinada i eficient.	7,5±1,9	8 (6,8-9)
Ampliació de l'acord d'autoregulació dels operadors de televisió en matèria de protecció de menors per a incorporar la violència domèstica i la discriminació per motius de sexe.	7,7±2,2	8,5 (6,8-9)
Convenis amb les Autoritats Reguladores Audiovisuals per a establir procediments de col·laboració per a erradicar de la programació i la publicitat les incitacions directes o indirectes a la violència domèstica.	8,2±1,8	9 (7-9)
Promoció i difusió de bones pràctiques en continguts i tractament de la notícia.	8,4±1,9	9 (8-9,3)

Finalment, per a conèixer l'opinió sobre el servei ATENPRO, el 63,3% (n=19) de les institucions/entitats entrevistades li atorga una valoració d'excel·lent; el 30% (n= 9); de notable i 2 d'elles, d'insuficient.

En la següent secció es presenten els resultats de les qüestions generals i específiques plantejades a les Entitats Locals.

III. Mostra entitats locals

Del total d'institucions participants, 13 (43,3%) van ser Entitats Locals (Ajuntaments, Centres d'Acció Social, Oficines d'Igualtat, etc.).

El 92,3% de les entitats enquestades considera que exerceixen un paper central en la prevenció i l'erradicació de la violència domèstica; no obstant això, tan sols un 53,8% opina que té competències suficients en matèria d'igualtat i amb la finalitat de prevenir i erradicar la violència domèstica.

Respecte als factors que consideren que influeixen en l'existència de la violència domèstica, assenyalen la desigualtat existent entre homes i dones (100%), el masclisme (100%), i el canvi de rol de les dones (53,8%).

Deu (76,9%) d'aquestes entitats afirmen que elaboren informació de caràcter qualitatiu i quantitatiu associada a la violència domèstica (tres, el 23,1%, només informació quantitatiua). Aquesta informació està relacionada principalment amb les víctimes, els agressors, la violència (tipologia, durada, freqüència, relació d'afectivitat o situació de convivència), els menors víctimes o orfes, recursos per a prevenir i erradicar la violència domèstica, informació de caràcter judicial i processal (denúncies, mesures de protecció i/o cautelars), i enquestes d'opinió amb finalitats de recerca. Quant a la seva accessibilitat, 5 d'elles la comparteixen amb institucions; 3, a través d'informes anonimitzats; i 2, amb terceres persones o entitats, prèvia petició.

D'altra banda, el 100% de les entitats enquestades està d'acord amb l'asseveració que "és important registrar informació quantitatiua o qualitativa de relacionada amb casos de violència domèstica".

La taula 10 recull el grau d'acord existent en relació amb unes certes afirmacions relacionades amb la violència domèstica:

Taula 10. Percentatge de respostes relacionades amb el grau d'acord existent entorn d'unes certes afirmacions relacionades amb la violència domèstica.

	Molt d'acord	Bastant d'acord	Poc d'acord	Gens d'acord

La informació elaborada a nivell institucional a Espanya és suficient per a conèixer la realitat sobre la violència domèstica.	0,0%	69,2%	23,1%	7,7%
Les estadístiques publicades reflecteixen la realitat de la situació al país.	7,7%	30,8%	53,8%	7,7%
Existeixen més casos que no apareixen en les dades publicades.	69,2%	30,8%	0,0%	0,0%
La informació hauria de ser més desagregada.	53,8%	38,5%	7,7%	0,0%
Les dades són essencials per a millorar la comprensió de la naturalesa, magnitud, gravetat i freqüència de la violència contra les dones.	53,8%	38,5%	7,7%	0,0%
La recerca i les estadístiques són eines valuoses a l'hora de desenvolupar intervencions i polítiques basades en dades empíriques per a posar fi a la violència contra les dones.	61,5%	38,5%	0,0%	0,0%
Existeix una important manca de dades completes, fiables, comparables i actualitzats sobre la violència contra les dones.	23,1%	46,2%	23,1%	7,7%

El 84,6% de les entitats locals manifesta haver posat en marxa campanyes de sensibilització dirigides a la població en general contra la violència domèstica. Entre elles cal destacar algunes accions implementades en el context dels Plans d'Igualtat d'Oportunitats i Contra la Violència de Gènere i/o dels Plans d'Igualtat, l'elaboració de fullets informatius de recursos, actes per a commemorar el Dia de la Dona o el Dia Contra la Violència Masclista, l'organització de xerrades, la impartició de cursos de formació per a professionals, campanyes de sensibilització contra les violències sexuals, etc.

A més, el 76,9% ha posat en marxa accions educatives per a prevenir la violència domèstica com, per exemple, tallers, cursos de prevenció de violència de gènere i sexual,

campanyes de sensibilització entorn del 25 N, concursos de cartells, concentracions silencioses, etc.

El 61,5% de les institucions enquestades proporciona informació laboral a les persones usuàries, ja sigui de manera personalitzada, ja sigui derivant aquestes a institucions. Per part seva, el 100% afirma proporcionar orientació psicosocial; i el 84,6%, assessorament jurídic. Menys de la meitat (46,2%) manifesta haver posat en marxa altres mesures o estratègies com, per exemple, plans de casos, taules de coordinació contra les violències masclistes, cursos de formació dirigits a homes, tallers de co-educació per a diferents col·lectius, ajudes econòmiques, tallers i projectes per a desmuntar rols i estereotips de gènere, etc.

Per part seva, per a avaluar l'opinió de les entitats enquestades en relació amb l'eficàcia de les mesures d'atenció a les víctimes de violència domèstica, es va sol·licitar a aquestes que assignessin un valor a alguns ítems en una escala d'1 a 10, valorant amb 10 a aquells que consideren més eficaços i amb 1, els que menys. Els resultats es presenten en la taula 11.

Taula 11. Eficàcia de les mesures d'atenció a les víctimes de violència domèstica.

	Mitjana \pm *DS	Mediana (*RI)
016.	7,5 \pm 1,9	8 (6-9)
Telèfon ANAR.	6,1 \pm 1,9	6 (4,5-7,5)
ATENPRO.	8,2 \pm 1,5	9 (7-9)
Contractes bonificats de dones víctimes de violència.	7,7 \pm 1,8	8 (6,5-9)
Renda Activa d'Inserció	7,9 \pm 1,2	8 (7-9)
Ajuda econòmica prevista en l'article 27 de la Llei Integral.	7,3 \pm 2,1	8 (5,5-9)
Concessions d'autorització de residència temporal i de treball	7,9 \pm 1,5	8 (6,5-9)
Dispositius telemàtics.	7,2 \pm 1,6	7 (6-8,5)
VIOGEN.	7,7 \pm 1,4	8 (6,5-9)
Web de recursos de suport i de prevenció.	6,6 \pm 2,2	7 (5-8,5)

Per a conèixer la seva opinió sobre qüestions relacionades amb el paper que compleixen diferents institucions a l'hora de sensibilitzar a la població sobre el problema de la violència domèstica a Espanya, se'ls van proposar alguns ítems perquè els valoressin en una escala d'1 a 10, on 10 representa el major valor i 1, el menor (veure taula 12).

Taula 12. El paper de les institucions a l'hora de sensibilitzar a la població sobre el problema de la violència domèstica a Espanya.

	Mitjana±*DS	Mediana (*RI)
La societat espanyola en general està sensibilitzada amb la violència domèstica.	5,8±1,9	6 (4-7)
Els mitjans de comunicació estan sensibilitzats amb la violència domèstica.	5,8±2,0	6 (4,5-7)
El sistema educatiu contribueix a la prevenció de la violència domèstica.	6,1±2,1	6 (5-7)
Les institucions estan responent adequadament a la violència domèstica.	6,0±1,8	6 (5-7)
El sistema judicial està responent adequadament a la violència domèstica.	4,8±2,1	5 (3-7)

Per a avaluar els desafiaments presents per a la prevenció i l'erradicació de la violència domèstica, se'ls va demanar a les entitats entrevistades que assignessin un valor a uns certs ítems en una escala d'1 a 10, on 10 representa la major valoració i 1, la menor. Els resultats es mostren en la taula 13.

Taula 13. Desafiaments per a la prevenció i l'erradicació de la violència domèstica.

	Mitjana±*DS	Mediana (*RI)
Mesurament de les dimensions del fenomen.	7,4±1,6	8 (6-9)
Producció de coneixement.	7,5±1,6	8 (6-9)
Intervenció psicosocial.	7,6±1,9	7 (6-9,5)
Intervenció laboral.	7,4±1,7	7 (6,5-9)
Intervenció jurídica.	8,5±1,1	9 (8-9)
Educació.	8,5±1,2	9 (8-9,5)
Formació.	8,5±1,2	9 (8-9,5)
Comunicació.	8,3±1,3	8 (7-9,5)

En aquest sentit, l'educació, la formació, i la intervenció jurídica són considerades els desafiaments principals per a la prevenció i l'erradicació de la violència domèstica a Espanya.

En un altre ordre de coses, el 100% de les entitats considera que la seva institució es troba capacitada per a la identificació i l'abordatge de casos de violència domèstica. Totes les entitats locals consideren que, dels diferents tipus de violència domèstica existents, la més freqüent és la violència psicològica; per al 84,6%, la violència física; i per al 53,8%, la violència social i la negació de diners per part del cònjuge/parella.

Per a conèixer l'opinió de les entitats quant als obstacles que consideren més rellevants per a la detecció i l'abordatge de la violència de gènere, se'ls va proposar que valoressin alguns ítems en una escala d'1 a 10, on 10 representa la major dificultat i 1, la menor. Els resultats es presenten en la taula 14.

Taula 14. Principals obstacles per a la detecció i l'abordatge de la violència de gènere en la societat.

	Mitjana \pm * DS	Mediana (*RI)
Manca de formació.	3,1 \pm 1,6	3 (2-3,5)
Manca de temps en consulta/despatx.	3,2 \pm 2,4	3 (1-4,5)
Manca d'equips interdisciplinaris	4,2 \pm 3,1	3 (1,5-6,5)
Manca de perspectiva de gènere.	3,8 \pm 2,9	3 (1,5-7)
Manca d'intimitat en consulta/despatx.	2,7 \pm 2,0	2 (1-3,5)
Manca de recursos.	4,8 \pm 2,8	6 (2-7,5)
Por a represàlies.	3,4 \pm 2,4	3 (1,5-4)
Barreres culturals, idiomàtiques, etc.	4,3 \pm 2,3	4 (2-6,5)

En aquest sentit, la falta de recursos, juntament amb l'existència de barreres culturals, són considerats els principals obstacles als quals les entitats enquestades s'enfronten en l'exercici de la seva professió per a la detecció i l'abordatge de la violència de gènere.

Per a analitzar quins recursos consideren més idonis per a informar i sensibilitzar a les víctimes en relació amb el problema de violència domèstica, se'ls va demanar que valoressin alguns d'ells en una escala d'1 a 10, on 10 representa la major valoració i 1, la menor. Els resultats es presenten en la taula 15.

Taula 15. Recursos per a la informació i sensibilització sobre la violència domèstica.

	Mitjana±*DS	Mediana (*RI)
Campanyes informatives.	7,0±1,2	7 (6-8)
Regulació de la publicitat i recomanacions per als mitjans de comunicació.	7,0±1,9	8 (6-8)
Web de recursos de suport i prevenció davant de casos de violència domèstica (WRAP).	6,5±1,9	7 (5,5-8)
El servei telefònic 016, d'informació i assessorament jurídic en matèria de violència domèstica.	7,2±1,4	8 (6-8)
Instruments d'informació propis de les Comunitats Autònomes.	7,6±1,7	8 (6-8,5)
Servei Telefònic d'Atenció i Protecció per a Víctimes de Violència de Gènere (ATENPRO).	7,5±1,9	8 (6-8,5)

En aquest sentit, els recursos més valorats van ser els instruments d'informació propis de les Comunitats Autònomes, i el Servei Telefònic d'Atenció i Protecció per a Víctimes de Violència de Gènere (ATENPRO).

Quant als recursos per a l'atenció a les víctimes i als seus fills i filles es presenta la seva valoració en la taula 16 seguint el mateix procediment que l'adoptat en les taules precedents.

Taula 16. Recursos per a l'atenció a les víctimes i els seus fills i filles.

	Mitjana±*DS	Mediana (*RI)
Assistència jurídica immediata.	7,3±2,0	8 (6,5-8,5)
Protecció immediata.	8,0±1,4	8 (7,5-9)
Jutjats de Violència sobre la Dona.	7,4±2,1	8 (5,5-9)
Fiscal contra la Violència sobre la Dona.	7,4±1,9	8 (5,5-9)
Unitats de Valoració Forense Integral.	7,4±2,2	8 (6-9)
Unitats especialitzades de les FFCC de Seguretat.	8,0±1,5	8 (7-9)

Cooperació entre les Forces i Cossos de Seguretat en un territori.	8,0±1,4	8 (7-9)
Coordinació entre les Forces i Cossos de Seguretat i els òrgans judicials.	7,5±2,3	8 (6-9)
Sistema de Seguiment Integral: estimació del risc i seguiment.	8,0±1,3	8 (8-9)
Sistema de Seguiment per mitjans telemàtics de les mesures d'allunyament en l'àmbit de la violència domèstica.	7,7±1,3	8 (7-8)
Sistema de control per GPS de la sortida d'agressors de centres penitenciaris.	7,8±1,4	8 (7,5-8,5)
Suport i acompanyament psicosocial a les dones.	8,1±1,3	8 (7,5-9)
Suport i acompanyament psicosocial als menors.	7,6±2,1	8 (7-9)
Servei Telefònic d'Atenció i Protecció per a Víctimes de la Violència de Gènere (ATENPRO).	7,8±1,6	8 (7-9)

En un altre àmbit, la valoració que mereix a les institucions/entitats enquestades els recursos informatius existents en matèria de violència domèstica es reflecteix, al seu torn, en la taula 17.

Taula 17. Recursos per a la informació a les víctimes de violència domèstica i el seu entorn.

	Mitjana±DS	Mediana (RI)
El servei telefònic 016, d'informació i assessorament jurídic en matèria de violència domèstica.	7,8±1,6	8 (7-9)
Instruments d'informació propis de les Comunitats Autònomes.	7,6±2,4	8 (7-9)

Per a analitzar les mesures que poden implementar els serveis publicitaris per a ajudar de manera efectiva a combatre el fenomen de la violència domèstica, a les entitats entrevistades se'ls van proposar alguns ítems que havien de valorar en una escala d'1 a 10, assignant un valor de 10 a les mesures que consideressin més eficaces i un valor d'1 a les quals menys. Els resultats es presenten en la taula 18. En aquest sentit, la promoció i difusió de bones

pràctiques en l'elaboració de continguts i en el tractament de les notícies, així com la cooperació amb les empreses de publicitat per a canalitzar la formació en igualtat dels seus professionals, juntament amb la convocatòria de premis són les mesures més ben valorades.

Taula 18. Mesures que poden implementar els serveis publicitaris per a ajudar a combatre la violència domèstica.

	Mitjana±*DS	Mediana (*RI)
Cooperació amb les empreses de publicitat per a canalitzar la formació en igualtat dels seus professionals i posar en marxa premis a les bones pràctiques en matèria de publicitat.	7,8±1,4	8 (6,5-9)
Ampliació de l'acord d'autoregulació en l'àmbit de la publicitat que inclogui criteris per a la resolució extrajudicial de controvèrsies.	6,9±2,1	7 (5,5-9)
Conveni entre els legitimats per a l'exercici de l'acció de cessació i rectificació per a garantir una acció coordinada i eficient.	7,2±1,3	7 (6,5-8)
Ampliació de l'acord d'autoregulació dels operadors de televisió en matèria de protecció de menors per a incorporar la violència domèstica i la discriminació per motius de sexe.	7,8±1,3	8 (6,5-9)
Convenis amb les Autoritats Reguladores Audiovisuals per a establir procediments de col·laboració per a erradicar de la programació i la publicitat les incitacions directes o indirectes a la violència domèstica.	8,0±1,5	9 (6,5-9)
Promoció i difusió de bones pràctiques en continguts i tractament de la notícia.	8,5±0,9	9 (8-9)

D'especial rellevància és el fet que deu de les entitats locals (76,9%) consideren que el Pacte d'Estat contra la violència de gènere ha servit com a impuls perquè els municipis recuperin/afermin competències en matèria d'igualtat i amb la finalitat de prevenir i erradicar la violència domèstica. En aquest sentit, se'ls va demanar que valoressin en una escala d'1 a 10 (on 10 suposa la major valoració i 1 la menor) fins a quin punt consideren, en relació en les mesures contingudes en el Pacte d'Estat contra la violència de gènere, que tenen funcions d'impuls/desenvolupament i/o responsabilitat (veure taula 19).

Taula 19. Valoració de les funcions d'impuls/desenvolupament i/o responsabilitat que les Entitats Locals tenen sobre les mesures contingudes en el Pacte d'Estat contra la violència de gènere.

	Mitjana±*DS	Mediana (*RI)
Desenvolupament de campanyes de prevenció i sensibilització.	8,4±1,4	8 (8-9,5)
Prestació d'una assistència social integral.	7,9±2,1	9 (6,5-9,5)
Creació d'unitats de suport.	7,8±1,9	8,0 (6,5-9,5)
Protecció per la policia local de les víctimes.	7,2±2,7	8,0 (5,0-9,5)
Establiment d'una xarxa d'habitatge i/o de cases de acolliment.	5,7±2,9	6,0 (3,0-8,5)
Establiment de centres d'acolliment i/o d'informació a les víctimes en zones rurals.	6,0±2,9	6,0 (3,0-9,0)
Constitució de comissions i consells locals d'igualtat.	6,5±2,9	6,0 (3,0-9,5)
Possibilitar els desplaçaments als serveis especialitzats.	7,2±2,8	8,0 (5,0-9,5)
Establiment de protocols i de mesures Especials per a atendre col·lectius de dones més vulnerables.	8,1±1,9	8,0 (7,5-9,5)
Adaptació dels recursos de suport i atenció a les persones amb discapacitat.	7,2±2,5	8,0 (5,5-9,0)

De la mateixa manera, se'ls va requerir la seva opinió en relació amb la utilitat dels recursos estatals existents per a prevenir i combatre la violència domèstica (veure taula 20), rebent la valoració més alta ATENPRO, seguida de VIOGÉN.

Taula 20. Valoració de la utilitat dels recursos estatals per a prevenir i combatre la violència domèstica.

	Mitjana±* DS	Mediana (*RI)
o16.	8,0±1,8	9 (7-9)
VIOGÉN.	8,5±1,2	9 (8-9,5)
Sistemes de seguretat per mitjans telemàtics.	8,4±1,4	9 (7,5-9,5)
ATENPRO.	8,7±1,1	9 (8-9,5)

IV. Valoració sobre ATENPRO

En relació amb la valoració que les institucions/entitats en general fan sobre ATENPRO es pot concloure que:

- Pel que fa a la seva eficàcia com a recurs d'atenció a les víctimes de violència domèstica, ATENPRO obté una puntuació mitjana de 7,9 sent el segon més ben valorat dins dels ítems proposats.
- ATENPRO és el recurs més ben valorat per a informar i sensibilitzar sobre la problemàtica associada a la violència domèstica (obté una puntuació mitjana de 8,1).
- ATENPRO rep una puntuació de 8,4 com a recurs d'atenció a les víctimes i als seus fills i filles (és el tercer millor).
- ATENPRO rep una qualificació d'excel·lent per part del 63,3% (n=19) de les entitats/institucions enquestades; i de notable, per al 30% (n= 9).

Quant a la valoració que les entitats locals realitzen d'ATENPRO, es pot concloure el següent:

- Pel que fa a la seva eficàcia com a recurs d'atenció a les víctimes de violència domèstica, ATENPRO obté una puntuació mitjana de 8,2 sent el millor valorat dins dels ítems proposats.
- ATENPRO és el recurs més ben valorat en tercer lloc per a informar i sensibilitzar sobre la problemàtica associada a la violència domèstica (obté una puntuació mitjana de 7,5).
- ATENPRO rep una puntuació de 7,8 com a recurs d'atenció a les víctimes i als seus fills i filles.
- Quant a la seva utilitat dins dels recursos estatals per a prevenir i combatre la violència domèstica, ATENPRO aconsegueix la puntuació mitjana més alta: 8,7.
- ATENPRO rep la qualificació d'excel·lent amb una puntuació mitjana de 9.

V. Observacions generals

- Partint de l'afirmació unànime, subscripta per totes les entitats/institucions enquestades, en el sentit que "és important registrar informació quantitativa o qualitativa relacionada amb casos de violència domèstica", són les entitats locals les que compleixen en major grau aquesta asseveració enfront de la resta.
- Les entitats locals són també les institucions que presten un assessorament més complet a les víctimes de violència domèstica específicament en els apartats laboral, jurídic, i psicosocial.
- Les entitats locals han posat en marxa un major nombre de campanyes i accions de sensibilització enfront de la violència domèstica dirigides a la població en general que la resta de les institucions enquestades.
- El servei d'ATENPRO, que és competència de les entitats locals, és valorat com un dels recursos més eficaços per a atendre les víctimes de violència domèstica, informar i sensibilitzar sobre la problemàtica associada, i prevenir i combatre aquesta.

- No obstant això l'enunciat en els punts anteriors (que permeten concloure que les entitats locals exerceixen un paper central en la prevenció i l'erradicació de la violència domèstica), més de la meitat considera que no té competències suficients. En aquest sentit, la falta de recursos humans i materials, unit a l'escàs desenvolupament d'algunes mesures contingudes en el Pacte d'Estat contra la violència de gènere (establiment d'una xarxa residencial i/o de cases d'acolliment tant en el mitjà urbà com en el medi rural i establiment de centres d'informació en el medi rural) constitueixen els principals obstacles.

VI. Metodologia de realització del qüestionari

El qüestionari es va enviar per correu electrònic el 17 de maig a les següents entitats, organitzacions i associacions:

- Observatori Estatal de Violència sobre la Dona.
- Fòrum Social contra el Tràfic.
- Unitats de coordinació contra la violència sobre la Dona i Unitats de Violència sobre la Dona: Àlaba, Albacete, Alacant, Almeria, Astúries, Àvila, Badajoz, Barcelona, Burgos, Càceres, Cadis, Cantàbria, Castelló, Ciudad Real, Còrdova, La Corunya, Conca, Girona, Granada, Guadalajara, Guipúscoa, Huelva, Osca, Balears, Jaén, Lleó, Lleida, Lugo, Madrid, Màlaga, Múrcia, Navarra, Ourense, Palència, Las Palmas, Pontevedra, La Rioja, Salamanca, Segòvia, Sevilla, Sòria, Tarragona, Santa Cruz de Tenerife, Terol, Toledo, València, Valladolid, Biscaia, Zamora i Saragossa.
- Observatori de la salut de les Dones.
- Entitats locals que disposin de serveis propis d'atenció, intervenció i protecció de dones víctimes de violència domèstica:
 - Ajuntament de Bilbao.
 - Ajuntament de Cadis - Fundació Municipal de la Dona.
 - Ajuntament de Madrid – Violència de gènere en l'àmbit de la parella o exparella.
 - Ajuntament de Santander – Punt d'Atenció Integral a la Violència.
 - Ajuntament de Sant Sebastià - Intervenció amb dones víctimes de violència masclista.
 - Ajuntament San Sebastián de los Reyes – Punt Municipal de l'Observatori Regional contra la violència de gènere.

- Ajuntament de Múrcia - Equip d'atenció a la violència de gènere (EMAVI).
- Ajuntament de Medina del Campo.
- Ajuntament de Iecla - Centre d'Atenció per a Dones Víctimes de Violència de Gènere (CAVI).
- Ajuntament de Salamanca - Centre d'Informació i Assessorament de la Dona (CIAM).
- Ajuntament de Sevilla – Servei de la Dona.
- Ajuntament de Mataró - Servei d'Atenció a les Dones.
- Consell de Formentera – Servei d'Informació i Atenció a la Dona.
- Ajuntament d'Avilés - Centre Assessor de la Dona (CAM).
- Cabildo de Tenerife - Institut Insular d'Atenció Social i Sociosanitària (IASS) – Unitat Orgànica de Violència de Gènere.
- Ajuntament de Càceres – Servei d'Atenció Psicològica a dones víctimes de violència de gènere i habitatges per a víctimes de violència de gènere.
- Ajuntament de Toledo – Centre de la Dona de Toledo.
- Ajuntament de Valladolid – Servei d'Atenció de Víctimes de Violència Domèstica.
- Ajuntament de La Línea de la Concepción – serveis d'atenció a les dones víctimes de violència de gènere.
- Ajuntament de Jerez – Centre Assessor de la Dona (recurs d'emergències per a víctimes de violència de gènere).
- Ajuntament de Gandia – Àrea d'Igualtat, Diversitat i Polítiques Inclusives (serveis d'atenció psicosocial per a víctimes de violència de gènere).
- Ajuntament de San Juan de Aznalfarache (Sevilla) – Centre Municipal d'Informació a la Dona.
- Cabildo insular de Fuerteventura – Servei especialitzat d'atenció a dones i menors víctimes de violència de gènere (S.A. m.).
- Diputació d'Almeria – Servei Provincial de Dones.

- Ajuntament de Ricote (Múrcia) – Servei telefònic d'atenció a dones víctimes de violència sexual.
 - Ajuntament de Camargo (Cantàbria) – Atenció a víctimes de violència de gènere.
 - Ajuntament de La Roda (Albacete) - Centre de la Dona.
 - Ajuntament d'Agüimes (Gran Canària) – Servei especialitzat en violència de gènere.
 - Ajuntament de Mislata (València) – Casa de la Dona.
 - Ajuntament de Picassent (València) – Servei d'atenció a la dona.
 - Ajuntament de Gijón (Astúries) – Centre Assessor de la Dona.
 - Ajuntament de Rivas Vaciamadrid – Atenció dones violència de gènere.
 - Ajuntament de Pamplona – Servei municipal d'atenció a les dones (SMAM).
 - Ajuntament d'Alsasua (Navarra) – Informació general i assessoria jurídica.
 - Ajuntament d'Aranguren (Navarra) - Servei d'Assessoria Jurídica per a Dona i Família.
 - Ajuntament de Burlada (Navarra) – Servei Municipal d'Atenció a Dones Víctimes de Violència.
 - Ajuntament d'Estella (Navarra) – Serveis d'atenció psicològica, jurídica i recursos.
 - Concello de Lugo – Casa dona Muller.
 - Ajuntament de Terrassa - Serveis d'informació i atenció a les dones.
 - Ajuntament d'Alcobendas – Casa de la Dona d'Alcobendas.
 - Mancomunitat de la Vall del Jerte – Oficina d'Igualtat i Violència de Gènere.
- Unitats d'igualtat de les Universitats: Universitat d'Alcalá de Henares, Universitat d'Alacant, Universitat d'Almeria, Universitat Autònoma de Barcelona, Universitat Autònoma de Madrid, Universitat de Barcelona, Universitat de Burgos, Universitat de Cadis, Universitat de Cantàbria, Universitat Carles III de Madrid, Universitat de Castella-la Manxa, Universitat Central de Catalunya, Universitat Complutense de Madrid, Universitat de Còrdova, Universidade da Coruña, Universitat de Deusto, Universitat d'

Extremadura, Universitat de Girona, Universitat de Granada, Universitat de Huelva, Universitat de les Illes Balears, Universitat Internacional d'Andalusia, Universitat Internacional de Barcelona, Universitat de Jaén, Universitat Jaume I, Universitat de La Llacuna, Universitat de Lleó, Universitat de Lleida, Universitat de Màlaga, Universitat Miguel Hernández, Universitat de Múrcia, Universitat Oberta de Catalunya, Universitat d'Oviedo, Universitat Pablo Olavide, Universitat del País Basc/Euskal Herreiko Uniberstsitea, Universitat de Las Palmas de Gran Canaria, Universitat Politècnica de Cartagena, Universitat Politècnica de Catalunya, Universitat Politècnica de Madrid, Universitat Politècnica de València, Universitat Pompeu Fabra, Universitat Pública de Navarra, Universitat Ramon Llull, Universitat Rei Joan Carles, Universitat de La Rioja, Universitat Rovira i Virgili, Universitat de Salamanca, Universitat de Santiago de Compostel·la, Universitat de Sevilla, UNED, Universitat de València, Universitat de Valladolid, Universitat de Vigo i Universitat de Saragossa

- Centres, Instituts i Càtedres de gènere de les Universitats a través de la plataforma EUFEM de la qual forma part el Centre d'Estudis de la Dona de la Universitat de Salamanca.
 - Institut Universitari d'Estudis de la dona – Universitat de València.
 - Institut de Recerques Feministes – Universitat Complutense de Madrid
 - Institut Universitari d'Estudis de Gènere – Universitat Carles III de Madrid.
 - Institut Universitari d'Estudis de la Dona – Universitat Autònoma de Madrid.
 - Institut Universitari d'Estudis de les Dones – Universitat de La Llacuna.
 - Institut Universitari d'Estudis Feministes i de Gènere «Purificació Escribano”- Universitat Jaume I, Castelló.
 - Institut Universitari de Recerca d'Estudis de Gènere – Universitat d'Alacant.
 - Institut Universitari de Recerca Estudis de les Dones i de Gènere – Universitat de Granada.
 - Institut Universitari de Recerca en Gènere i Igualtat (IGIUMA) - Universitat de Màlaga.
 - Institut interuniversitari d'Estudis de Dons i Gènere (IIEDG) -Universitat de Barcelona.
 - Centre Interdisciplinari d'Estudis Feministes, de Gènere i Igualtat (*CINEF) - Universitat Pablo de Olavide de Sevilla.

- Centre d'Estudis de Gènere (CEdG) – Universitat Pompeu Fabra.
- Centre d'Estudis Interdisciplinaris de Gènere – Universitat de Vic.
- Centre d'Igualtat i Promoció dels Dons Dolors Piera – Universitat de Lleida.
- Centre d'Estudis de Gènere – UNED.
- Centre d'Estudis de les Dones i de Gènere – Universitat de Múrcia.
- Centre d'Estudis Feministes – Universitat d'Oviedo.
- Centro de Estudios de Xénero e Feministes (CEXEF) – Universidade dona Coruña.
- Centro de Recerca d'Estudis de Gènere – Universitat Miguel Hernández d'Elx.
- Centre Interdisciplinari de Recerques Feministes e Estudos do Xénero CIFEX – Universitat de Santiago de Compostel·la.
- Càtedra d'Estudis de Gènere – Universitat de Valladolid.
- Càtedra d'Estudis de les Dones Leonor de Guzmán – Universitat de Còrdova.
- Càtedra de Gènere – Universitat de Vigo.
- Càtedra Igualtat i Gènere – Universitat de Saragossa.
- Càtedra UNESCO de Polítiques d'Igualtat de Gènere en Ciència, Tecnologia i Innovació – Universitat Politècnica de Madrid.
- Càtedra d'Igualtat i Estudis de Gènere de la Universitat de Cantàbria.
- Observatori d'Igualtat de Gènere – Universitat Rei Joan Carles.
- Plataforma Atenea – Universitat Politècnica de València.
- Xarxa Feminista de Dret Constitucional.
- Associació GENET – Xarxa Transversal d'Estudis de Gènere en Ciències Humanes, Socials i Jurídiques.
- Federació Estatal de Dones Progressistes.
- Unió d'Associacions Familiars (UNAF).
- Associació de Dones Juristes Themis.

- Associació d'Ajuda a la Dona "Plaza Mayor".
- Associació Beatriz de Suabia.
- ADAVAS – Associació d'Ajuda a Víctimes d'Agressions Sexuals i Violència Domèstica.

Es va enviar un nou correu de recordatori el 7 de juliol per a augmentar el nombre de respostes amb la intenció que poguessin respondre les entitats que no ho haguessin fet.

I durant les següents setmanes es van realitzar trucades telefòniques a les entitats locals per a recordar-los el qüestionari i sol·licitar-los que l'emplenessin, existint moltes dificultats ja que la majoria d'entitats seguien sense respondre sobretot per tres motius: en primer lloc, la càrrega de treball existent en els serveis municipals dificulta la possibilitat de respondre a aquestes enquestes; en segon lloc, la recepció d'un nombre elevat de peticions de respostes per a estudis d'aquesta naturalesa suposa que sigui complex acceptar algunes i rebutjar altres i, en tercer lloc, existeix una certa reticència per part de professionals i entitats a ser identificades en un estudi en el qual es pugui criticar el servei ATENPRO.

VII. Resultats de les entrevistes

Tot l'explicat anteriorment ha complicat la realització d'entrevistes i ha suposat que hagi estat impossible arribar a dialogar amb vint-i-cinc entitats, malgrat contactar per correu i/o telefònicament amb més de quaranta ens locals.

De les entrevistes realitzades podem concloure el següent:

En primer lloc, les entitats locals són poc inclinades a respondre a aquesta mena d'entrevistes, especialment en ser preguntades per ATENPRO, i no desitja en la seva majoria ser identificades en l'estudi.

En segon lloc, moltes entitats asseguren que respondran per correu o que es retornarà la crida i no ho fan, per qualsevol dels motius ja apuntats anteriorment.

En tercer lloc, consideren que els recursos econòmics del Pacte d'Estat contra la Violència de Gènere són molt útils i han estat totalment necessaris per a millorar i augmentar serveis, activitats i, fins i tot, per a contractacions parcials d'especialistes.

Així i tot, continuen considerant que no són suficients i que les partides econòmiques han d'augmentar-se encara més, és obvi que l'atenció i la prevenció de la violència de gènere i la violència domèstica requereix uns diners que ha d'augmentar-se encara més.

En quart lloc, respecte a ATENPRO l'opinió generalitzada és que és un servei indispensable i molt valuós, però posseeix una gestió lenta que repercuteix negativament en les usuàries del mateix i també hi ha una falta de coordinació entre les diferents eines que dificulten una resposta ràpida.

Algunes de les especialistes han plantejat la necessitat d'augmentar el personal del servei ATENPRO o la seva inclusió en els serveis municipals per a una major coordinació amb tots els instruments de suport que l'ens local concret posa al servei de les víctimes.

Informe 3

Proposta de solucions i mesures de millora per al desenvolupament de polítiques públiques de prevenció i sensibilització

Per a reforçar la detecció i acompanyament de les dones víctimes de violència de gènere, el Govern d'Espanya va aprovar, al juliol de 2021, el Catàleg de Mesures Urgents del Pla de Millora i Modernització contra la Violència de Gènere amb el qual "es proposen un conjunt de mesures encaminades a la sensibilització de la societat, de l'entorn de les víctimes de violència masclista, busquen també detectar de manera primerenca la violència en serveis públics de proximitat, donar suport a l'autonomia de les dones perquè trenquin amb la violència, protegir els nens i les nenes enfront de la violència i reforçar la protecció i la seguretat de les víctimes en risc, amb i sense denúncia".

En aquest context i des del coneixement especialitzat de l'equip, es plantegen les següents iniciatives o propostes:

Cal incrementar els recursos destinats de les entitats locals a la lluita contra la violència domèstica, amb la posada en marxa de serveis específics per a la prevenció d'aquesta mena de violència, així com eines per a la millora de l'atenció de les víctimes. Un dels recursos que no totes les entitats locals disposen, però resulta imprescindible per a l'atenció a les víctimes en un primer moment és l'existència d'una casa d'acolliment temporal, així com pisos tutelats perquè en ells puguin allotjar-se les dones víctimes de violència domèstica durant el seu període de recuperació fins a aconseguir la normalitat. Per a aquest fi haurien de poder destinar-se fons procedents del Pacte d'Estat contra la violència de gènere i, si bé és cert que poden ser gestionats també per l'administració autonòmica, considerem més operatiu que, almenys en municipis de més de 20.000 habitants, aquesta gestió depengui dels propis ajuntaments; i, en els de menys de 20.000 habitants, puguin ser gestionats per les diputacions provincials.

La labor exercida per associacions de dones ha de reconèixer-se i, en la mesura que sigui possible, incrementar-se, però això no pot suposar que l'Administració pública renunciï a la gestió de les eines per a atendre les dones víctimes de violència domèstica. Per això, almenys l'atenció urgent, de caràcter social, psicològica i jurídica, han de produir-se per personal que depengui directament de les entitats locals en aquest cas. No s'ha d'externalitzar aquest tipus d'atenció en tercers, encara que existeixi amb ells un conveni de col·laboració específic.

L'acompanyament de les dones víctimes de violència domèstica és una de les mesures que més poden ajudar a afrontar la situació per a la reparació de les víctimes, per al que es fan necessaris incrementar els programes que promouen teràpies o accions d'acompanyament a dones víctimes de violència domèstica.

Ha de garantir-se atenció urgent específica durant les 24 hores els 365 dies de l'any, bé a través de les entitats locals (agents o unitats de la policia local) o els serveis d'emergències sanitàries. Una atenció adequada en els moments immediatament posteriors a l'episodi de violència ajuda a canalitzar l'ajuda pels llits adequats, sense agreujar les conseqüències que sobre la dona pot provocar un tractament inadequat per no ser específic per al tipus de violència que sofreix o ha sofert.

Han de reforçar-se els serveis d'atenció sociolaboral per a víctimes de violència domèstica, prioritzant la seva formació específica i incentivant la contractació de dones víctimes d'aquesta mena de violència. La independència econòmica assegura una vida autònoma a futur, trencant els llaços que podien lligar a la dona amb l'entorn de violència soferta.

Les entitats locals han de destinar més recursos a la difusió de campanyes de sensibilització sobretot tipus de violències cap a les dones, especialment en edats primerenques en els centres educatius, encara que també en esdeveniments d'especial transcendència com poden ser festes patronals, concerts, etc., i a través de les xarxes socials. La visibilització i conscienciació de la prevenció de la violència domèstica contribueix a la seva erradicació.

La promoció de la creació d'espais destinats a la realització d'activitats com ara tallers, conferències o xerrades-col·loqui entorn de la importància del paper de les dones en la societat passada i actual. Aquests espais, com poden ser les cases de la igualtat o de les dones, ajuden el foment de la igualtat, a reforçar la capacitat de lideratge de les dones en la societat i a erradicar comportaments denigrants i violents cap a les dones.

Les principals accions en matèria d'igualtat i la lluita contra la violència domèstica no han de reduir-se únicament a les dates assenyalades del 8 de març i 25 de novembre, sinó que requereixen d'una continuïtat en el temps al llarg de qualsevol època de l'any. Per a això, és imprescindible que les entitats locals incorporin en el seu organigrama la figura de l'agent d'igualtat d'oportunitats que, amb una planificació adequada, dinamitzi les accions entorn de la igualtat i la lluita contra la violència domèstica de manera continuada. A més, tant la figura d'agent d'igualtat com la de promotor/a d'igualtat haurien de regular-se legalment per a poder atorgar-li homogeneïtat i assegurar els seus requisits d'accés i les seves funcions de manera uniforme.

Fer tasques de formació en l'àmbit de les noves tecnologies per a acabar amb la bretxa digital de gènere, com a mesura de prevenció contra la violència domèstica. Especialment en l'àmbit rural, ja que, a vegades, una de les majors vulnerabilitats respon a la localització de les potencials víctimes de violència domèstica en territoris despoblats. L'objectiu és que aquest tipus de mesures repercutixin en benefici de les dones, perquè avancin com a persones davant la nova ciutadania digital i que puguin defensar-se si són víctimes, donant-los a conèixer nous fenòmens de violència que es donen especialment en l'entorn digital.

Establir en els programes de foment de l'ocupació femenina i subsegüents ofertes d'ocupació pública que depenen de les Entitats Locals que la condició de víctima de violència de gènere sigui un requisit preferent per a l'obtenció d'una ocupació. L'objectiu principal és l'apoderament i la defensa de majors cotes de llibertat individual de les dones, ja que aquestes moltes vegades es veuen obligades a prolongar la situació de violència que venen suportant davant la dependència econòmica que existeix respecte dels maltractadors. En la mesura que sigui possible es preservarà, per respecte a la intimitat de les víctimes que aquest requisit ha estat tingut en compte a l'hora d'aplicar els barems.

Implementar un programa de formació integral per als cossos de Policia Local, així com per a agents de la Guàrdia Civil que actuen en el territori rural amb el fi d'una millor detecció dels casos de violència de gènere. El mateix és traslladable a equips mèdics i centres d'atenció primària o residències de majors. Amb això, es pretén que els responsables públics estiguin més sensibilitzats i puguin detectar més ben determinats símptomes en casos de violència de gènere.

Disseny i implementació d'enquestes i qüestionaris (i altres metodologies d'anàlisis) sobre la violència domèstica de tal forma que es pugui mesurar quantitativa i qualitativament la percepció social de les mateixes, especialment entre els més joves (però, sense oblidar altres grups d'edat) i diferenciant territoris urbans i rurals. Realitzar xerrades, tallers i altres mesures de sensibilització en funció dels resultats obtinguts. L'objectiu és mesurar la percepció i importància del problema social que suposa la violència domèstica, per diferents grups d'edat i desagregant per sexes i localitzacions rurals i urbanes. És una mesura orientada a la prevenció i sensibilització.

Realitzar tallers de formació sobre empenedoria i posada en marxa de negocis i comerços per a víctimes de violència domèstica. L'objectiu principal és l'apoderament i la defensa de majors cotes de llibertat individual de les dones, ja que aquestes moltes vegades es veuen obligades a prolongar la situació de violència que venen suportant davant la dependència econòmica que existeix respecte dels maltractadors.

Realitzar cooperatives locals, escoles taller, etc. A més d'implementar altres mesures d'apoderament econòmic que es dirigeixin des de les Entitats Locals. L'objectiu principal és no sols l'apoderament i la defensa de majors cotes de llibertat individual de les dones, sinó també fomentar la sororitat entre dones.

La implementació de polítiques públiques adequades en el marc de la lluita contra la violència masclista, requereix necessàriament conèixer amb precisió l'estat actual de la qüestió.

Per a això, i encara que sembli que ens transmeten dades molt fredes i en abstracte, les estadístiques s'evidencien com a essencials, perquè ens permeten identificar els punts més destacats del fenomen que estudiem i proposar polítiques més eficaces.

En aquest sentit, a través de diferents estudis, ja s'ha posat de manifest que les estadístiques manejades en el camp de la violència domèstica per diferents institucions i organismes públics tenen tantes mancances que no ens permeten tenir una visió integral del problema. D'una banda, parteixen de diferents moments de l'iter processal i per un altre, no recullen les mateixes variables.

Ni tan sols fent una valoració en conjunt de totes o diverses d'elles, podem arribar a les mateixes conclusions, perquè les dades que llancen són absolutament dispars.

Això impedeix, no sols identificar amb precisió els problemes, sinó establir les adequades polítiques de prevenció d'aquests.

Exemple d'això, són les estadístiques contingudes en les memòries anuals de la Fiscalia General de l'Estat, que té un paper essencial en la lluita contra la violència domèstica i de gènere. En aquestes memòries, es reconeix any rere any que la Fiscalia no disposa d'un sistema informatitzat on recollir de manera detallada i sistemàtica els assumptes relacionats amb aquesta mena de violència. És més, la inclusió de les dades que manegen de manera oficial es fa dependre de la "bona voluntat" dels membres del Ministeri Públic que decideixen introduir manualment els mateixos.

Aquesta situació, en ple 2023, és inacceptable, màximament si tenim en compte que aquesta manca porta posant-se de manifest ja al llarg de diversos anys, havent tingut prou temps per a pal·liar aquesta deficiència.

L'anterior no és més que un exemple de fins a quin punt les dades globals entorn de la violència de gènere i domèstica que manegem no responen a la realitat i magnitud del problema.

Per això, proposem la creació d'un registre únic de violència domèstica i violència de gènere, on reportin tots els operadors jurídics, així com les Forces i Cossos de Seguretat de l'Estat, i la direcció i la supervisió del qual podria recaure en la Delegació del Govern per a la Violència de Gènere, aglutinant totes les variables que ara es tenen en compte en les estadístiques disperses i altres que entenem d'interès.

Igualment és important que determinats tipus de violència exercida en aquest àmbit apareguin desagregats i això amb la finalitat de permetre un anàlisi més específic dels problemes que presenten algunes tipologies delictives concretes. Per exemple, dins de la violència domèstica, la violència filio-parental; i dins de la violència de gènere, la violència sexual o la violència de gènere entre menors d'edat.

Relacionat amb l'anterior, crida l'atenció les conductes violentes protagonitzades pel sector més jove de la nostra societat, els nens i adolescents.

En els últims temps assistim a un auge sense precedents d'una varietat preocupant de conductes protagonitzades per menors d'edat i, no sols d'edat penal, sinó també de menors que, per estar per sota dels 14 anys, són considerats inimputables. Violència de tota mena sobre els progenitors, preferentment sobre les mares, violència sexual en grup sobre altres menors i violència de gènere sobre les seves parelles també menors són la preocupant mostra a la qual ens enfrontem.

Els menors d'edat, víctimes i victimaris, són els grans oblidats per les administracions públiques i encara que en els últims anys hem avançat en la consideració dels mateixos com a subjectes plens de drets, encara queda molt camí per recórrer.

Parar esment sobre les conductes esmentades es fa prioritari, tenint en compte que aquests menors són el futur de la nostra societat.

S'imposa, per això, la realització de campanyes de prevenció de violència de gènere i domèstica específicament dirigides a aquest sector de la població, fonamentalment a través de les noves tecnologies, perquè no oblidem que ens trobem amb veritables "nadius digitals" com a destinataris.

D'altra banda, estem davant persones en ple desenvolupament, per la qual cosa el disseny d'una política educativa que incideixi en la igualtat de gènere s'evidencia com a prioritari, i això des d'una doble òptica: la formació, tant d'educadors com dels menors; i la incorporació als col·legis de personal específicament format que pugui dissenyar estratègies, afrontar problemes i proposar solucions concretes en aquest àmbit, amb concretes mesures de detecció i prevenció d'aquestes conductes violentes.

És altament probable que un menor que ha exercit violència de gènere en la seva adolescència, perpetuï la seva conducta en l'adulthood, per la qual cosa només des de la prevenció i la sensibilització podrem afrontar el problema de la violència exercida per i sobre menors d'edat.

Ha de dotar-se de més mitjans personals i materials al Centre d'atenció d'ATENPRO per a millorar i ampliar el seu servei alhora que s'incrementa la formació del personal del mateix i es potencia la creació d'equips interdisciplinaris en el seu si. Igualment s'han de revisar els casos que atén ATENPRO per a conèixer la seva satisfacció amb el servei i les possibles dificultats que hagin pogut plantejar-se.

Implantar l'obligatorietat de l'assistència lletrada del torn d'ofici de violència de gènere i domèstica a les víctimes abans de denunciar, ja que en aquests moments és potestativa i a vegades depèn de la bona voluntat del funcionari policial. Deuen també incrementar-se els membres de l'advocacia que fan guàrdia de violència de gènere i domèstica en les diverses províncies ja que en alguns llocs només existeix un o dos per a cobrir territoris extensos i millora de la formació dels operadors jurídics: judicatura, policia, advocacia, fiscalia...

Ha de millorar-se els serveis d'acompanyament a les víctimes i ajuda en la presa de decisions, incloent-hi transport segur i gratuït, un servei integral de traducció, la intervenció de mediadores interculturals en el cas de dones migrants o en situació irregular. I si la víctima canvia de residència escolarització immediata dels seus fills i filles.

Elaboració i difusió de campanyes al llarg de tot l'any, en el marc de l'acció sostinguda temporal de les mesures de conscienciació i sensibilització per a l'erradicació de la violència domèstica. És convenient que aquestes campanyes institucionals siguin sostingudes al llarg de l'any i especialment reforçades en períodes de vacances (nadalenes i estivals), ja que segons les estadístiques és en aquests períodes de temps quan es produeix un increment de dones assassinades per violència de gènere per part de la seva parella o exparella sentimental.

Referent a això, les campanyes han de centrar-se en tots els col·lectius amb especial atenció als grups més vulnerables, com és el cas de: les dones majors, les residents en territoris rurals, amb discapacitat, en estat de gestació, persones migrants, minories ètniques com, per exemple, dones gitanes, dones prostituïdes, amb addiccions, portadores

de VIH, etc. En aquestes campanyes ha de contemplar-se clarament les seves particularitats de manera que les víctimes es vegin reconegudes/auto-reconegudes.

Igualment, les campanyes han de visibilitzar la violència simbòlica exercida cap a les dones i les nenes que reforcen prejudicis i estereotips que perpetuen la misogínia (per exemple, amb acudits, cançons, etc.).

D'igual forma, ens sembla rellevant posar en valor la necessitat d'incrementar l'impuls de campanyes dirigides cap als homes que exerceixen violència contra les dones i les nenes, amb el propòsit de fomentar «noves masculinitats» amb perspectiva de gènere.

Així mateix, seria convenient apostar per la implementació de campanyes en les quals es fomenti de forma decidida la democràcia participativa, enfortint el compromís social i l'acció col·lectiva contra la violència domèstica.

Promoure acords de col·laboració amb les grans proveïdores de serveis en línia per a prevenir i actuar enfront dels perfils que fomenten la discriminació i la violència contra les dones. Promoure l'adequat tractament de les notícies i de la informació sobre violència domèstica que s'ofereix pels diferents mitjans de comunicació i evitar que la publicitat ofereixi una imatge "cosificadora de la dona".

És de desitjar que de les notícies s'elimini tota la morbositat i s'informi, el més àmpliament possible sobre les sentències que han recaigut en la persona o persones que ha exercit violència contra les dones i les nenes/ns.

Referent a això, seria convenient que la Federació Espanyola de Municipis i Províncies se sumés al Pacte Digital per a la protecció de les persones, iniciativa pionera liderada per l'Agència Espanyola de Protecció de Dades amb el propòsit de combatre la violència digital en la xarxa, assumint a més el compromís d'estendre el #CanalPrioritario en el si de les nostres Administracions locals, les quals representen l'element institucional més pròxim a la ciutadania i, per consegüent, el que millor coneix les seves necessitats i demandes.

D'igual forma, sembla convenient procedir a la creació de documentals per a la seva emissió en cadenes de televisió generalistes, en les quals les persones supervivents de violència de gènere puguin contar la seva "història" de violència i també de superació com a forma exemplaritzant d'assenyalar que de la "violència també se surt".

Realitzar Protocols específics per a dones víctimes de violència de gènere i domèstica en territoris rurals. Com és àmpliament conegut els territoris rurals amb desafiaments demogràfics presenten major grau de dificultat que les àrees urbanes per a accedir a la xarxa de recursos i serveis articulats pel poder públic per a garantir la protecció integral de les víctimes de violència de gènere. En petits municipis les ordres d'allunyament són difícils de complir per la qual cosa seria desitjable, tal com proposa la Federació d'Associacions de Dones Rurals (FADEMUR), "desenvolupar respostes innovadores davant situacions especialment complexes: dones agricultores i ramaderes l'activitat de les quals està vinculada al territori,

que desenvolupen la seva activitat i/o viuen en zones aïllades, en situació de risc i amb dificultats de protecció amb els mitjans actualment disponibles [així com] millorar l'accessibilitat del Servei Telefònic d'Atenció i Protecció per a víctimes de violència de gènere (ATENPRO) per a les dones de l'àmbit rural, garantint solucions alternatives en cas de ser necessàries”.

Aquesta proposta es troba en perfecta sintonia amb Catàleg de Mesures Urgents del Pla de Millora i Modernització contra la Violència de Gènere, atès que aquest document esbossa aquest compromís en el seu apartat 8, relatiu al “Impuls de l'entrada en el sistema VIOGEN dels Serveis Socials de Base i dels Serveis d'Atenció especialitzada, autonòmics i municipals, amb el fi de proporcionar una informació pròxima i actual sobre la víctima i l'entorn fonamental per a l'eficàcia de la valoració i actualització del risc”. Així mateix, en el seu apartat 12 sobre la “Millora del Servei ATENPRO”, es posa en relleu la necessitat d'ampliar les possibilitats actuals d'alta sense denúncia en el servei i donant difusió al mateix entre els diversos agents socials com a serveis d'atenció a víctimes de violència de gènere i domèstica, les forces i cossos de seguretat de l'estat, la policia judicial, els jutjats, els centres d'atenció primària, hospitals, les oficines d'atenció a les víctimes, recursos especialitzats, ONG o associacions de dones.

A tenor de l'anterior considerem que és especialment important assegurar la presència d'associacions dones d'àmbit rural i de persones pertanyents a minories ètniques, com el cas de les dones gitanes, en tant que són coneixedores del seu entorn sociocultural i de les especials dificultats que això comporta i poden aportar la seva experiència en la resolució de la singular problemàtica a la qual s'enfronten les dones rurals.

Escometre l'actualització del Protocol Comú d'actuació sanitària contra les diferents formes que adopta la violència de gènere i domèstica. Hem de ser conscients que la violència contra les dones per la seva magnitud i l'impacte que provoca tant en la víctima, com en la seva família i l'entorn en general, constitueix en paraules de l'Organització Mundial de la Salut (OMS) “un important problema de salut pública a tot el món” i en moltes ocasions els/les professionals sanitaris són els que estan en millor escenari per a conèixer la situació de les víctimes i dels seus familiars pel que és de gran importància que mantinguin una formació contínua tant per a la seva detecció precoç (especialment enfocada a col·lectius de major risc de vulnerabilitat com és el cas de dones majors, residents en territoris rurals, amb discapacitat-física, psíquica, sensorial- en estat de gestació, persones migrants, minories ètniques, dones prostituïdes, portadores de VIH..), com per a l'atenció integral de la salut (física, psíquica i social) i el seguiment dels diferents casos, per la qual cosa cal que es tinguin protocols d'actuació específics actualitzats.

Referent a això, convé recordar que a l'abril de 2007 es va editar el Protocol Comú d'Actuació Sanitària contra la Violència de Gènere, amb l'objectiu de proporcionar pautes d'actuació homogènies en els casos de violència dirigida de forma específica contra les dones sent actualitzat l'any 2012. I encara que en aquest mateix any, 2023, s'ha editat per part del Ministeri Sanitat la “Guia de Pautes Bàsiques Comunes del SNS per a l'actuació sanitària

davant Violència Sexual”, l'Annex de la qual s'escomet l'actualització de bona part dels continguts de l'esmentat protocol de 2012, aquesta revisió es limita a aquells casos de violència sexual que es duren a terme independentment que la persona agredida interposi o no denúncia. En contraposició, no s'ha actualitzat per a altres tipus de violència que poden sofrir les dones (com la violència de gènere en la parella o exparella perpetrada de manera presencial o l'exercida en línia).

Referent a això, no hem d'oblidar que el Govern d'Espanya va aprovar en 2017 el Pacte d'Estat en matèria de violència de gènere, en el qual es recullen les principals reformes que han d'escometre's per a l'erradicació de les diferents formes de violència de gènere, inclosa la violència sexual. Així en l'eix número 3 s'assenyala que cal el perfeccionament de l'assistència, ajuda i protecció a les víctimes i inclou en la seva mesura número 185, el següent: “revisar i reforçar l'elaboració de protocols de detecció precoç en l'àmbit sanitari”

Per aquesta raó, creiem que és necessari procedir a la creació i impuls —si fos necessari— de Comissions intra i interhospitalàries i/o de Centres de salut d'atenció primària amb el fi de garantir garantint la coherència i continuïtat assistencial realitzar un seguiment dels casos de violència contra les dones i les nenes que s'hagin detectat en l'àmbit de les seves actuacions. D'igual forma, seria convenient fomentar la cooperació tècnica entre els diferents nivells d'assistència dins de l'hospital i entre les institucions externes a aquest per al desenvolupament de mesures específiques i actuacions orientades a la detecció i atenció de la violència de gènere.

Encara que els serveis sanitaris compten amb professionals procedents de diferents disciplines (infermeria, treball social, psicologia, matrones, fisioterapeutes, diferents especialitats mèdiques com la de ginecologia, traumatologia, psiquiatria, etc.) aquestes no són presents en tots els centres sanitaris pel que es necessita la coordinació de tots ells, tal com s'assenyala en els Protocol Comú d'actuació sanitària contra la violència de gènere dels anys 2007 i 2012. Això també és conseqüent amb els punts, 4, 5, 14 i 15 del Catàleg de Mesures Urgents del Pla de Millora i Modernització contra la Violència de Gènere.

Recollida sistematitzada de bones pràctiques dels diferents agents implicats en la lluita contra la violència exercida contra les dones i les nenes i es visibilitzin actualitzades tals pràctiques.

De la consulta de la web oficial del Ministeri de Sanitat per a la recollida sistematitzada de bones pràctiques en el Sistema Nacional de Salut en matèria de violència de gènere, s'extreu la conclusió que les dades existents són insuficients i estan desactualitzades.

No s'han trobat catàlegs de bones pràctiques d'altres agents implicats com, per exemple, els Serveis socials.

S'han de realitzar anàlisis detallades dels antecedents de dones i nenes/ns assassinats per violència de gènere, així com de les denúncies presentades per a detectar punts forts i febles del sistema de protecció a les víctimes. Per a això, seria convenient procedir a l'elaboració

d'una Guia per a l'actualització i millora dels Protocols de Coordinació i Actuació Interinstitucional dirigits a les institucions i poders de l'Estat sobre la base del Conveni del Consell d'Europa sobre Prevenció i lluita contra la violència contra les dones i violència domèstica (2011) i a la normativa en violència de gènere recentment aprovada.

Per a evitar la re-victimització i facilitar a les mates la sortida de la situació en la qual es troben, és urgent complir amb l'apartat 6 de Catàleg de Mesures Urgents del Pla de Millora i Modernització contra la Violència de Gènere, relatiu a la "implantació d'una finestreta única de violència de gènere en la xarxa de Serveis Socials de Base i en col·laboració amb les administracions públiques competents, incloent-hi les Oficines d'Assistència a les Víctimes de Delictes, segons els estàndards d'accessibilitat, adaptabilitat i no discriminació, per a centralitzar la intervenció i l'acompanyament social i garantir i fer efectiu l'exercici dels drets de les víctimes i supervivents de violència de gènere. Entre ells la reparació i l'acompanyament a familiars de dones assassinades per a informar sobre els seus drets i acompanyar en el procediment: pensions i prestacions d'orfanat, suport psicològic preferent, beques, duels; i la canalització de les demandes de les víctimes i supervivents de violència de gènere a les ajudes econòmiques, d'habitatge i en relació als seus drets laborals».

A tenor de l'anterior, i considerant que no existeix un perfil definit de víctima de violència de gènere, i que les condicions socioculturals, econòmiques, situacions d'especial vulnerabilitat (exemple: discapacitat, lloc de residència, majors...) i/o la interseccionalitat de totes elles fan que les necessitats de les víctimes siguin diferents, per la qual cosa han d'impulsar-se diagnòstics i valoracions individualitzades de manera que els serveis/ protocols a seguir s'adaptin al cas en particular (i no a l'inrevés que és el que generalment ocorre).

Realització de programes educatius tant per a professionals de l'educació com per a estudiants, especialment en centres d'educació Secundària, i de Formació professional, tant en el medi rural com en l'urbà, de prevenció entre joves i adolescents sobre la violència de gènere i la violència domèstica amb el fi de dotar-los d'eines que els permetin rebutjar models de relació sexistes i establir relacions interpersonals sanes i positives. Això queda incardinat en el Catàleg de Mesures Urgents del Pla de Millora i Modernització contra la Violència de Gènere, el qual al punt número 15, cita la conveniència del "reforç de la formació especialitzada per a la prevenció, detecció, actuació i sensibilització en violència de gènere, dirigit als equips professionals que estan en contacte directe i indirecte amb les víctimes i supervivents de violència de gènere, així com amb els seus fills i filles".

Igualment, aquesta mesura està d'acord amb diferents polítiques públiques estratègiques implementades en la matèria, entre les quals convé destacar:

- a) En el Pacte d'Estat en Matèria de Violència de Gènere es troben, entre les seves mesures d'actuació:
- L'impuls d'accions dirigides cap a la prevenció de la violència de gènere: “la ruptura del silenci: sensibilització i prevenció”.
 - En matèria d'educació es proposa:
 1. Ampliar el contingut de l'article 3 de la Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere (LOMPIVG), perquè el Pla Nacional de sensibilització i Prevenció de la Violència de Gènere tingui caràcter permanent.
 2. Encomanar a la Subcomissió per a l'elaboració d'un gran Pacte d'Estat Social i Polític per l'Educació Articular les mesures acordades per a fer efectiu el compliment de l'article 4 de la EL 1/2004.
 3. Es valorarà la possibilitat d'instrumentar accions positives en la formació permanent, en llaures a la promoció de valors igualitaris.
- b) L'Estratègia Nacional de Salut Sexual i Reproductiva i el Pla Operatiu Estratègia de Salut Sexual (2019-2020) de la Direcció General de Salut Pública, Qualitat i Innovació del Ministeri de Sanitat, Consum i Benestar Social en la seva àrea 1 sobre la “promoció de la Salut Sexual” assenyalen entre les seves activitats la necessitat de realitzar un reforç de la coordinació amb el sector educatiu per a incloure l'educació en sexualitat en el currículum al llarg de totes les etapes.
- c) La Llei orgànica 10/2022, de 6 de setembre, de garantia integral de la llibertat sexual, ressenya que “s'haurà d'insistir en les mesures de protecció integral i de prevenció que estaran encaminades a la consecució d'enfortir les mesures de sensibilització ciutadana i de prevenció, promovent polítiques eficaces de sensibilització i formació en els àmbits educatiu, laboral, digital, publicitari i mediàtic, entre altres”.

És necessari articular una Estratègia de dades per a visibilitzar a les dones rurals, qüestió especialment urgent en vista de les estadístiques i dades de violència de gènere i violència domèstica en els municipis de menor població.

En moltes ocasions, la qüestió rural continua sent una realitat invisible davant la mirada dels poders públics. N'hi ha prou amb examinar amb algun grau de detall l'últim informe del Consell Econòmic i Social sobre la qüestió rural per a constatar aquesta premissa: “les dades oficials disponibles no permeten si més no conèixer les taxes d'escolarització en els territoris rurals (...) malgrat la gran importància que revesteix l'atenció a la població dependent en el medi rural, el Sistema d'Informació

del Sistema per a l'Autonomia i Atenció a la Dependència no aporta en les seves estadístiques periòdiques dades sobre el volum i el perfil d'aquest segment, ni sobre l'abast de l'atenció proporcionada pel Sistema d'Atenció i Ajuda a la Dependència en les zones rurals. Això dificulta enormement valorar l'acció protectora de l'Estat en aquest àmbit, sent un impediment molt important en l'avaluació de necessitats i l'assignació de recursos per a donar cobertura als requeriments d'una part de la població potencialment més nombrosa que àrees més urbanitzades».

Aquesta inobservança sistemàtica de la realitat rural és especialment onerosa en el supòsit de les estadístiques i dades de violència de gènere que obren en poder dels principals poders públics. Així, en l'última macroenquesta de Violència contra la Dona publicada per la Delegació del Govern contra la Violència de Gènere no figuren de cap manera dades relatives a municipis amb una població inferior als 10.000 habitants, malgrat que més del 73% de les dones assassinades per les seves parelles o exparelles a Espanya residien en municipis amb aquesta densitat demogràfica.

També són sorprenents les referències relatives a les dones víctimes de violència de gènere que viuen en municipis de menys de 10.000 habitants, les quals acudeixen en menor mesura a la policia o als jutjats (29,4%) que les dones que viuen en municipis de més de 10.000 habitants i que han sofert aquesta forma de violència (33,2%), sense que es faci cap al·lusió a factors crucials que s'amaguen després d'aquest menor percentatge com poden ser l'absència d'una xarxa suficient de serveis d'emergència i assistència a les víctimes de violència de gènere, la major victimització i estigmatització que pateixen les dones rurals o l'absència de formació i capacitació dels actors essencials que participen en el sistema de resposta integral a aquesta tipologia de situacions.

Amb el fi de poder analitzar i difondre la informació amb el propòsit d'aconseguir la millora dels estudis i recerques, que comporti a una major consciència social les dades disponibles al públic en general han d'estar actualitzades i fer esment a la grandària del municipi (exemple petits municipis de menys de 250 habitants; d'entre 251 i 500 habitants, entre 501 i 1000 habitants; 1001 i 2000 habitants), ja que les dificultats en les quals es troben les mates és diferent segons el nombre d'habitants censats en el territori, tant per a detectar la violència, com per a, com ja s'ha indicat, garantir l'accés als recursos disponibles i, en el seu cas, protecció, per a conèixer el fenomen de la violència de gènere en el medi rural.

Aquestes són les propostes i accions que des de l'experiència i els coneixements de l'equip considerem més importants en tot el que té a veure amb la gestió, prevenció i intervenció de la violència domèstica. Estem en el convenciment que la seva implantació aconseguiria una millora significativa en la igualtat i en tot el que té a veure amb l'atenció de víctimes de violència de gènere i violència domèstica.

Informe 4

*Definició dels indicadors necessaris per
al seguiment i avaluació de la
incorporació d'usuàries víctimes de
violència domèstica al
Servei ATENPRO*

La valoració del risc, d'acord amb la literatura existent, constitueix una estratègia d'enorme utilitat per a prevenir la comissió de conductes de violència domèstica. Específicament, estimar aquest o la probabilitat que tingui lloc un futur incident violent permetrà, entre altres aspectes, detectar els indicadors per a dissenyar la intervenció que permeti reduir o eliminar la victimització.

El present Informe analitza algunes de les eines principals d'avaluació del risc disponibles a Espanya, concretament; (VRAG -Violent Risk Appraisal Guide (Harris, Rice y Quinsey, 1993)-; HCR-20 -Assessing Risk for Violence (Webster, Douglas, Eaves i Hart, 1997)-; PCL-R -Psychopathy Checklist-Revised (Hare, 1991)-; SARA -Spousal Assault Risk Assessment Guide (Kropp, Hart, Webster y Eaves, 1995)-; EPV -Escala de Predicció de Riesgo de Violencia Grave contra la Pareja (Echeburúa, Fernández-Montalvo, Corral i LópezGoñi, 2009)- ; SVR-20 -Guide for Assessment of Sexual Risk Violence (Boert, Hart, Kropp y Webster, 1997)-; SAVRY -Structured Assessment of Violence Risk in Youth (Borum, Bartel i Forth, 2003), amb un objectiu doble: facilitar el disseny d'una eina de valoració del risc per al Servei ATENPRO, i proporcionar recomanacions o indicadors des dels quals organitzar les mesures d'intervenció.

Constituint, per tant al costat del qüestionari/instrumento local per al diagnòstic de la violència contra les dones proposat en aquest informe una definició dels indicadors necessaris per al seguiment i avaluació de la incorporació d'usuàries víctimes de violència domèstica al Servei ATENPRO

L'avaluació del risc en la violència interpersonal i domèstica és un aspecte fonamental de la prevenció de la violència i la protecció de les víctimes (Andrés-Pueyo i Echeburúa, 2010; Hart, 1998; Nicholls et al., 2013; Singh et al., 2011). En l'actualitat existeix una demanda social creixent per a reduir o eliminar la violència, especialment alguns tipus com la violència de gènere i la violència domèstica, la qual cosa ha generat que els professionals incorporin noves estratègies preventives, entre elles la valoració del risc (Andrés-Pueyo, 2017). En els àmbits legals, penitenciaris, civils i de la psicologia forense, estimar el risc o la probabilitat que tingui lloc un comportament violent pot resultar d'enorme utilitat (Ballesteros et al., 2006; Ogloff i Davis, 2020), ja que permetria no sols detectar els indicadors per a dissenyar la intervenció que permeti reduir o eliminar la victimització, sinó també adoptar mesures judicials, penitenciaris o clíniques concordes al risc estimat (Nicholls et al., 2013).

Segons organismes internacionals com a Nacions Unides o l'Organització Mundial de la Salut, 640 milions de dones en el món sofreixen o han sofert violència perpetrada per part de la seva parella o exparella (OMS, 2021; ONU Dones). En conseqüència, són 158 els països que han aprovat lleis i mesures sobre la violència en l'àmbit domèstic (ONU Dones, 2023). El treball de Sanz-Barbero i col·laboradors (2019) va trobar que de durant els anys 2010-2011, de 135 dones assassinades per la seva parella (o anàleg), una de cada quatre dones havia denunciat a l'agressor i en el 54% dels casos tenia alguna mesura de protecció. Només en el 11,5% dels casos es va considerar que el risc d'un nou incident de violència era alt o

extrem. Mentre que en el 46,1% es va valorar un risc baix o inexistent. D'altra banda, i segons dades ofertes per la Delegació del Govern per a la Violència de Gènere (DGCVG, 2023a), entre l'any 2003 -quan aquest organisme va començar a registrar el nombre de víctimes mortals- i el 10 de juliol de 2023, han estat assassinades per les seves parelles o exparelles 1.212 dones. Des de l'any 2012, quan es comença a registrar aquest tipus de violència de forma més exhaustiva, s'han comptabilitzat un total de 604 víctimes mortals, de les quals 149 comptaven amb una o més denúncies prèvies -129 interposades per les víctimes i 20 interposades per tercers-; i 97 disposaven de mesures de protecció. Així mateix, en 53 casos es va produir un trencament de les mesures d'allunyament (DGCVG, 2023b).

Els serveis d'atenció també aporten informació sobre el nombre de dones potencialment víctimes d'aquesta mena de violència. Des de l'any 2005 fins al 31 de maig de 2023, el Servei telefònic d'Atenció i Protecció per a Víctimes de Violència de Gènere - ATENPRO- ha donat d'alta a 35.668 dones. Així mateix, el Servei d'Informació i Assessorament Jurídic sobre Violència contra la Dona -o16- ha recollit un total d'1.180.282 crides pertinents des de la seva posada en marxa al setembre de 2007 fins al 31 de maig de 2023 (DGCVG, 2023c).

Les dones, no obstant això, no són les úniques afectades per la violència domèstica. En aquest context, la Llei de Violència de Gènere estatal considera que les situacions de violència sobre la dona afecten també els i les menors que es troben dins de l'entorn familiar, considerant-se víctimes directes (Llei orgànica 1/2004 de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere, 2004). El Pacte d'Estat contra la Violència de Gènere signat al setembre de 2017, recull de manera específica en el seu Eix 4 mesures per a la intensificació de l'assistència i protecció dels i les menors perquè són víctimes directes de la violència, la qual cosa té com a conseqüència la necessitat d'ampliar i millorar les mesures dirigides a la seva assistència i protecció (Pacte d'Estat contra la Violència de Gènere, 2019). Des de 2013 fins al 31 de maig de 2023, es comptabilitza un total de 399 menors orfes/as les mares del qual han estat assassinades per les seves parelles o ex parelles i 49 van ser assassinats/as per part de la parella o exparella de la seva mare (DGCVG, 2023d).

En general, els episodis de violència es concentren en un percentatge petit de la població, però que sol implicar-se en més d'un episodi violent (Monahan et al., 2001). Les conductes violentes en les relacions interpersonals i en les relacions de parella tendeixen a repetir-se, a escalar en severitat i freqüència amb el pas del temps i es tornen especialment amenaçadors quan la víctima abandona o intenta abandonar a la seva parella o interposa una denúncia (González et al., 2018; Nicholls et al., 2013). D'altra banda, la violència interpersonal selectiva -amb una víctima concreta, no a l'atzar- és el resultat d'un procés cognitiu i conductual que pot ser comprensible, i no és un esdeveniment espontani, sinó que en molts casos es planifica, i per tant, pot ser evitat o previngut (Borum et al., 1999). Per tant, ser capaços d'estimar el risc o la probabilitat que tingui lloc un futur incident violent té importants implicacions legals i socials (Ogloff i Davis, 2020).

L'avaluació del risc de violència implica un conjunt de tècniques i procediments que poden ser utilitzades per diferents professionals per a identificar, avaluar, prendre decisions i gestionar els riscos de la violència selectiva (Andrés-Pueyo, 2017; Fein et al., 1995). Aquestes eines poden ajudar-nos a determinar no sols la probabilitat que tingui lloc un nou episodi d'abús, sinó la forma i severitat de l'abús, per a prevenir-lo o per a reduir el mal (Nicholls et al., 2013), i poden resultar d'utilitat en diferents contextos jurídics, penals o assistencials (Echeburúa i Fernández-Montalvo, 2009; Echeburúa et al., 2009). L'enfocament actual de l'avaluació del risc va sorgir en la dècada de 1990 (Borum et al., 1999; Loinaz, 2017; Ogloff y Davis, 2020). En les dues últimes dècades s'ha produït un avanç en la predicció de la conducta violenta gràcies a l'increment en els coneixements sobre la naturalesa i els processos de violència, la incorporació d'una perspectiva que substitueix el concepte de perillositat (centrat en característiques individuals i estàtiques) pel de risc de violència, i a l'aparició de noves eines i protocols de valoració (Andrés-Pueyo i Echeburúa, 2010; Echeburúa et al., 2010; Horcajo-Gil et al., 2019; Ogloff i Davis, 2020) que han buscat realitzar no sols estimacions ajustades, sinó també proporcionar indicadors o recomanacions concretes a partir de les quals organitzar les mesures d'intervenció.

No obstant això, com assenyalen diferents autors l'avaluació del risc de violència interpersonal no és una cosa senzilla (Andrés-Pueyo, 2017; Andrés-Pueyo i Echeburúa, 2010; Nicholls et al., 2017; Quinsey et al., 1998). Algunes de les dificultats tenen a veure amb a) la multiplicitat de causes i factors de risc que poden explicar la violència i els diferents tipus de violència -en concret la violència domèstica té predictors específics-; b) que la major part dels treballs disponibles s'han dut a terme amb mostres molt concretes de població nord-americana i europea; i c) la correcta selecció de l'eina per part dels professionals, que han de tenir a més habilitats i experiència per a aplicar-la adequadament (Andrés-Pueyo, 2017; Andrés-Pueyo y Echeburúa, 2010; Nicholls et al., 2017; Quinsey et al., 1998). Segons Loinaz (2017), una eina que avaluï adequadament el risc de violència i tingui capacitat predictiva ha de tenir dues característiques: sensibilitat - detecta correctament els casos en els quals hi ha risc o són positius- i especificitat - diferencia els casos que no reincideixen de la resta-. Així mateix resulta rellevant que l'eina contribueixi a comprendre la naturalesa de la violència i a organitzar la informació per a formular el risc.

Al nostre país s'han adaptat o desenvolupat algunes eines dirigides a avaluar el risc de violència i que poden ser d'utilitat en contextos policials, judicials, penitenciaris, forenses o assistencials. Amb la finalitat de contribuir a generar una eina d'avaluació del risc de violència domèstica, estimem convenient analitzar de manera minuciosa alguns instruments de valoració del risc que es troben disponibles a Espanya.

OBJECTIU:

L'objectiu d'aquest treball és analitzar alguns dels principals instruments d'avaluació de risc de violència disponibles al nostre país per a facilitar el disseny d'una eina de valoració del risc per al Servei ATENPRO.

Concretament, es van analitzar les versions en castellà de les següents eines:

- VRAG - *Violent Risk Appraisal Guide* (Harris et al., 1993).
- HCR-20 - *Assessing Risk for Violence* (Webster et al., 1997).
- PCL-R - *Psychopathy Checklist-Revised* (Hare, 1991).
- SARA - *Spousal Assault Risk Assessment Guide* (Kropp et al., 1995).
- EPV - *Escala de Predicció de Riesgo de Violencia Grave contra la Pareja* (Echeburúa et al., 2009).
- SVR-20 - *Guide for Assessment of Sexual Risk Violence* (Boer et al., 1997).
- SAVRY - *Structured Assessment of Violence Risk in Youth* (Borum et al., 2003)

Per a aconseguir aquest objectiu general es van plantejar alguns objectius específics:

- Presentar i descriure cada eina, aportant dades sobre el context de creació i adaptació al castellà.
- Revisar la tipologia dels instruments seleccionats.
- Comparar els objectius de les eines.
- Analitzar els ítems i el contingut d'aquests.
- Examinar el resultat que proporcionen les diferents eines.
- Analitzar qüestions relacionades amb la seva aplicació.
- Generar un llistat de recomanacions prèvies a l'elaboració d'una escala de valoració del risc.

MÈTODE

Instruments analitzats:

S'han analitzat alguns dels principals instruments d'avaluació del risc de violència disponibles a Espanya. Concretament les versions adaptades de les següents eines: VRAG (Harris et al., 1993), HCR-20 (Webster et al., 1997); PCL-R (Hare, 1991), SARA (Kropp et al., 1995), EPV (Echeburúa, Fernández-Montalvo, Corral y López Goñi, 2009), SVR-20 (Boer et al., 1997); SAVRY (Borum et al., 2003). A continuació es presenta cadascun dels instruments:

PCL-R - Psychopathy Checklist Revised (Hare, 1991, 2003). Aquest instrument compta amb un model de guia d'entrevista i 20 ítems per a avaluar el constructe de psicopatia en contextos penitenciaris, clínics, forenses, i de recerca. Aquests ítems sorgeixen d'una revisió de la literatura de les principals característiques de la personalitat que conformen el constructe de la psicopatia (Andrés-Pueyo i Echeburúa, 2010; Hare, 2003). Empra una entrevista semiestructurada a més d'altres fonts d'informació com a informes o documents oficials, amb l'objectiu d'avaluar els trets característics de la psicopatia (Hare, 2003). En relació amb la utilització d'aquesta eina per a avaluar el risc de violència, el propi manual de l'instrument reconeix que (Hare, 2003):

la PCL-R no ha de ser l'únic criteri per a prendre decisions sobre un individu o per a elaborar disposicions en els sistemes de salut mental o de justícia penal (...), la interpretació hauria de fer-se tenint en compte la informació obtinguda a partir d'altres fonts, d'altres instruments de mesura i de les observacions directes (p.38).

A pesar que no es tracta a l'origen d'un instrument per a avaluar el risc de violència, treballs previs han trobat que les puntuacions d'aquesta eina correlacionen de manera moderada amb conductes delictives i antisocials en mostres prèvies i que pot resultar útil amb mostres d'homes maltractadors, sempre que es tinguin en compte altres mesures i variables, ja que no tots els maltractadors obtenen puntuacions elevades en psicopatia (Hare, 2003; Nicholls et al., 2013). De fet, la PCL-R s'utilitza en altres instruments d'avaluació del risc de violència, com la *Domestic Violence Risk Appraisal Guide* (Hilton et al., 2008) o la *Historical-Clinical-Risk Management (HCR-20)-Assessing Risk for Violence* (Webster et al., 1997).

Aquest instrument té el seu origen en el Psychopathy Checklist (Hare, 1980, citat en Hare, 2003), que buscava avaluar la psicopatia en un context de recerca. Existeixen a més variants com el *Hare Psychopathy Checklist: Screening Version* (PCL: SV; Hart et al., 1995) per a utilitzar amb població no delinqüent, i el *Hare Psychopathy Checklist: Youth Version* (PCL: YV; Forth et al., 2003).

L'adaptació espanyola d'aquesta escala es va realitzar sobre l'edició de 2003 (PCL-R, 2nd edition). Com assenyala l'autor (veure Hare, 2003), aquesta segona edició no es tracta d'una revisió en profunditat dels ítems, sinó que té com a objectiu ampliar la informació sobre

l'ús, aplicabilitat i possibilitat de generalització de l'instrument a grups específics de la població, com a dones o delinqüents sexuals, entre altres.

La validesa de la PCL-R original s'ha avaluat de manera considerable en algunes mostres de població (sobretot homes delinqüents, dones que consumeixen substàncies, pacients homes psiquiàtrics) i hi ha evidències que semblen donar suport a la validesa de l'escala i una estructura estable de dos factors (veure Hare, 2003). En el cas de l'adaptació espanyola, es va dur a terme un estudi de validació amb 117 homes interns en centres penitenciaris de Castelló i Barcelona. Les correlacions entre els ítems i la puntuació total van ser, en general, superiors a 0.30, i els coeficients *alpha* de Cronbach de la puntuació de cada factor i la puntuació total va superar el valor de 0.70. D'aquesta manera, els autors van concloure que l'adaptació espanyola avaluava un constructe coherent i homogeni. La fiabilitat interjutges també va ser elevada (Hare, 2003; Moltó et al., 2000). L'anàlisi factorial va llançar una solució de dos factors, que van explicar un 28,9% i un 13% de la variància de la PCL-R, la qual cosa suggereix la unidimensionalitat de l'escala. Les correlacions entre els factors i la puntuació total van ser de 0.75 i 0.86. Aquests factors van correlacionar de manera significativa amb altres escales de personalitat, com la PCL:SV, la *Escala de Trastorno Antisocial de la Personalidad* (ETAPA) i les escales de Desviació psicopàtica i Hipomania del *Minnesota Multiphasic Personality Inventory* (MMPI), mostrant una validesa concurrent adequada (Hare, 2003).

Historical-Clinical-Risk Management (HCR-20)-Assessing Risk for Violence (Webster et al., 1997). Neix com una guia per a avaluar el risc general de delinqüència i violència interpersonal i es tracta d'un dels instruments més utilitzats en el món i ha estat traduït a més de 16 idiomes (Arbach-Lucioni i Andrés-Pueyo, 2016; Douglas y Reeves, 2010; Nicholls et al., 2013; Wilson et al., 2016). Es pot utilitzar en diferents contextos com el psiquiàtric, civil, forense i penitenciari. Incorpora 20 factors de risc -passats, presents i futurs- que sorgeixen de la revisió de la literatura prèvia i de la consulta a experts (Arbach i Andrés-Pueyo, 2007; Hilterman i Andrés-Pueyo, 2005). Aquesta eina busca proporcionar una avaluació estructurada tenint en compte els factors de risc que apareixen en un cas o agressor determinat, la presència i importància d'aquests factors en el risc de violència d'un individu i quines mesures per a manejar el risc poden posar-se en marxa per a reduir el risc (Douglas i Reeves, 2010). Com que inclou factors susceptibles de canviar amb el pas del temps, és possible fer avaluacions repetides en funció dels canvis que tinguin lloc en els factors presents i futurs (Douglas i Webster, 1999). Aquest instrument ha estat revisat i es troba en la tercera edició (HCR-20V3, Douglas et al., 2013) i compta amb una fiabilitat adequada amb mostres de països com Suècia, el Canadà o els EUA (Prieto-Macías et al., 2020). La capacitat predictiva mitjana trobada en el treball de Singh i col·laboradors (2011) va ser de 0.70.

La traducció i adaptació al castellà la van realitzar Hilterman i Andrés-Pueyo (2005) per a ser utilitzada amb persones "amb història prèvia de conductes violentes i amb una alta probabilitat de patir un trastorn mental o de la personalitat" (p. 5), encara que podria aplicar-se en altres contextos. Treballs posteriors indiquen que el poder de classificació de l'escala és superior a

la que caldria esperar per atzar, i que se situa entorn del 75-77% en mostres de pacients psiquiàtrics (Arbach i Andrés-Pueyo, 2007). El meta-anàlisi de Prieto-Macías et al. (2020) amb un total de 19 treballs que han utilitzat aquest instrument en diferents idiomes -incloent el castellà- i en la versió original i posteriors, indica que es tracta d'una eina fiable per a l'ús amb mostres penitenciàries.

VRAG - Violent Risk Appraisal Guide (Harris et al., 1993): Aquest instrument es va dissenyar per a predir la reincidència d'agressors en contextos forenses, penitenciaris i clínics, i es va generar a través de la comparació de grups d'homes violents que havien reincidit ($n=191$) i homes que no havien reincidit ($n=427$) en diferents variables predictives com a història escolar, consum d'alcohol, problemes de conducta, serietat de l'agressió o agressions prèvies, etc. Finalment es van seleccionar un total de 12 variables que podrien contribuir a explicar la reincidència. La capacitat predictiva mitjana trobada en el treball de Singh i col·laboradors (2011) va ser de 0.74.

L'adaptació al castellà d'aquest instrument i també del Qüestionari d'Autovaloració (SAQ- *Self Appraisal Questionnaire*, Loza, 1996; citat en Ballesteros et al., 2006) va ser realitzada per Ballesteros et al. (2006), amb l'objectiu d'incrementar el "nombre d'instruments de predicció delictiva fiables i vàlids" (p. 106) en població penitenciària espanyola. Per a això es va dur a terme un procés de traducció i adaptació amb un estudi pilot inicial, i posteriorment un treball per a obtenir indicadors de validesa i fiabilitat de l'instrument, que va comptar amb una mostra de 138 subjectes de dues presons de la Comunitat de Madrid. La fiabilitat inter-avaluador obtinguda a través de l'acord (kappa) es va situar en 0.80, similar a la de l'escala original. Així mateix, l'instrument va obtenir una bona precisió predictiva (Àrea ROC = 0.74) i una correlació amb l'escala SAQ de 0.64.

SARA-Spousal Assault Risk Assessment Guide (Kropp et al., 1995). Es publica com un instrument de valoració d'eficàcia contrastada (AUC de 0.82) per a valorar el risc de violència greu, fonamentalment violència física i sexual, contra la parella o exparella (Andrés-Pueyo i Echeburúa, 2010; Hilton i Ennis, 2020) per a ús forense, penitenciar i clínic. Aquesta guia, dissenyada originàriament al Canadà, és una de les més utilitzades a nivell internacional per a contextos de violència en les relacions de parella (Hanson et al., 2007), perquè està traduïda almenys a 10 idiomes i s'utilitza com a eina d'avaluació en molts països (Kropp i Geps, 2010). Els seus ítems es van desenvolupar atenent una revisió de la literatura clínic i de recerca sobre estudis de risc per a la violència, especialment en la relació de parella (Andrés-Pueyo et al., 2008), que buscava determinar els factors de risc que diferenciaven als homes agressors dels no agressors (Hotaling i Sugarman, 1986). Posteriorment es va avaluar la fiabilitat i validesa de l'instrument amb un estudi que comprenia una mostra d'homes adults delinqüents ($N=2.309$) conformada per un grup en llibertat condicional ($N=1.671$) i per un altre grup d'interns ($N=638$), mostrant bona validesa convergent i discriminant (Kropp et al., 1993). L'instrument final SARA està format per 20 ítems i la fiabilitat estructural es va avaluar d'acord amb els índexs de la Teoria Clàssica dels Test, duent a terme tres estudis separats per a examinar la validesa de criteri de la classificació SARA. La capacitat predictiva mitjana trobada en el treball de Singh

i col·laboradors (2011) va ser de 0.70.

L'adaptació de la segona versió de l'instrument de 1995 al castellà va ser realitzada per López i Andrés-Pueyo (2005; citat en Andrés-Pueyo et al., 2008), amb una posterior comprovació de la seva adequació al context jurídic-criminològic espanyol (Andrés-Pueyo et al., 2008). Per a això es van analitzar els expedients judicials i peritatges de denúncies a parelles o exparelles en els Jutjats Penals i en l'Audiència Provincial de Barcelona durant 2004 i 2005, diferenciant parelles (N=102), i subjectes (N=204), realitzant un seguiment de 12 mesos per a valorar la capacitat predictiva de l'adaptació espanyola de la SARA. A més de revisar-se els 20 ítems inicials, es va generar un protocol de recollida de dades atesos altres factors de risc de violència de parella identificats en la literatura científica recent (Stith et al., 2004), ampliant-se d'aquesta manera els paràmetres recollits en el SARA de manera explícita.

EPV-R -Escala de Predicció de Risc de Violència Grave contra la Pareja (Echeburúa, et al., 2009). Aquesta eina va ser dissenyada com un instrument que valora el risc de violència greu contra la parella o ex parella en el context espanyol (Andrés-Pueyo i Echeburúa, 2010) i per a ser emprada en àmbits policials, judicials, penitenciaris, forenses o assistencials. Composta per 20 ítems, tracta de facilitar a diferents professionals la predicció del risc de violència, permetent d'aquesta manera, l'adopció de mesures dirigides a les víctimes quan es produeix la primera denúncia. Aquesta escala s'ha aplicat a agressors en la relació de parella denunciats al País Basc, detectant que no tots els ítems tenen la mateixa capacitat discriminativa i posant de manifest la dificultat d'interpretar la puntuació total quan hi ha escales incompletes (Echeburúa et al., 2010). En conseqüència, es va dur a terme un estudi la finalitat del qual va ser oferir una versió revisada de la EPV per a descriure i revisar les propietats psicomètriques de l'escala. Per a això, es van analitzar 450 expedients d'agressors de parella denunciats. D'aquest estudi es va obtenir una breu escala de fàcil ús, que conservava els 20 ítems de l'escala original però assignant a cada ítem una puntuació diferenciada atenent la capacitat per a avaluar el risc. La consistència interna (alfa de Cronbach= 0,72) i la fiabilitat interjutges ($r=0,73$) es van considerar acceptables (Echeburúa et al., 2010).

En l'informe de *Valoración Policial del Riesgo de Violencia contra la Mujer Pareja en España – Sistema VioGén* (González et al., 2018) es reconeix que "l'escala es presenta adequada per a l'ús dels professionals en contacte amb les víctimes i és d'utilitat en la planificació de mesures de protecció" (p.35).

La EPV-R també ha estat adaptada a contextos com el colombià o el mexicà, obtenint aquestes escales adaptades una bona consistència interna (alfa de Cronbach=0,89 i 0,79 respectivament) i un alt índex de fiabilitat, convertint-se en un instrument favorable per a predir el risc de violència greu de parella en aquests contextos (Revelis et al., 2020; Rudes et al., 2016).

SVR-20 -Guide for Assessment of Sexual Risk Violence (Boer et al., 1997). Es tracta d'una guia estructurada basada en el judici clínic o professional que avalua el risc de violència sexual en persones adultes que ja han comès aquest tipus de delictes. Va ser el primer instrument que va avaluar el risc de violència sexual basant-se en el judici professional estructurat (Loinaz,

2017) i és un dels més utilitzats (Hanson i Morton-Bourgon, 2009) en contextos forenses, penitenciaris, clínics i de recerca. Els ítems seleccionats són el resultat de la recerca científica i la pràctica clínica de professionals i experts de la violència sexual, i de la revisió d'instruments previs com la *Spousal Assault Risk Assessment Guide* (SARA) y la HCR-20. S'inclouen 20 factors de risc estàtics i dinàmics i el resultat és una avaluació global que resulta del judici de l'avaluador i que pot ser baix, moderat o elevat. Un d'aquests factors de risc és la psicopatia, que s'avalua a través de la PCL-R o la versió reduïda PCL-SV. La capacitat predictiva d'aquest instrument ha estat examinada en diferents treballs. Per exemple, el meta-anàlisi de Hanson i Morton-Bourgon (2009) va trobar una AUC mitjana de 0.68. Per part seva, la capacitat predictiva mitjana obtinguda en el treball de Singh i col·laboradors (2011) va ser de 0.78, per darrere d'altres escales com la SORAG o la Static-99, amb les quals s'ha confirmat la seva validesa concurrent (Hart i Boer, 2010). Altres treballs més recents, com el de Kanters i col·laboradors (2017) han assenyalat que les propietats psicomètriques de la SVR-20 poden considerar-se entre modestes i insuficients, la qual cosa desaconsellaria el seu ús en exclusiva per a prendre decisions sobre un individu.

La versió adaptada al castellà ha estat desenvolupada per Martínez, Hilterman i Andrés-Pueyo (2005). Aquest instrument ha obtingut una bona validesa predictiva (AUC = 0.83) en una mostra de 163 homes agressors sexuals (95 agressors de dones adultes i 58 agressors de menors), classificant adequadament el 78,5% dels casos, i més concretament, el 79,9% dels casos de no reincidència i el 70,8% dels casos reincidents (Pérez et al., 2008).

L'estudi de Nguyen i Andrés-Pueyo (2014) per a avaluar i comparar la capacitat predictiva del risc qualitatiu de la SVR-20 i del Static-99 amb un grup d'agressors sexuals (d'adults, de menors i de tots dos) va trobar una adequada capacitat predictiva de la puntuació total de la SVR-20 per a la reincidència general, però no així per a la reincidència violenta i sexual. En l'actualitat es troba publicada una versió revisada de la SVR-20 (Versió 2) (Boer et al., 2022), que ha estat traduïda al castellà per Nguyen i Andrés-Pueyo.

SAVRY -Structured Assessment of Violence Risk in Youth (Borum et al., 2003). Es presenta com una guia estructurada basada en el judici professional per a valorar el risc de conducta delictiva i la presa de decisions en la intervenció amb dones i homes menors (entre 12 i 18 anys) que ja hagin delinquit (Andrés-Pueyo i Echeburúa, 2010; García-García et al., 2016; Hilterman i Vallés, 2007). Pot ser emprada en contextos civils, forenses, penitenciaris i de recerca. A més és una de les escales més utilitzades per a avaluar la probabilitat que un adolescent/jove cometa un nou delictes i podria ser considerada homòloga a la HCR- 20 (Loinaz et al., 2017; Penney et al., 2010). Aquest instrument contempla la situació personal i soci-familiar dels joves a través de 30 ítems, amb 24 factors de risc i 6 factors de protecció, agrupats en les categories de factors de risc històrics, socials, individuals, i factors de protecció variats. No es tracta d'un test formal amb puntuacions numèriques o de tall, sinó que busca recollir informació per a poder estructurar les valoracions professionals entorn del risc i dissenyar i avaluar el tractament i la supervisió davant la posada en llibertat (Vallés i Hilterman, 2007). La fiabilitat interavaluadora de la classificació del risc va ser elevada (ICC = .85). Diversos estudis que atenen la validesa predictiva de l'instrument li atorguen una forta

validesa com a bon predictor durant períodes d'1 i 3 anys amb AUC de 0.77 i 0.66 respectivament (Meyers i Schmidt, 2008) o un AUC de 0.70 per a la reincidència de violència en un seguiment de 3 anys (McEachran, 2001). Així mateix, la validesa predictiva sembla ser adequada i similar per a dones (AUC = 0.85) i homes (AUC = 0.82), si bé entre les dones és més probable que es donin casos de falsos positius (Penney et al., 2010). Amb tot, autors com Singh et al. (2011) han sostingut que per la seva considerable validesa predictiva, aquesta escala hauria d'utilitzar-se de manera rutinària en l'avaluació del risc de violència en població jove.

L'instrument està adaptat al castellà i català per Hilterman i Vallés (2007) i després de les primeres aplicacions a Catalunya, el seu funcionament sembla molt convenient (Andrés-Pueyo i Echeburúa, 2010). Per a la validació inicial de l'escala es va dur a terme un estudi amb professionals de la Justícia Juvenil a Catalunya com a avaluadors, i un seguiment dels joves participants. La fiabilitat va ser adequada, amb un valor de Coeficient de Correlació Intraclasse (ICC) de 0.78 per a l'escala de Risc Total i de 0.79 per a la Valoració Professional Estructurada (Hilterman et al., 2014). En un estudi posterior amb una mostra d'adolescents espanyols, es va comparar la validesa predictiva de la SAVRY amb altres escales i valoracions del risc, com la PCL:YV, i es van obtenir valors de ICC que van oscil·lar entre 0.89 i 0.60. La consistència interna va ser molt adequada (0.90). La validesa convergent també va ser adequada i la capacitat predictiva (AUC) per a la valoració del risc total va ser de 0.75. Per als autors de l'estudi, aquests resultats posen de manifest la validesa predictiva, fiabilitat interjutges i consistència interna de la versió espanyola del SAVRY (Hilterman et al., 2014). Altres autors han confirmat la bona capacitat discriminatòria d'aquesta eina amb menors infractors espanyols (García-García et al., 2016).

Procediment:

Inicialment es va realitzar una revisió de la literatura d'avaluació del risc de violència. Posteriorment es va procedir a localitzar els diferents qüestionaris d'avaluació del risc, i després d'una lectura inicial d'aquests, dues expertes en violència van elaborar una matriu de variables susceptibles d'incorporar a l'anàlisi. Aquesta matriu va ser revisada per una experta en metodologia, amb experiència en l'adaptació i validació d'escales i eines d'avaluació, que va realitzar algunes aportacions a la matriu. Finalment, la matriu va ser presentada a la resta de l'equip investigador, que va revisar les variables incorporades i va plantejar alguns suggeriments. Una vegada elaborada la matriu final amb les variables d'estudi, es va procedir a l'anàlisi dels qüestionaris.

Variables d'anàlisi:

- *Tipus d'instrument.* Fa referència al mètode que s'utilitza per a avaluar el risc, i més concretament si es tracta d'un instrument actuarial o basat en el judici clínic estructurat.

- *Destinatari*. S'especifica aquí qui són les persones sobre les quals es realitzarà l'avaluació del risc. Per exemple, homes violents, o homes amb trastorns mentals greus.
- *Objectiu general de l'instrument*. Fa referència al propòsit final de l'instrument, per exemple proporcionar un percentatge de risc, prendre decisions sobre la prevenció del risc de reincidència, etc.
- *Nombre d'ítems*. S'especifica aquí el nombre d'elements o variables que s'avaluen.
- *Contingut dels ítems*. S'analitzen les variables concretes que s'inclouen en l'avaluació pel seu valor predictiu. Per exemple, història prèvia de violència, consum de substàncies, etc.
- *Format de resposta*. Fa referència a les opcions de resposta que proporciona l'instrument, com per exemple una escala de risc de presència, una resposta dicotòmica, etc.
- *Resultat*: Com es valora el risc i com es presenta el judici del risc resultant. Per exemple, com a nivell de probabilitat, en percentils, com a valoració professional, etc.
- *Aplicació*. S'especifiquen les fonts d'informació que es poden utilitzar per a avaluar el risc: entrevista semiestructurada, documentació mèdica i legal, etc.; així com els requisits que han de complir les persones que ho administren.

PRESENTACIÓ I DISCUSSIÓ DELS RESULTATS

En les Taules 1 i 2 es presenten les característiques dels instruments analitzats, d'acord amb les variables d'anàlisi seleccionades. En les pròximes pàgines es presenten i discuteixen els resultats obtinguts.

Tipus d'instrument

En la literatura revisada es fa una distinció entre diferents mètodes per a avaluar el risc: judici clínic no estructurat, mètodes actuarials i mètodes basats en el judici professional estructurat (Douglas i Skeem, 2005; Loinaz, 2017; Nicholls et al., 2013; Scurich, 2016). Quatre dels instruments analitzats (HCR-20, SARA, SVR-20 y SAVRY) són instruments en els quals l'avaluació del risc es basa en el judici estructurat d'un professional i els altres tres (VRAG, EPV-R i PCL-R) utilitzen una metodologia actuarial.

El mètode del judici clínic no estructurat basa l'avaluació del risc de violència de manera exclusiva en la valoració i l'opinió del professional, partint de la seva experiència prèvia (Canales et al., 2013; Nicholls et al., 2013). El risc s'estima a partir del judici subjectiu del que el professional considera que és significatiu en un determinat cas, i no a partir dels factors que la literatura i la recerca indiquen que són rellevants (Canales et al., 2013; Scurich, 2016). Aquests mètodes d'avaluació del risc han estat criticats per tractar-se de valoracions subjectives en les quals poden aparèixer errors o biaixos (Loinaz, 2017; Scurich,

2016) i caracteritzar-se per una elevada desestructuració, i una escassa transparència i fiabilitat interjutges (González et al., 2018). En aquesta línia, alguns autors (e.g., Canales et al., 2013; Scurich, 2016) reconeixen que els resultats de treballs previs indiquen que les decisions sobre el risc que sorgeixen amb l'ús d'aquest mètode no són millors que les que s'obtidrien per atzar. En la mateixa línia, el treball de Wertz et al. (2023) defensa que l'ajustament predictiu dels mètodes no estructurats és menor que el dels mètodes estructurats (actuarials i de judici professional estructurat). En el context espanyol ha estat un mètode utilitzat amb molta freqüència, que com assenyalen alguns experts (e.g., Andrés-Pueyo, 2017), hauria de ser substituït per mesures més estructurades, validades i replicables (Nicholls et al., 2013). Com a alternatives al judici clínic no estructurat, han sorgit els mètodes actuarials i els basats en el judici professional estructurat (González et al., 2018; Nicholls et al., 2013).

Els instruments actuarials (PCL-R, VRAG, EPV-R) combinen les variables o factors de risc seguint una regla estadística o matemàtica per a aconseguir una estimació numèrica de la probabilitat de la violència futura (o de perfil d'ajustament al constructe, com en el cas de la PCL-R) (Loinaz, 2017; Scurich, 2016). En alguns casos (e.g., PCL-R) es compara al subjecte amb una mostra de referència seguint una taula de barems que són el resultat de la recerca prèvia (Loinaz, 2017). Entre les fortaleces d'aquestes tècniques, se solen assenyalar: a) l'èmfasi en les dades empíriques per a proporcionar un resultat de risc; b) la codificació operacional dels factors de risc; i c) la major fiabilitat i transparència en la presa de decisions. Com a febleses se solen esmentar l'elevada confiança en les dades i resultats numèrics enfront del judici d'experts que puguin matisar o corregir el resultat, i una excessiva atenció o protagonisme dels factors estàtics i que no són susceptibles de canvi (com succeeix amb la PCL-R), enfront dels factors dinàmics del risc (Douglas i Reeves, 2010). Aquests instruments són menys recomanables quan volem planificar la intervenció amb la persona agressora, però comparats amb altres mètodes, com els de judici estructurat, podrien ser més convenients en aquells casos en els quals és necessari tenir una avaluació primerenca i protegir la víctima (González et al., 2018).

Per part seva, els instruments basats en el judici professional estructurat (HCR-20, SARA, SVR-20, SAVRY) empen una metodologia híbrida tractant de combinar les fortaleces dels enfocaments actuarials i dels judicis no estructurats i superar les seves febleses (Scurich, 2016). Aquestes eines segueixen una sèrie d'instruccions o orientacions per a analitzar la presència d'un conjunt de factors de risc (i de protecció, com en el cas del SAVRY) establerts després de la revisió de treballs empírics i de la literatura rellevant (Canales et al., 2013). Permeten als professionals formats establir un nivell de risc de violència determinat que ha d'estar justificat, però també solen estar dirigits cap a la presa de decisions respecte a la intervenció i la gestió del risc (e.g., SAVRY) (González et al., 2018; Loinaz, 2017). En general, aquestes eines presten més atenció als factors de risc dinàmics, que poden canviar amb el pas del temps, i que són susceptibles de ser modificats o intervinguts (Douglas i Skeem, 2005), la qual cosa permet en major mesura dissenyar un pla d'intervenció amb la persona agressora. Entre les febleses d'aquesta mena d'instruments es poden esmentar dos: a) la inconsistència entre avaluadors, és a dir, la possibilitat que dos avaluadors arribin a valoracions del risc diferents; i b) una major subjectivitat, ja que l'avaluador té la possibilitat de considerar altres

factors de risc o ponderar la seva rellevància en funció del cas concret.

En l'actualitat han aparegut noves eines, denominades d'enfocament actuarial ajustat, que compten amb procediments de ponderació i correcció matemàtiques en les quals, per exemple, el professional format pot corregir i justificar el nivell de risc final (Loinaz, 2017). Finalment, cal esmentar la tècnica de l'Arbre de Decisions o de Classificació, encara poc estesa i investigada (González et al., 2018; Loinaz, 2017), que permet realitzar diferents combinacions dels factors de risc en funció del cas concret.

Cap per tant, plantejar-se quin tipus d'eina pot ser més adequada per a avaluar el risc de violència. No és una pregunta nova, ja que molts investigadors han tractat de donar resposta sense que hi hagi hagut acord o consens sobre aquest tema. Per exemple, el treball de Singh i col·laboradors (2013) va trobar un important pes del biaix d'autor a l'hora de calcular la capacitat predictiva informada per part dels autors de les eines. Alguns estudis de revisions sistemàtiques (e.g., Singh et al., 2011) han trobat que tots dos tipus d'eines, en general, tenen valors de validesa similars, si bé la validesa dependrà de l'instrument concret que estiguem considerant i del seu ajustament al cas concret o individu que s'estigui avaluant.

Tractant de trobar una solució a aquest conflicte Loinaz (2017) proposa una alternativa que inclogui tres criteris: a) adaptar les eines d'enfocament actuarial ajustat a la població i context específic; b) vincular els nivells de risc a recomanacions concretes; i c) realitzar una anàlisi empírica de l'eficàcia de les valoracions de nivells de risc (barem, punt de tall, etc.) i mesures de gestió per a cada nivell de risc. Per part seva, Wertz i col·laboradors (2023) plantegen que la dicotomia entre eines actuàries i de judici professional estructurat es resoluria si en lloc de preguntar quin mètode és millor, es planteja com unir tots dos mètodes per a millorar la predicció. Aquests autors defensen que la solució és combinar tots dos mètodes estructurats i integrar els resultats en un judici final. Aquest mètode combinat seria més flexible i permetria superar les limitacions dels mètodes ja existents.

Objectiu

Els resultats obtinguts indiquen que sis (HCR-20, EPV-R, VRAG, SAVRY, SVR i SARA) dels instruments analitzats tenen com a objectiu avaluar el risc de violència. Només la PCL-R té com a objectiu avaluar un constructe diferent: la psicopatia. Dels qüestionaris que avaluen el risc de violència, tres (HCR-20, SAVRY i VRAG) se centren en la violència interpersonal en un sentit ampli. Els altres tres, la SARA, EPV-R i la SVR-20 busquen avaluar tipus de violència més específics: contra la parella o exparella en el cas de la EPV-R, violència de parella, fills o un altre membre de la família, en el cas de la SARA, i la violència sexual i la seva naturalesa en el cas de la SVR-20.

En relació amb la PCL-R, sembla lògic pensar que si bé pot ser un instrument vàlid per al propòsit amb què va ser creada, no seria l'eina més adequada per a valorar el nivell de risc. En aquesta línia, autors com Singh et al. (2011) indiquen que les escales que no han estat dissenyades específicament per a mesurar el risc de violència, produeixen taxes menors de validesa predictiva. Diferents autors reconeixen que encara que la psicopatia es relaciona amb

la violència en població reclusa i pacients psiquiàtrics, la PCL-R no hauria de ser l'únic criteri per a determinar el nivell de risc o prendre decisions sobre un determinat individu (Hare, 2003; Yoon et al., 2022). El mateix autor de l'escala (Hare, 2003) reconeix que la interpretació d'aquest instrument i les implicacions que es deriven han de fer-se tenint en compte els resultats i la informació obtinguda d'altres fonts, eines d'avaluació i de les observacions directes de l'individu. Aquests arguments han pogut portar a alguns autors (e.g., Harris et al., 1993; Hilterman i Andrés-Pueyo, 2005; Hilterman et al., 2014) a incloure la psicopatia com a factor de risc de la violència interpersonal i a recomanar l'ús de la *PCL-R o algunes de les seves versions- per a avaluar aquest factor de risc en les escales desenvolupades (e.g., VRAG, HCR-20).

Pel que respecta al tipus de violència que avaluen les eines analitzades, autors com Singh i col·laboradors (2011) consideren que els instruments d'avaluació del risc haurien de ser dissenyats per a avaluar formes específiques de violència. Com assenyala Loinaz (2017) cada vegada més es tendeix a dissenyar eines dirigides a avaluar a poblacions i tipus de violència concrets. En aquest cas podrien considerar-se la violència sexual, o la violència domèstica, que són més concretes que formes inespecífiques de violència, i podrien incloure l'avaluació de factors de risc i protecció específics. Així mateix, en el cas de la violència domèstica o la violència de parella, quan es coneix a les persones destinatàries de la violència, es poden incorporar en l'avaluació factors de vulnerabilitat o de risc de les potencials víctimes (González et al., 2018) o fins i tot del context (e.g., separació, divorci) que poden fer més probable l'aparició d'un nou episodi de violència. En aquest sentit, la EPV-R sí que inclou alguns ítems específics de vulnerabilitat de la víctima (percepció de perill, retractar-se després de la denúncia o fer marxa enrere en el desig d'abandonar a la seva parella, situació de malaltia, solitud o dependència). Altres escales dirigides a avaluar el risc de violència domèstica, com la *Ontario Domestic Assault Risk Assessment -ODARA-* (Hilton et al., 2004) i la *Domestic Violence Risk Appraisal -DVRAG-* (Hilton et al., 2008) inclouen també ítems específics per a avaluar tant la vulnerabilitat de la víctima, com a factors de risc d'aquesta mena de violència específica (e.g., tenir fills en comú, o fills d'una parella anterior). La *Spousal Assault Risk Assessment guide, Version 3 -SARA V3-* (Kropp i Hart., 2016) i la versió reduïda, *Brief Spousal Assault Form for the Evaluation of Risk, Second edition -B-SAFER-SAFER-* (Kropp et al., 2010), que avaluen el risc de violència en la parella, inclouen ítems relacionats amb la vulnerabilitat de la víctima i permeten establir un pla de protecció per a aquestes. En aquest sentit, el treball de Belfrage i Strand (2008) indica que incorporar els factors de vulnerabilitat de les víctimes pot contribuir a avaluar de forma més ajustada el risc i per tant, tenen un paper important en les eines d'avaluació que s'empren en contextos policials. Així mateix, la incorporació de les variables de risc de victimització és fonamental per a adoptar un enfocament de protecció a les víctimes que contempli les seves necessitats i l'adopció de mesures centrades en la seva protecció (González et al., 2018).

Destinataris

En relació amb els destinataris de les eines d'avaluació del risc, o dit d'una altra manera, sobre quines persones es realitzarà l'avaluació del risc, trobem que tres eines (HCR-20, VRAG i PCL-R) tenen com a destinataris pacients adults amb un trastorn mental, pacients psiquiàtrics o amb un historial de violència o delictiu. La SVR, una eina més específica, té com a destinataris els delinqüents sexuals adults. La SAVRY contempla entre els seus destinataris a adolescents d'entre 12 i 18 anys. Finalment, tant la SARA com la EPV-R tenen com a destinataris de l'avaluació a l'home agressor o a la seva parella/exparella.

En les escales que aborden la violència interpersonal general, sense una víctima identificada en molts casos, podria resultar més adequat que els destinataris siguin els agressors. No obstant això, quan es tracta d'eines que estan dirigides a avaluar la violència domèstica, en la qual les víctimes són conegudes i estan determinades, resultaria adequat abordar l'experiència i valoració que fa la víctima, que pot aportar informació sobre alguns factors de risc concrets. En aquest sentit, la valoració que pot fer l'agressor sobre els seus propis factors de risc i els episodis de violència previs, estaran esbiaixats i cal esperar que busquin mostrar una imatge positiva d'ells mateixos i de la seva capacitat per a evitar/controlar futurs episodis de violència. Així mateix, l'agressor pot, en un moment determinat, no col·laborar amb l'avaluació.

D'altra banda, en el cas concret de la violència domèstica, incloure a les potencials víctimes com a destinatàries suposa passar d'un enfocament centrat en la perillositat de l'agressor a un enfocament de gestió del risc. Aquest canvi de perspectiva, a més, tindria com a conseqüència que el resultat final de la valoració porti més informació sobre el maneig del risc i com protegir les víctimes d'un nou episodi de violència (González et al., 2018). En aquest sentit, el treball de López-Osorio et al. (2017) indica que l'autopercepció de la víctima sobre el risc és un bon predictor de la reincidència, -millor que alguns indicadors de vulnerabilitat de la víctima- i si s'inclouen en les eines d'avaluació, poden aportar informació sobre les necessitats de les víctimes i els recursos que poden necessitar. No podem oblidar que l'objectiu final és reduir el risc i planificar i implementar estratègies per a evitar la violència, la qual cosa implica no sols supervisar, monitoritzar i tractar a l'agressor, sinó elaborar un pla de protecció a les víctimes (Hart et al., 2016; González et al., 2018; Viljoen et al., 2018). Aquesta qüestió, no obstant això, ha d'abordar-se amb cautela, ja que les víctimes també poden infravalorar el risc, i per això, per exemple, *El Protocolo de Valoración Policial del Riesgo* (González et al., 2018) inclou no sols un indicador de la percepció del risc de la víctima, sinó una pregunta de control que mesura el nivell d'acord del professional amb la valoració que fa la víctima.

Els instruments d'avaluació del risc de violència domèstica haurien de ser apropiats, útils i estar dissenyats per a poder utilitzar-los amb població diversa (e.g., de diferents ètnies o procedències) (Nicholls et al., 2013), atès que és un tipus de violència que apareix en qualsevol grup social. No obstant això, la validesa predictiva dels instruments pot diferir en funció de la cultura o procedència de la persona (Ogloff i Davis, 2020), i com plantegen Singh et al (2011) les prediccions podrien ser més ajustades en el cas d'homes blancs i que estan en la trentena, ja que solen ser les mostres en les quals es validen les eines. En aquest sentit, per exemple, un factor de risc que la EPV-R inclou fa referència a la procedència estrangera de l'agressor

o de la víctima. A Espanya, el risc de femicidi es relaciona a més amb el fet de ser una dona migrant i les dones migrants que sofreixen violència perpetrada per la seva parella tenen més risc de ser assassinades que les dones no migrants (Sanz-Barbero et al., 2016). Alguns treballs previs com el de Aizpurua et al. (2021) han trobat relació entre ser una dona migrant i sofrir alguns comportaments violents en la relació de parella, com el control conductual i la violència física. En aquesta línia, el treball de Lila i col·laboradors (2019) amb una mostra de 393 homes reclusos per haver agredit a les seves parelles/exparelles que van participar en un programa d'intervenció amb un període de seguiment, va trobar que un predictor de la reincidència era l'estatus de persona migrant. Aquesta qüestió ha de ser abordada amb cautela i recolzada sempre per les dades empíriques, ja que amb una certa freqüència, les avaluacions del risc poden estar esbiaixades i generar una percepció de major risc en determinades minories (Viljoen et al., 2018).

Per això, les eines de valoració del risc de la violència domèstica haurien de ser compatibles amb els destinataris que seran objecte de l'avaluació i mostrar-se sensibles a les diferències culturals. Això passa per ser examinades i testades amb població diversa amb l'objectiu d'avaluar el seu poder predictiu en diferents grups de població.

Ítems: Contingut i format de resposta

Com recull la Taula 2, cinc de les escales analitzades inclouen un total de 20 ítems (HCR-20, EPV-R, SARA, SVR-20 i PCL-R). La VRAG i SAVRY inclouen, respectivament, 12 i 30 ítems. Cal esmentar que altres eines d'avaluació del risc de violència de parella també incorporen un total de 20 ítems o factors de risc, com per exemple la *Danger Assessment* - DA- (Campbell et al., 2009) o la primera versió de la SARA (Kropp et al., 1995).

No obstant això, el rellevant a l'hora d'analitzar aquesta variable no és el número, sinó altres qüestions com el tipus d'ítems que s'inclouen, la qual cosa avaluen i com l'avaluen. En aquest sentit, l'avaluació del risc requereix identificar factors presents en un individu que poden predir el seu comportament futur, i habitualment aquests factors sorgeixen de la recerca prèvia i dels models teòrics que busquen explicar el comportament violent. Aquests factors es denominen factors de risc o factors de protecció (Connors i Large, 2023). En les eines analitzades, únicament la SAVRY contempla de manera específica l'existència de factors de protecció. La resta, se centren de manera exclusiva en l'avaluació de factors de risc, a pesar que hi ha treballs que indiquen que el risc no sols es redueix quan disminueixen els factors de risc, sinó quan els factors de protecció són presents (López-Osorio et al., 2017). Hem assenyalat prèviament que aquests factors poden fer referència a l'agressor o, a la víctima, si bé també poden fer referència a la relació que mantenen, com en la HCR-20 (relacions inestables de parella) i en la EPV-R (separació i conductes d'assetjament o trencament de l'ordre d'allunyament) o a altres relacions interpersonals, com en el cas de la HCR-20 o la SAVRY, que contemplen el suport social d'altres persones significatives.

Tant els factors de risc com els factors de protecció poden agrupar-se també en factors estàtics o dinàmics (Connors i Large, 2023; González et al., 2018; Loinaz, 2017; Nicholls et al., 2013; Schurich, 2016). Els factors estàtics serien aquells que difícilment poden ser modificats, bé perquè ja han tingut lloc (e.g., història de victimització en la infància) o perquè són variables del propi individu, com el sexe (Loinaz, 2017). Els factors dinàmics són aquells que poden ser modificats pel propi pas del temps o a conseqüència de la intervenció o de noves experiències i contextos -e.g., participar en un tractament o teràpia- (González et al., 2016; Loinaz, 2017). Un exemple de factors de risc estàtics presents en les escales analitzades són els ítems històrics de la HCR-20 o de la SAVRY, si bé totes les escales analitzades inclouen factors de risc estàtics. Per part seva, la EPV-R i la SARA semblen prestar especial atenció als factors de risc dinàmics, als quals en alguns casos assignen una finestra temporal més o menys concreta (e.g., recentment, l'últim mes). La EPV-R, per exemple, valora la percepció de perill de la víctima en l'últim mes, haver iniciat els tràmits de separació/divorcio, o la possibilitat que l'agressor infringeixi l'ordre d'allunyament. La SARA fins i tot planteja una manera de gestió o de supervisió de cada factor en funció de si és dinàmic o estàtic. En general, es considera que els instruments que inclouen factors dinàmics i se centren en el maneig del risc serien més adequats per a avaluar el risc que els que no els inclouen, però fins on sabem, aquesta qüestió no ha estat avaluada encara (veure Viljoen i Vincent, 2020).

El fet d'incloure factors de risc estàtics o dinàmics en major o menor mesura, no és una qüestió menor, ja que d'alguna manera, posa de manifest la perspectiva que s'està adoptant a l'hora d'avaluar el risc. Fins fa uns anys, la major part dels treballs sobre avaluació del risc havien adoptat una perspectiva d'estatus de risc (Douglas i Skeem, 2005; Skeem i Mulvey, 2002), dirigida a identificar als individus que tenen una elevada probabilitat de comportar-se de manera violenta amb altres persones. Des d'aquesta perspectiva, el comportament violent depèn de les seves característiques individuals, i no dels errors de mesura o dels factors externs (Quinsey et al., 1998), i hi ha poc espai perquè tinguin lloc un canvi en el nivell de risc amb el pas del temps o després d'una modificació de circumstàncies externes. No obstant això, en les últimes dècades s'ha avançat des de l'estatus de risc a l'estat de risc dinàmic, que pot definir-se com la propensió d'una persona a implicar-se en un comportament violent en un determinat moment (Skeem i Mulvey, 2002) i exigeix especificar els factors o condicions que incrementen o redueixen el risc amb el pas del temps (Douglas i Skeem, 2005). Per tant, l'estatus de risc deriva dels factors de risc estàtics, mentre que l'estat de risc s'obté a partir de l'estatus de risc i dels factors dinàmics (Skeem i Mulvey, 2002). L'avaluació del risc ha passat d'aquesta manera d'un model de predicció de la violència cap a un model clínic rellevant de valoració i gestió del risc, que defensa que el risc és dinàmic -i canvia amb el pas del temps- i depèn en gran manera de factors contextuais i situacionals, i que per tant, són susceptibles de ser modificats (Douglas i Skeem, 2005; Hilterman i Vallés, 2007; Nicholls et al., 2013). Eines com la SARA Versión 3 i la SAVRY adopten aquesta perspectiva de gestió del risc en els seus objectius i en els factors de risc inclosos. Per a Loinaz (2017) aquest canvi de perspectiva que centra la seva atenció en la prevenció té avantatges, especialment per a les víctimes, i retorna el protagonisme a les eines basades en el judici professional estructurat, la qual cosa implica que és necessari que els avaluadors estiguin adequadament formats. La valoració de l'estat de risc, que avalua tant els factors estàtics com els dinàmics, és, d'aquesta manera, variable i

estaria subjecta a futures revisions. Aquesta qüestió es desenvolupa en el següent apartat de Resultat.

Pel que respecta al format de resposta dels ítems, la major part de les eines avaluades (HCR-20, SARA, SVR-20, SAVRY i PCL-R) utilitzen una escala de resposta de tres punts. La HCR-20, la PCL-R i la SAVRY utilitzen una escala ordinal de 3 punts. Els valors poden ser baix, moderat i alt (SAVRY); o 0, 1 i 2, en funció del grau de presència del factor de risc (HCR-20) o del nivell d'ajustament de la conducta del subjecte a la descripció del factor de risc (PCL-R). Tant la SARA com la SVR-20 utilitzen una escala de tres punts que valora la presència o absència del factor, però una de les opcions contempla la falta d'evidència sobre aquest tema. Així mateix, com hem esmentat prèviament, la SVR-20 permet indicar per a cada ítem si hi ha hagut canvi recent del factor (si s'ha reduït o si s'ha incrementat). La EPV-R, per part seva, utilitza dos valors per a cada ítem. S'assigna un valor igual a 0 si el factor de risc està absent, i si el factor és present, s'assigna un valor predeterminat de 1, 2, o 3 en funció del grau de relació del factor amb la violència. Per exemple, la procedència estrangera de l'agressor pot puntuar-se amb 0 (factor absent) o 1 (factor present), mentre que la percepció de perill de la víctima pot puntuar-se amb 0 (factor absent) o 3 (factor present). La VRAG utilitza una valoració alternativa a l'escala de tres punts i s'assigna una puntuació diferent a cada ítem que pot ser positiva o negativa (e.g., complir amb els criteris d'esquizofrènia = +1; fracàs en un permís previ de llibertat conductual = +5).

La manera de puntuar les respostes als diferents factors de risc depèn en gran manera del tipus d'eina que s'estigui utilitzant. En les eines actuarials és necessari assignar una puntuació numèrica a cada ítem (excepte quan s'admetin omissions), mentre que en les eines de judici professional estructurat, la valoració pot ser qualitativa i més oberta o flexible, podent, per exemple, marcar alguns ítems com a crítics (com la SARA) o indicar no sols la presència del factor, sinó si hi ha hagut un canvi recent (SVR-20). Aquest tipus d'informació podria ser d'utilitat en la presa de decisions per a la gestió del risc i podria ajudar a entendre fins i tot com es relacionen els diferents factors de risc i si un factor pot antecedir a un altre, si existeix una relació causal entre factors, etc. (veure Douglas i Skeem, 2005).

Resultat

En relació amb el resultat que ofereixen les diferents eines per a avaluar el risc, trobem que, en general, les eines actuarials (VRAG, EPV-R i PCL-R) proporcionen una puntuació final que busca quantificar d'alguna manera el risc de violència. El resultat per a la VRAG i la EPV-R se situa en un rang de puntuacions (-28 a 33, i 0 a 48, respectivament), mentre que la PCL-R proporciona diferents resultats (total, per factors i per facetes) i genera un perfil de puntuacions a partir d'un barem. Les eines basades en el judici professional estructurat (HCR-20, SARA, SVR-20 i SAVRY), per part seva, proporcionen un resultat basat en categories nominals sense punts de tall, seguint habitualment una escala de tres punts -baix, moderat i alt/elevat- (HCR-20, SVR-20 i SAVRY). La SARA utilitza una escala de quatre punts -baix, moderat, alt, imminent- i afegeix una valoració de si el risc és exclusiu per a la parella o també per a altres membres del sistema familiar (e.g., fills/es).

Alguns autors (e.g., Loinaz, 2017; Singh et al., 2011) semblen indicar que els resultats que aporten les eines basades en el judici professional estructurat podrien ser més adequats perquè en aquestes eines la valoració final del risc ha de justificar-se i no es limita a proporcionar una dada numèrica. No obstant això, les etiquetes assignades a les categories de risc poden resultar inespecífiques o poc informatives si no van acompanyades d'un informe o de recomanacions concretes (Loinaz, 2017). Algunes escales actuarials, com la EPV-R tenen un apartat de conclusions on la persona que avalua pot afegir informació rellevant per al maneig del cas concret. En aquesta escala, a més, els punts de tall de risc es corresponen amb mesures de protecció específiques.

Una qüestió important que té a veure amb el resultat que ofereixen les eines d'avaluació és la reavaluació o la periodicitat amb la qual ha de revisar-se la valoració del risc i com afecta al nivell de risc el pas del temps (Scurich, 2016) i els factors situacionals o del context (Borum et al., 1999). Com hem esmentat anteriorment, existeixen factors de risc dinàmics que canvien amb el pas del temps, la qual cosa planteja el desafiament d'haver de revisar l'avaluació del risc amb una determinada periodicitat o quan es produeixin situacions o escenaris que poden afectar la valoració, com la separació, el divorci, una nova relació de parella de la víctima, etc. Al mateix temps, com assenyala Loinaz (2017), els factors de risc estàtics també poden ser revisats i actualitzats, ja que poden aparèixer nous documents o dades que aportin nova informació. Algunes escales, com la VRAG plantegen un període de 7 a 10 anys en la valoració del risc, la qual cosa suposa un període molt ampli si hi ha canvis en els factors de risc dinàmics. Així mateix, la SVR-20 inclou en els diferents ítems una escala de resposta (-, 0, +) que valora si hi ha hagut canvis recents en positiu, en negatiu o si no hi ha hagut canvis. Per part seva, com assenyalen els autors de la EPV-R (Echeburúa et al., 2009), el resultat de la valoració del risc és una imatge del moment concret, i ha de completar-se i tornar a aplicar-se quan hi ha nova informació, noves denúncies, quan hagi passat un temps o si canvien les circumstàncies. L'eina de Valoració Policial del Risc, per exemple, compta amb una guia complementària de Valoració Policial de l'Evolució del Risc que avalua i monitoritza el canvi en el nivell de risc valorat inicialment (Arbach-Lucioni i Andrés-Pueyo, 2016; González et al., 2018). Seria desitjable per tant, que les noves eines desenvolupades comptessin amb indicacions específiques sobre quan és necessari o recomanable realitzar una nova valoració en funció dels factors de risc dinàmics, sabent a més que la reincidència i el risc no són lineals i podrien ser més elevats en els primers mesos i davant alguns esdeveniments que fan més probable que un tingui lloc un nou episodi de violència per part d'un home a la seva parella o exparella (López-Osorio et al., 2017).

S'espera, en definitiva, que les mesures d'avaluació del risc proporcionin informació no sols del nivell de probabilitat del risc, sinó també d'altres qüestions importants. En aquest sentit, ja en 1974, Brooks (citada en Ogloff i Davis, 2020) va assenyalar quatre components de la perillositat: a) magnitud del perill; b) probabilitat que el succés violent tingui lloc; c) freqüència amb la qual pot tenir lloc; i d) imminència de l'esdeveniment violent. Singh et al (2011) reconeixen que si bé és important predir la probabilitat de violència, també és necessari tenir informació sobre la gravetat, o la naturalesa d'aquesta, per exemple. Sorgeix així el concepte de formulació del risc, que segons Ogloff i Davis (2020) és el procés de resumir i organitzar la informació sobre les dades del risc, identificar els factors de risc i proporcionar la informació del maneig del risc. Lewis i Doyle (1999), per part seva, en el seu model de cinc passos de l'avaluació del risc assenyalen que la formulació del risc ha d'incloure informació sobre: a) factors predisposants o històrics -freqüència, gravetat i naturalesa de la violència-; b) factors precipitants o del present -signes de risc, probabilitat i imminència-; c) factors futurs que poden reduir -protectors- o augmentar -mantenedors- el risc.

D'aquesta manera, la formulació del risc hauria de proporcionar informació sobre tots els factors i components esmentats abans, i a més contemplar les necessitats que es deriven de la valoració, el tipus de mesures que han d'adoptar-se per a protegir les víctimes i la periodicitat amb la qual ha de revisar-se el risc (González et al., 2018; Scurich, 2016). La necessitat de connectar i ajustar la intervenció al nivell de risc estimat no és una cosa nova, i és present en models que tenen una notable influència en l'avaluació, com el de Risc-Necessitat-Responsivitat (Bonta i Andrews, 2016; veure també Hilton i Ennis, 2020).

Per això, és important anar més enllà de l'avaluació i adoptar l'enfocament de la gestió del risc, entesa com el procés de planificació i implementació d'estratègies per a prevenir la violència (Viljoen i Vincent, 2020) o bloquejar-la (González et al., 2016), que inclouria almenys quatre tipus d'intervencions: monitoratge o reavaluació del risc, tractament de l'agressor, supervisió i control del potencial agressor -mesures com les ordres d'allunyament- i dissenyar un pla de protecció a les víctimes (Hart et al., 2016). No obstant això, els instruments disponibles generalment se centren en la primera fase, l'avaluació (Loinaz, 2017) i no solen formar part d'un protocol o sistema de gestió més ampli que integri l'avaluació i la intervenció (Viljoen i Vincent, 2020).

Aplicació:

En aquest apartat s'analitzarà tant les fonts d'informació que es consulten per a dur a terme l'avaluació del risc, com les característiques que han de tenir els professionals que apliquen les diferents eines.

La totalitat de les escales analitzades plantegen la possibilitat i la recomanació d'emprar una àmplia diversitat de fonts d'informació (veure Taula 1), que poden incloure des dels expedients acadèmics, atestats de forces i cossos de seguretat, informes mèdics o hospitalaris, informes policials, inventaris de personalitat (e.g., HCR-20), fins a entrevistes a l'agressor, als testimonis i a les víctimes. El manual de la PCL-R, per part seva, recull una proposta de fonts per a cada ítem específic. En general, totes les eines recomanen utilitzar múltiples fonts per a disposar d'una major quantitat d'informació i poder contrastar la veracitat de les dades aportades. Això suposa que, almenys des d'un punt de vista formal, algunes eines són realment costoses en termes de recopilació i anàlisi de les fonts (Singh et al., 2011), la qual cosa si bé té inqüestionables avantatges, restaria cert dinamisme i funcionalitat a l'eina. Sembla necessari, per tant, combinar la funcionalitat i la sistematicitat en la recollida de la informació, especialment en aquells casos en els quals sigui necessari adoptar i justificar la implementació de mesures de gestió del risc amb una certa urgència. Per això, potser convé fer una selecció justificada de les fonts emprades en l'avaluació i com assenyala Loinaz (2017), incloure en l'informe i/o resultat final un llistat de fonts consultades amb l'objectiu de: a) millorar la justificació de la valoració final del risc; b) assenyalar les limitacions de la valoració; c) comptar amb una llista a partir de la qual ampliar la informació de cara a les futures avaluacions; d) proporcionar a altres professionals informació sobre el procés d'avaluació i la seva exhaustivitat.

En relació amb les característiques i formació del personal que administra les eines avaluades, en tots els casos es requereix algun tipus de formació prèvia relacionada amb la violència i amb l'ús de l'eina concreta -excepte la SAVRY, que no requereix entrenament en l'instrument- (Borum et al., 2010).

No obstant això, algunes eines són més exigents (e.g., PCL-R) i recomanen un postgrau (Màster o Doctorat) per a dur a terme l'avaluació.

La EPV-R, per part seva, esmenta un equip multidisciplinari de treball amb formació en gènere i metodologia. En definitiva, existeix cert consens en què qui realitzi l'avaluació del risc ha de ser un professional que estigui familiaritzat amb la violència que avaluarà, tingui experiència en avaluació i compti amb habilitats de comunicació, ja que el desitjable seria que l'avaluació del risc anés clara, estigués correctament justificada i pogués servir a altres professionals que han de prendre decisions (e.g., els jutges), organitzen els serveis, tractaments i recursos (e.g., psicòlegs i treballadors socials), i presten els serveis (e.g., educadors, cossos de seguretat).

Totes dues qüestions esmentades en aquest punt -fonts d'informació i professional que avalua el risc- fan referència a la viabilitat dels instruments o la mesura en la qual un instrument podria ser utilitzat o dut a terme amb èxit dins d'un organisme determinat (Proctor et al., 2011). I s'inclouen en la viabilitat qüestions relacionades amb la complexitat d'aquest, si és necessari comptar amb formació especialitzada per a administrar l'eina, o si el temps d'aplicació i elaboració del judici és adequat (Viljoen i Vincent, 2020). En aquest cas, sembla raonable optar per mantenir un equilibri entre l'exhaustiva recopilació de la informació i la viabilitat de l'instrument.

Taula 1. Anàlisi dels instruments d'avaluació de risc de violència en funció de les diferents variables seleccionades.

Instrument	Autoria/ Versió espanyol	Tipus	Objectiu	Destinatari	Resultat	Aplicació	
						Fonts d'informació	Professionals
HCR-20	Hilterman i Andrés- Pueyo (2005)	Guia de judici professional estructurat.	Valorar i predir el risc de violència.	Pacients mentals i reclusos violents.	Escala de 3 punts (risc baix, moderat, elevat) en funció del judici de l'expert.	Diverses fonts (informes, arxius, notes, entrevistes, etc.) per a avaluar les inconsistències. Es recomana administrar inventaris sobre personalitat.	Requereix un entrenament específic, a més de judici i capacitat professional en psicodiagnòstic i conèixer la bibliografia sobre violència (naturalesa i predicció).
VRAG	Ballesteros et al., (2006)	Escala actuarial	Predir el comportament violent greu d'adults amb trastorns mentals o un historial delictiu.	Adults afectats per trastorns mentals greus o amb historial delictiu.	Puntuació entre -28 i +33. Proporciona un resultat de probabilitat de tornar a delinquir de manera violenta (0-100) en un període de 7 i 10 anys.	Diverses fonts (expedient acadèmic, informes policials, hospitalaris i penitenciaris, agències socials, entrevistes a familiars, etc.)	Requereix formació en l'aplicació i correcció de l'eina. Tenir coneixements de violència i risc.

EPV-R	Echeburúa et al. (2009)	Escala actuarial	Valorar i predir el risc de violència grau o homicidi contra la parella o ex parella.	Acusat de violència contra la parella i parella o exparella	La puntuació total de l'escala oscil·la entre 0 i 20, permet estimar el risc de violència com a baix (0-9), moderat (10-23) o alt (24-48)	Diverses fonts (atestat de les forces i cossos de seguretat i diligències judicials, declaració de testimonis, antecedents de l'agressor, documentació mèdica i psiquiàtrica de l'agressor, entrevista amb l'agressor, amb la víctima, amb testimonis o altres)	Equip interdisciplinari d'unitats de valoració integral de violència de gènere (metge/a, psicòleg/a i treballador/a social forense) dels Instituts de Medicina Legal i Forense, amb formació específica de gènere i metodologia.
-------	-------------------------	------------------	---	---	---	---	--

SARA	Andrés-Pueyo et al., (2008)	Guia de judici professional estructurat	Valorar el risc de violència greu, essencialment violència física i sexual, contra la parella o exparella, fills/es, un altre membre de la família o una altra persona implicada	Acusat de violència contra la parella i víctimes	Dos resultats de qualificacions de risc en 4 punts (baix, moderat, elevat o imminent) en funció del judici de la persona experta: a)cap a la parella b)cap a altres membres de la família.	Diverses fonts (reporti policial, acusat, verificació de registres, víctima o persona defensora, registre o altres)	Requereix haver completat cursos de postgrau en test i mesura o formació equivalent documentada. Per a contextos educatius, de consulta o de recerca, es requereix menor qualificació.
SVR-20	Martínez, Hilterman i Andrés-Pueyo (2005)	Guia de judici professional estructurat	Valorar el risc de violència sexual i la naturalesa d'aquesta.	Delinqüents sexuals adults	Escala de valoració del risc (Baix, Moderat, Alt) en funció del judici de l'expert. En recerca s'assigna una puntuació total (rang 0-40).	Diversitat de fonts: entrevistes, informes tècnics d'altres professionals, expedients (judicials, penitenciaris, històries clíniques, etc.)	Experts forenses (experiència pràctica i coneixements)

SAVRY	Hilterman i Vallés (2007)	Guia de judici professional estructurat	Determinar el nivell de risc de violència i planificar intervencions amb major precisió.	Adolescents entre 12 i 18 anys.	Escala de valoració del risc en funció del judici de l'avaluador (Baix, Moderat, Alt). Es recomana que abordi aspectes de la naturalesa i nivell de risc específic (gravetat, víctimes, freqüència, etc.)	Múltiples fonts (informes del propi individu, avaluacions de salut mental, expedients acadèmics, de justícia, etc.). Valorar la credibilitat i fiabilitat de la font. Complementar amb altres instruments (actituds, creences i comportaments cap a la violència).	Psicòlegs, psiquiatres, educadors i treballadors socials experts en treball amb joves i amb experiència teòrica i pràctica en valoracions individuals, procés evolutiu de nens i adolescents. No requereix un entrenament específic.
PCL-R	Hare (2003) Moltó et al. (2000)	Escala actuarial	Avaluar la psicopatia (trets de personalitat i conductes relacionades)	Delinqüents criminals i pacients psiquiàtrics forenses adults.	Es genera un perfil amb 4 facetes (interpersonal, afectiva, estil de vida, antisocial) i dos factors: interpersonal/afectiu i desviació social. S'extreu també una puntuació total (0-40). Com més gran sigui la puntuació global, més s'ajusta l'individu al prototip de psicòpata.	Entrevista semiestructurada, dades d'expedients i una altra informació col·lateral. Per a cada ítem se suggereixen diferents fonts d'informació.	Requereix una alta qualificació i acreditació professional, (Màster, doctorat i postgrau), conèixer la literatura clínica i de recerca en psicopatia, acreditació per a realitzar avaluacions psicològiques, i experiència amb poblacions forenses, i fent ús de l'eina.

Taula 2. Anàlisi dels instruments d'avaluació de risc de violència en funció dels ítems que s'inclouen.

Instrument	Nº ítems	Agrupació d'ítems	Ítems	Format de resposta
HCR-20	20	3 agrupacions d'ítems: Històrics (n=10) Clínic (n= 5) Gestió del Risc (n= 5)	Ítems Històrics: 1. Violència prèvia. 2. Edat del primer incident violent. 3. Relacions inestables de parella. 4. Problemes relacionats amb l'ocupació. 5. Problemes amb el consum de substàncies addictives. 6. Trastorn mental greu. 7. Psicopatia. 8. Desajust juvenil. 9. Trastorn de personalitat. 10. Incompliments de supervisió. Ítems Clínic: 11. Manca d'introspecció 12. Actituds negatives 13. Presència actual de símptomes de trastorn mental greu. 14. Impulsivitat. 15. No respon al tractament.	Escala de 3 punts en funció del grau de presència dels factors de risc (0, 1, 2).

			<p>Ítems de Gestió del Risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> 16. Absència de plans de futur viables. 17. Exposició a factors desestabilitzants. 18. Manca de suport social. 19. Incompliment als tractaments prescrits. 20. Alt nivell d'estrès experimentat. 	
VRAG	12	Sense agrupació, de contingut variat	<ul style="list-style-type: none"> 1. Puntuació obtinguda en el Llistat de Psicopatia Revisat d'Hare (1991). 2. Índex de desajust a l'escola primària. 3. Conviure amb els pares als 16 anys d'edat. 4. Índex de Cormier-Lang de delictes no violents 5. Estat civil en el moment de cometre el delicte actual 6. Edat de la comissió del delicte 7. Fracàs de la llibertat condicional prèvia 8. Gravetat de les lesions provocades en la víctima del delicte actual 9. Presència de trastorn de personalitat 10. Diagnòstic d'esquizofrènia 11. Víctima femenina 12. Historial d'abús d'alcohol 	Cada ítem té una valoració pròpia, que pot ser positiva o negativa (entre -8 i +5).

EPV-R	20	<p>5 agrupacions d'ítems:</p> <p>Dades personals (n= 1)</p> <p>Situació de la relació de la parella en els últims 6 mesos (n= 2)</p> <p>Tipus de violència en els últims 6 mesos (n= 7)</p> <p>Perfil de l'agressor (n= 7)</p> <p>Vulnerabilitat de la víctima (n= 3)</p>	<p>Dades personals:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Procedència estrangera de l'agressor o de la víctima <p>Situació de la relació de parella:</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Separació recent o en tràmits de separació 3. Assetjament recent a la víctima o trencament de l'ordre d'allunyament <p>Tipus de Violència:</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Existència de violència física susceptible de causar lesions 5. Violència física en presència dels fills o altres familiars 6. Augment de la freqüència i de la gravetat dels incidents violents en l'últim mes 7. Amenaces greus o de mort en l'últim mes 8. Amenaces amb objectes perillosos o amb armes de qualsevol tipus 9. Intenció clara de causar lesions greus o molt greus 10. Agressions sexuals en la relació de parella <p>Perfil de l'agressor:</p> <ol style="list-style-type: none"> 11. Gelosia molt intensa o conductes controladores sobre la parella 	<p>Cada ítem té dos valors possibles:</p> <p>0= absència del factor de risc.</p> <p>1, 2 o 3 = presència del factor de risc (en funció de la relació del factor amb la violència)</p>
-------	----	---	---	---

			<ol style="list-style-type: none"> 12. Historial de conductes violentes amb una parella anterior. 13. Historial de conductes violentes amb altres persones (amics, companys de treball, etc.) 14. Consum abusiu d'alcohol i/o drogues 15. Antecedents de malaltia mental amb abandó de tractaments psiquiàtrics o psicològics. 16. Conductes de crueltat, de menyspreu a la víctima i de falta de penediment 17. Justificació de les conductes violentes pel seu propi estat (alcohol, drogues, estrès) o per la provocació de la víctima <p>Vulnerabilitat de la víctima:</p> <ol style="list-style-type: none"> 18. Percepció de la víctima de perill de mort en l'últim mes 19. Intents de retirar denúncies prèvies o de tirar-se enrere en la decisió d'abandonar o denunciar a l'agressor 20. Vulnerabilitat de la víctima per raó de malaltia, solitud o dependència 	
SARA	20	<p>4 agrupacions d'ítems:</p> <p>Historial delictiu (n= 3)</p>	<p>Historial delictiu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Violència anterior contra els membres de la família 2. Violència anterior contra desconeguts o coneguts no- familiars 	<p>Escala de 3 punts en funció de la presència de factor de risc (Sí/Present, tal vegada present, sense evidència) i valoració de cada ítem en funció</p>

	<p>d'Ajustament psicosocial (n= 7)</p> <p>Història de violència en la parella (n= 7)</p> <p>Delicte/agressió actual (n= 3)</p> <p>Altres consideracions (no contempla ítems)</p>	<p>3. Violació de la llibertat condicional o altres mesures judicials similars</p> <p>Ajustament psicosocial:</p> <p>4. Problemes recents en les relacions de parella</p> <p>5. Problemes recents d'ocupació/treball</p> <p>6. Víctima i/o testimoniada de violència familiar en la infància i/o adolescència</p> <p>7. Consum/Abús recent de drogues</p> <p>8. Idees/Intents de suïcidi i/o homicidi recent</p> <p>9. Síntomes psicòtics i/o símptomes maníacs recents</p> <p>10. Trastorn de personalitat amb ira, impulsivitat o inestabilitat conductual</p> <p>Historial de violència contra la parella:</p> <p>11. Violència física anterior</p> <p>12. Violència sexual i/o atacs de gelosia sexual en el passat</p> <p>13. Ús d'armes i/o amenaces de mort creïbles en el passat</p> <p>14. Increment recent en la freqüència o gravetat de les agressions</p> <p>15. Violacions i incompliments anteriors de les ordres d'allunyament</p> <p>16. Minimització extrema o negació de la violència anterior contra la parella</p>	<p>considerar-se crític, a través de resposta dicotòmica (Sí/No)</p>
--	--	---	--

			<p>17. Actituds que secunden o consenten la violència contra la parella</p> <p>Delicte/agressió actual (que motiva la valoració):</p> <p>18. Violència física i/o sexual greu</p> <p>19. Ús d'armes i/o amenaces de mort creïbles</p> <p>20. Violació o incompliment de les ordres d'allunyament</p> <p>Altres consideracions:</p> <p>*</p>	
SVR-20	20	<p>3 agrupacions d'ítems:</p> <p>Ajustament psicosocial (n= 11)</p> <p>Delictes sexuals (n= 7)</p> <p>Plans de futur (n= 2)</p>	<p>Ajustament Psicosocial:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Desviació sexual 2. Víctima d'abús en la infància 3. Psicopatia 4. Trastorn mental greu 5. Problemes relacionats amb el consum de substàncies tòxiques 6. Ideació suïcida/homicida 7. Problemes interpersonals 8. Problemes laborals 9. Antecedents de delictes violents no sexuals 10. Antecedents de delictes no violents 11. Fracàs en les mesures de supervisió prèvies 	<p>Escala de 3 punts en funció de la presència del factor de risc (No, Sí, ?).</p> <p>S'ha d'indicar si hi ha hagut canvi recent (-, 0, +). En recerca s'assigna una puntuació a cada ítem (0, 1, 2)</p>

			<p>Delictes sexuals:</p> <ol style="list-style-type: none"> 12. Freqüència elevada de delictes sexuals 13. Tipologia múltiple de delictes sexuals 14. Mal físic a la víctima dels delictes sexuals 15. Ús d'armes o amenaces de mort en els delictes sexuals 16. Progressió en la freqüència i gravetat dels delictes sexuals 17. Minimització extrema o negació dels delictes sexuals 18. Actituds que secunden o toleren els delictes sexuals <p>Plans de futur:</p> <ol style="list-style-type: none"> 19. Falta de plans realistes/viables 20. Actitud negativa cap a la intervenció 	
SAVRY	30	<p>4 agrupacions d'ítems:</p> <p>Factors de risc (n= 24)</p> <p>10 ítems històrics, 6 ítems socials/culturals, 8 ítems individuals)</p>	<p><u>Factors de Risc</u></p> <p>Ítems històrics:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Violència prèvia 2. Història d'actes delictius no violents 3. Inici primerenc de la violència 4. Seguiment en el passat / fracàs d'intervencions 5. Intents d'autolesió o suïcidi anteriors 6. Exposició a la violència en la llar 7. Història de maltractament infantil 	<p>Escala de 3 punts en funció del grau de presència del factor: Baix , Moderat, Alt (Al). Per a usos de recerca pot utilitzar-se una escala numèrica (0, 1, 2).</p>

		<p>Factors de protecció (n= 6).</p> <p>S'inclouen factors de risc addicionals i preguntes d'exploració de la violència.</p>	<p>8. Delinqüència dels pares o cuidadors</p> <p>9. Separació primerenca dels pares o cuidadors,</p> <p>10. Sota rendiment a l'escola.</p> <p>Ítems socials/culturals:</p> <p>11. Delinqüència en el grup d'iguals</p> <p>12. Rebuig del grup d'iguals</p> <p>13. Estrès experimentat i incapacitat per a afrontar dificultats</p> <p>14. Escassa habilitat dels pares per a educar</p> <p>15. Falta de suport personal/social d'un altre adult,</p> <p>16. Entorn marginal.</p> <p>Ítems individuals:</p> <p>17. Actituds negatives</p> <p>18. Assumpció de riscos/impulsivitat</p> <p>19. Problemes de consum de substàncies</p> <p>20. Problemes amb el maneig de l'enuig</p> <p>21. Baix nivell d'empatia/remordiment</p> <p>22. Problemes de concentració/hiperactivitat</p> <p>23. Baixa col·laboració en les intervencions</p> <p>24. Baix interès/compromís escolar o laboral</p> <p><u>Factors de protecció:</u></p>	
--	--	---	---	--

			<p>25. Implicació prosocial</p> <p>26. Suport social fort</p> <p>27. Forts vincles i llaços amb almenys un adult prosocial</p> <p>28. Actitud positiva cap a les intervencions i l'autoritat</p> <p>29. Forta compromís amb l'escola o el treball</p> <p>30. Perseverança com a tret de personalitat.</p> <p>Altres factors a considerar:</p> <p>*</p>	
PCL-R	20	Sense agrupació, de contingut variat	<p>1. Facilitat de paraula/Encant superficial,</p> <p>2. Sentit desmesurat d'autovàlua,</p> <p>3. Necessitat d'estimulació/Tendència a l'avorriment,</p> <p>4. Mentider patològic,</p> <p>5. Estafador/Manipulador,</p> <p>6. Absència de remordiment o sentiment de culpa,</p> <p>7. Afecte superficial,</p> <p>8. Insensibilitat afectiva/Absència d'empatia,</p> <p>9. Estil de vida parasitari,</p> <p>10. Pobre autocontrol de la conducta,</p> <p>11. Conducta sexual promíscua,</p> <p>12. Problemes de conducta en la infància,</p>	<p>Escala ordinal de tres punts (0, 1, 2) que avalua fins a quin punt la conducta s'ajusta a la descripció de l'ítem. Alguns ítems compten amb criteris específics (ítems 17-20).</p>

			<ol style="list-style-type: none">13. Absència de metes realistes a llarg termini,14. Impulsivitat,15. Irresponsabilitat,16. Incapacitat per a acceptar les responsabilitats de les pròpies accions,17. Freqüents relacions maritals de curta durada,18. Delinqüència juvenil,19. Revocació de la llibertat condicional,20. Versatilitat criminal.	
--	--	--	---	--

CONCLUSIONS I RECOMANACIONS

A partir dels resultats obtinguts en l'anàlisi, es presenten algunes consideracions i recomanacions de cara al disseny d'una eina de valoració del risc de violència domèstica.

1. Les escales analitzades, en general, no estan dirigides a avaluar el risc de violència domèstica, sinó altres tipus de violència (interpersonal, de parella, sexual). Algunes escales (e.g., EPV-R i SARA) valoren la possibilitat que hi hagi violència contra la parella/exparella i contra els fills/as, però sense incloure factors relacionats amb la victimització de nens/es i adolescents. Es requereix per tant dissenyar una eina que tingui com a objectiu avaluar la violència domèstica de manera específica i exclusiva, la qual cosa permetria ampliar la validesa i utilitat de l'escala en el context desitjat. Aquesta eina haurà de comptar amb una definició operativa de violència domèstica i considerar tots els tipus de violència que poden incloure's - física, psicològica o emocional, sexual, etc.-.
2. Es recomana desenvolupar una eina que pugui tenir un enfocament actuarial, de judici professional estructurat, o una combinació de tots dos, però que en qualsevol dels casos, inclogui en la valoració final una secció en la qual el professional que ha dut a terme l'avaluació porti un informe amb conclusions que es deriven de la valoració i recomanacions específiques sobre la gestió del risc i les corresponents mesures a adoptar per a protegir les víctimes. En el cas d'optar per una eina actuarial, seria necessari comptar amb un barem concret adaptat al tipus de violència i a la població específica.
3. Els ítems específics inclosos en l'eina haurien de ser el resultat de la revisió dels models teòrics disponibles i dels factors de risc i protecció tant de la victimització com de la perpetració d'aquesta mena de violència i per a les diferents persones implicades (parella/exparella, nens/es i adolescents). Així mateix, s'haurien d'incloure en l'avaluació tant els factors estàtics com els factors dinàmics del risc, adoptant, per tant, un enfocament d'estat de risc que faciliti el seguiment, la supervisió i la intervenció.
4. En el format de resposta dels ítems, seria recomanable que existís la possibilitat d'indicar no sols si el factor és present o absent, sinó com influeix en l'actualitat en el nivell de risc o en la probabilitat d'aparició de violència i en la gravetat d'aquesta. Una opció pot ser indicar que es tracta d'un ítem crític o de major pes en la valoració del risc i justificar-lo en la secció final o en l'informe de valoració.
5. Incloure entre les persones destinatàries de l'eina a les víctimes. Això pot resultar un aspecte clau en la identificació dels factors que poden incrementar la seva vulnerabilitat i facilitar la presa de decisions per a protegir-les.

6. Incorporar en l'avaluació la percepció de risc i de vulnerabilitat de les víctimes. No obstant això, seria recomanable incloure algun indicador o ítem de control que permetés indicar al professional que duu a terme l'avaluació que la víctima està infravalorant el risc.
7. Contemplar l'especificitat de les víctimes i els agressors, tenint en compte la seva edat (persones joves, adultes, majors), característiques sociodemogràfiques (ingressos, procedència, situació administrativa, etc.) i altres característiques rellevants (discapacitat, victimització prèvia) que poden actuar com a factors de risc o poden incrementar l'efecte d'altres factors de risc. És necessari valorar també la utilitat de l'eina amb grups de població específics, com les dones trans.
8. L'eina resultant hauria de ser fàcil d'aplicar per professionals que tinguin coneixements i experiència en matèria de violència, i viable en termes de temps i recursos disponibles.
9. Resultaria útil incloure un llistat de fonts d'informació que permeti valorar cada ítem. Així mateix, en el resultat final sobre el risc, hauria d'aparèixer un apartat que faci referència a les fonts consultades.
10. Incorporar instruccions específiques sobre quan pot resultar necessari revisar l'avaluació del risc, com a norma general (e.g., inicialment cada tres o sis mesos, després una vegada a l'any) i també quan tingui lloc un canvi en algun dels factors o escenaris de risc rellevants (e.g., separació/divorcio). Les noves avaluacions del risc han de tenir com a conseqüència una revisió de les mesures de gestió del risc.
11. Seria recomanable que l'eina desenvolupada permetés valorar no sols la probabilitat que tingui lloc un episodi violent, sinó també altres indicadors o components del risc com la gravetat de la violència, la imminència o el risc d'homicidi.
12. Contemplar l'eina com un recurs d'avaluació que formi part d'un protocol o sistema de gestió del risc amb una perspectiva més àmplia i articulada, que permeti partir de l'avaluació per a dissenyar i implementar una estratègia d'intervenció que compti amb una xarxa de professionals coordinats i de recursos disponibles, útils, accessibles i eficaços.

Informe 5

*Definició de l'anàlisi de dades i claus per
a la definició d'estadística*

I. Antecedents i context

L'impuls a la Intel·ligència Artificial (IA) constitueix un dels elements principals de l'Agenda Espanya Digital 2025, presentada al juliol de 2020. Específicament, en la seva línia d'acció 9 sobre Economia de la Dada i Intel·ligència Artificial, defineix aquesta com un element clau per a transformar el model productiu, impulsar el creixement de l'economia espanyola i, en el que aquí interessa, transformar la societat, inclòs el funcionament dels serveis públics i la transparència de les administracions, així com abordar els grans reptes socials com és la bretxa de gènere.

En aquest context i en clara alineació amb la política de la Unió Europea, s'elabora l'Estratègia Nacional d'Intel·ligència Artificial (ENIA):

<https://www.lamoncloa.gob.es/presidente/actividades/Documents/2020/ENIA2B.pdf>

Dins dels eixos estratègics d'actuació, s'inclou amb el número 5 potenciar l'ús de la IA en l'Administració Pública i en les missions estratègiques nacionals. Partint de la pressuposició que la relació entre IA i Administració pot proporcionar beneficis mutus, s'emfatitza com mentre la IA permet conèixer de manera més exacta la societat determinant les prioritats d'actuació i identificant aquells àmbits amb avantatges competitius així com aquells més desfavorits, l'activitat de l'Administració pot beneficiar a la IA desplegant tots els seus instruments per a finançar, promoure i integrar-la en els seus processos.

Juntament amb la definició de cadascun dels eixos estratègics, l'Estratègia contempla una sèrie de mesures. Concretament, per a l'eix número 5 s'estableixen les següents: incorporar la IA en l'Administració Pública, posar en marxa un laboratori d'innovació per a nous serveis i aplicacions de la IA en el conjunt de les Administracions Públiques (GobTechLab), fomentar les competències IA en l'Administració, implementar un Programa "IA per a una gestió pública basada en dades", i promoure missions estratègiques nacionals en l'àmbit de l'Administració Pública on la IA pugui tenir impacte (salut, justícia, ocupació, etc.).

II. Diagnòstic

Encara que la política espanyola d'IA es troba en fase de formulació, aquesta s'alinea clarament amb el marc de referència adoptat per la Unió Europea per al disseny i implementació de la IA als països membres. En aquest sentit, cal subratllar com la UE està duent a terme el desenvolupament d'un model propi, en contrast amb el xinès i l'estatunidenc, que, d'altra banda, s'assentarà sobre els dos pilars següents: la necessitat d'atendre els drets humans i la protecció de les dades personals d'una manera rigorosa.

Espanya compta a nivell organitzatiu amb una Secretaria d'Estat de Digitalització i Intel·ligència Artificial, dependent del Ministeri d'Assumptes Econòmics i Transformació Digital, amb competència directa per al desenvolupament de la IA. Dependent de la Secretaria d'Estat de Digitalització i Intel·ligència Artificial neix la Oficina de la Dada, que és l'organisme competent

en matèria de governança i compartició de dades per al desenvolupament d'una Economia de la Dada de manera transversal: <https://portal.mineco.gob.es/es-es/digitalizacionIA/oficina-del-dato/Paginas/oficina-del-dato-se-digitalizacion-ia.aspx>

Al costat de la citada Oficina, la publicació de la ja esmentada Estratègia Nacional d'Intel·ligència Artificial, l'elaboració de la Carta de drets digitals i la creació d'un Consell Assessor d'IA, que són mesures ja posades en marxa, permeten conjecturar que el nostre país camina en l'adreça correcta.

Actualment, es disposen d'algunes evidències que permeten avaluar els efectes que estan produint els sistemes d'IA en les organitzacions i les persones que treballen amb ells. Al costat d'algunes de les mesures adoptades durant la crisi de la COVID-19 (vegeu en aquest sentit l'Annex 2 de la ENIA), específicament en relació amb la problemàtica associada a la violència domèstica, la iniciativa denominada Aporta, la comesa de la qual consisteix a promocionar l'obertura de la informació pública i el desenvolupament de serveis avançats basats en dades mitjançant l'harmonització i l'aprofitament eficient de les sinergies entre els projectes de dades ja en marxa, ha impulsat la creació en el si del Ministeri de Justícia d'un portal denominat La Justícia en dades i dins d'aquest d'una secció titulada La dona des de la Justícia, on s'ofereix informació quantitativa sobre la situació de la dona en àmbits de la seva competència, entre ells, la violència de gènere (<https://datos.justicia.es/la-mujer-desde-la-justicia-violencia-de-genero>).

III. Recomanacions

1. Dins del conjunt de dades trobades per a violència de gènere i violència domèstica en el context de la Iniciativa Aporta, incorporar els relacionats amb ATENPRO.
2. Col·laborar amb diferents iniciatives que busquen conscienciar i visibilitzar el problema de la violència domèstica mitjançant el subministrament d'informació quantitativa.
3. Col·laborar amb diferents iniciatives que elaboren eines i busquen solucions per a fer costat a les víctimes de violència domèstica mitjançant el subministrament d'informació quantitativa.
4. Dins del conjunt de dades trobades per a violència de gènere i violència domèstica en el context de *The Official Portal for European Data*, incorporar els relacionats amb ATENPRO.

En la nostra recerca donat el limitat flux, varietat i volum de dades no ha estat possible crear una estratègia de Big Data, però considerem que en aquest context amb una major participació de les institucions/entitats seria de gran utilitat en la presa de decisions.

Informe 6

*Anàlisi de serveis locals
d'intervenció*

Per a la present anàlisi s'han seleccionat les vint-i-cinc entitats locals que, després d'una cerca més àmplia i general, han estat considerades les més interessants pel que fa al seu model d'intervenció, els serveis que presta o les eines de què disposa per a la violència de gènere i/o la violència domèstica.

I. Ajuntament de Bilbao

- Municipi: Bilbao (Biscaia)
- Habitants: 345.821 (INE, 2018)
- Principal recurs municipal d'atenció a víctimes de violència domèstica: Àrea d'Igualtat, Cooperació, Convivència i Festes de l'Ajuntament de Bilbao proporciona una atenció integral a les dones víctimes de la violència de gènere i a les persones al seu càrrec
- Contacte:
 - Correu electrònic: berdintasuna@bilbao.eus
 - Tel.: 944 204 200

El compromís de l'Ajuntament de Bilbao amb la promoció de la igualtat de gènere i la lluita contra la violència domèstica se sustenta en el desenvolupament i execució de diversos plans d'Igualtat de Dones i Homes (actualment s'està executant el V pla d'Igualtat), així com en l'aprovació de la primera Ordenança Municipal per a la igualtat de dones i homes, per acord del Ple de l'Excm. Ajuntament de Bilbao, en sessió ordinària celebrada el 22 de març de 2018.

Aquest instrument normatiu té com a principal objectiu remoure les estructures que produeixen i reproduïxen les discriminacions i desigualtats socials i de gènere i erradicar les causes i efectes de la violència cap a les dones en el municipi. A tal fi, estableix els principis generals que en matèria d'Igualtat de dones i homes han de presidir l'actuació de l'Ajuntament de Bilbao, així com de la resta d'entitats dependents; regula un conjunt de mesures dirigides a promoure i garantir les condicions necessàries per al ple exercici dels drets de totes les dones des del respecte a la diversitat i a la diferència en tots els àmbits d'actuació de l'Ajuntament de Bilbao; i promou l'apoderament de totes les dones amb el propòsit d'enfortir la seva posició social, política, econòmica i cultural eliminant totes les formes de discriminació contra elles per a garantir l'exercici efectiu i real dels seus drets.

Per a garantir la conquesta de tals metes, l'art. 7 de la citada ordenança municipal estableix que l'Àrea d'Igualtat de Dones i Homes "és una àrea l'àmbit d'actuació de la qual de caràcter transversal és l'impuls de les polítiques municipals en matèria d'Igualtat de dones i homes, incloent-hi la prevenció i d'atenció a dones víctimes de violència de gènere".

Per a això, es preveu l'existència d'un Servei Social Municipal d'Atenció i Prevenció de Violència de Gènere.

Aquest Servei disposa d'un programa municipal de prevenció i atenció a dones en situació de violència de gènere, el qual té com a missió actuar de manera urgent i oferir una atenció personal, integral, continuada, especialitzada i coordinada a dones residents a Bilbao que:

- a) Tenen conflictes en les seves relacions de parella (parelles casades o de fet, actuals o passades).
- b) Són víctimes de maltractaments físics, sexuals, psicològics... També s'inclouen amenaces o coaccions per a forçar a fer alguna cosa, la falta de llibertat per a moure's, quedar amb altres persones, realitzar activitats, el control econòmic, etc.

Aquest servei segueix els principis d'igualtat, prevenció, respecte a la diversitat, participació i eficiència. Les Àrees que ofereixen aquest servei coordinen:

- a) la protecció i atenció policial,
- b) l'atenció social d'urgència i especialitzada,
- c) l'assistència jurídica i psicològica,
- d) recursos de suport i assistencials i
- e) prestacions econòmiques.

Les principals línies d'actuació giren entorn de dos grans eixos d'acció:

(i) Facilitar informació i orientació. Es pretén que la ciutadania en general, i especialment, les dones, tinguin informació sobre violència de gènere, els drets que els assisteixen i recursos de què disposen. Per a això, s'informa la ciutadania i a les dones en situació de violència de gènere sobre:

- les causes, cicle i conseqüències d'aquesta mena de violència.
- els drets reconeguts per llei que tenen les víctimes.
- la Denúncia i "Ordre de Protecció".
- Orientar a les dones cap als serveis i recursos més adequats per a respondre a les seves necessitats i situació i informar de com i què es necessita per a accedir a ells.

(ii) Oferir atenció social especialitzada en situacions d'urgència. Aquest feix d'atribucions comprèn:

- Informar, orientar i assessorar les dones en situació de violència de gènere i persones al seu càrrec (fills, filles o persones adultes dependents).
- Acompanyar a les dones al centre mèdic sanitari i, en cas necessari, al centre d'allotjament d'urgència.
- Facilitar (a les dones i persones autoritzades) l'accés a assistència jurídica gratuïta en la comissaria de policia i als serveis socials d'urgència.
- Tramitar la denúncia i sol·licitud de la "Ordre de Protecció".
- Posar en marxa les "Mesures Cautelars de Protecció" si es veu necessari protegir temporalment la dona.
- Oferir allotjament d'emergència, accessible les 24 hores i tots els dies de l'any, per a les dones que necessitin abandonar el seu habitatge habitual i no tinguin un altre lloc segur on viure.

(iii) Atenció Social Especialitzada en situacions no urgents. Es pretén que les dones tornin a tenir una vida autònoma i sense violència mitjançant la implementació de les següents actuacions:

- Acollir i escoltar les dones en el servei, oferint un espai confidencial.
- Comunicar a les dones els seus drets i deures.
- Realitzar una valoració inicial de les necessitats i situació.
- Elaborar, juntament amb la dona, un "Pla d'Atenció Personalitzada" adequat a les seves necessitats, per a recuperar una vida autònoma i lliure de violència.
- Tramitar aquells serveis i prestacions econòmiques que corresponen a la dona per dret.
- Coordinar el treball amb altres serveis i professionals.
- Atenció psicològica: derivar a serveis especialitzats per a l'atenció inicial, intervenció, avaluació i seguiment terapèutic.
- Acompanyar a les dones durant tot el procés, així com en el seu seguiment i avaluació en els casos necessaris.
- Promoure la inclusió social: derivar a programes de cerca d'ocupació i d'habitatge que la llei els garanteixi.

- Promoure la participació de les dones en associacions i en recursos de la comunitat.

(iv) Acolliment en pisos municipals. Es pretén que les dones i persones al seu càrrec (fills, filles, persones adultes dependents puguin recuperar-se i supera la situació de violència, en un allotjament temporal on sentir-se segures. Per a això es contempla:

- Acollir temporalment en un pis municipal a dones i persones al seu càrrec que necessitin un allotjament on poder recuperar-se i superar la situació de violència, sempre que compleixin els requisits d'accés.
- Recolzar en temes socioeducatius a la dona i als seus filles i fills menors d'edat.
- Oferir acompanyament a les dones en els tràmits amb altres serveis i institucions (jutjats, centres de salut, etc.) durant tot el procés.
- Gestionar i coordinar els tràmits administratius necessaris que calgui fer a causa del canvi de residència (escolarització de filles i fills, targeta sanitària, etc.).
- Oferir a les dones espais de relació amb altres persones i aprenentatge en grup.
- Acompanyar en la sortida del pis d'acolliment i oferir seguiment posterior a la sortida.

II. Ajuntament d'Almeria

- Municipi: Almeria (Almeria)
- Habitants: 196.851 (INE, 2018)
- Principal recurs municipal d'atenció a víctimes de violència domèstica: Centres de la Dona de l'Ajuntament d'Almeria
- Contacte:
 - Correu electrònic: mrey-externo@aytoalmeria.es
 - Tel.: 950 21 00 00 ext.: 7720

L'Ajuntament d'Almeria canalitza la seva actuació en matèria d'igualtat i lluita contra la violència de gènere a través dels coneguts com a Centres de la Dona de l'Ajuntament d'Almeria, els quals es conceben com a espais municipals per a l'atenció i cura de la

dona en els quals també pot participar l'home. Es van crear per al gaudiment de la dona amb el propòsit d'avançar en matèria d'igualtat, violència de gènere, apoderament femení i cura de la salut física, mental i emocional, a través d'assessoraments, xerrades formatives, programes d'activitats de formació i oci, mesures de conciliació, programes d'intercanvi de serveis, mediació, etc.

En aquests espais, es presten els següents serveis per a les dones:

(i) Intervenció Psicològica per a dones en situació de violència de gènere de manera individual i grupal. Els objectius que volem aconseguir amb aquest servei són:

- Dotar a les dones de pautes i mesures de seguretat.
- Recuperar l'autoestima i potenciar l'apoderament.
- Restablir vincles personals significatius.
- Potenciar les habilitats socials i la capacitat de presa de decisions.
- Reparar el mal sofert.

(ii) Servei Municipal d'Assessorament Jurídic. Des dels centres de la Dona s'ofereixen atenció i assessorament jurídic integral i especialitzat a Dones de la ciutat d'Almeria. Per a això, es disposa d'un equip de professionals de l'advocacia que assessoraran en totes les qüestions legals que es presentin:

- Brindar informació i assessorament jurídic a dones que precisin una atenció integral que els permeti resoldre tots els seus problemes.
- Informar de les mesures a adoptar en cada situació.
- Acompanyament, en cas necessari, per a la realització de tràmits i gestions.
- Derivació a recursos públics i privats.
- Orientació per a l'obtenció de l'Assistència Jurídica Gratuïta.

(iii) Servei Municipal de Mediació Familiar. Es concep com un procediment voluntari i confidencial, dirigit a facilitar una comunicació eficaç i constructiva entre els membres de la família. Amb l'ajuda d'un professional de la mediació, imparcial i natural. Les parts podran per si mateixos aconseguir una solució consensuada i duradora als seus conflictes alhora que desenvolupen les estratègies necessàries per a la gestió de les discrepàncies futures.

Actualment, l'Ajuntament d'Almeria disposa de tres Centres de la Dona:

Centre de la Dona Terriza

C/ Terriza, 9. Almeria

Tel.: 950 28 27 67

Correu electrònic: centromujer.terriza@aytoalmeria.es

Centre de la Dona Cortijo Grande

C/ Antonio Muñoz Zamora, 5. Almeria

Tel.: 950 26 79 92

Correu electrònic: centromujer.cortijo@aytoalmeria.es

Centre de la Dona los Molinos

C/ Instinción, s/n. Almeria

Tel.: 950 04 72 36

Correu electrònic: centromujer.molinos@aytoalmeria.es

III. Ajuntament de Valladolid

- Municipi: Valladolid (Valladolid)
- Habitants: 298.866 (INE, 2018)
- Principal recurs municipal d'atenció a víctimes de violència domèstica: Centres Municipal de la Igualtat de l'Ajuntament de Valladolid i els Centres d'Acció Social de la Junta de Castella i Lleó
- Contacte:
 - Lloc web oficial: <http://igualdadvalladolid.es/>
 - Tel.: 983 426 010

El 26 de maig de 2021 la Junta de govern va aprovar el VI Pla Municipal Integral d'Igualtat i contra la Violència de Gènere (2021-2025), l'objectiu principal de la qual és continuar avançant per a

aconseguir la igualtat real i efectiva entre dones i homes, per a això es pretén a través de les seves accions eliminar els obstacles que la impedeixen i dificulten, així com millorar la prevenció i assistència en relació amb la violència de gènere. Aquest Pla Municipal s'estructura en tres àrees:

(1) Igualtat entre dones i homes, amb cinc línies:

- "Promoció de la Igualtat de gènere"
- "Educació i Cultura per a la igualtat"
- "Esport, salut, mobilitat i medi ambient amb enfocament de gènere"
- "Participació Social i Apoderament de les Dones"
- "Ocupació i Qualitat de Vida"

(2) Valladolid contra la violència de gènere, s'estructura en dues línies:

- "Prevenició de la violència de gènere"
- "Assistència a les Víctimes". Pretén millorar l'atenció i el suport a les víctimes de violència de gènere i aprofundir en el coneixement del procés de la violència de gènere i les seves circumstàncies.

(3) La coordinació i la col·laboració com a eina d'actuació municipal davant la igualtat i contra la violència de gènere.

Assegut l'anterior, l'Ajuntament de Valladolid compta amb serveis i recursos destinats a l'assistència integral de dones víctimes de maltractaments i que s'articulen a través de les diverses accions:

- Informació, orientació i derivació a recursos específics i especialitzats a través del CEAS corresponent segons el domicili de la víctima mitjançant cita sol·licitada telefònicament al 010.
- Suport Psicològic a través dels Equips d'Intervenció Familiar o mitjançant derivació als programes de la Junta de Castella i Lleó.
- Assessorament jurídic mitjançant derivació als programes de la Junta de Castella i Lleó, així com al torn especialitzat en la defensa de les víctimes de violència de gènere dels respectius Col·legi d'Advocats, dependent del Ministeri de Justícia.

- Col·laboració amb diverses entitats per a la gestió de cases d'acolliment i punts de trobada per a l'intercanvi de menors en compliment dels règims de visites en situacions de separacions o divorcis.
- Dispositius de telefonia mòbil amb localització GPS en contacte directe amb la policia municipal per a la protecció de dones en greu risc
- Allotjaments Provisionals per a les dones víctimes i els seus fills/es.

Adicionalment, en aquells casos de violència de gènere d'extrema gravetat per a la vida de la dona i dels seus fills/es si n'hi hagués es preveu la possibilitat de contactar telefònicament amb el Servei d'Assistència a Víctimes de Violència Domèstica (SAVVD) de la Policia Municipal de Valladolid a través del telèfon 092.

IV. Ajuntament de Gijón

- Municipi: Gijón (Astúries)
- Habitants: 271.843 (INE, 2018)
- Principal recurs municipal d'atenció a víctimes de violència domèstica: Centre Assessor de la Dona (CAM)
- Contacte:
 - Correu electrònic: oficinaigualdad@gijon.es
 - Tel.: 985 181 627

L'Ajuntament de Gijón a fi de complir el compromís contret en 2016 amb la segona Carta Local per a la Igualtat de Dones i Homes, dedica l'eix 4 a la Violència de Gènere, i inclou dins d'aquesta, l'assetjament sexual, les agressions sexuals i el tràfic de dones amb finalitats d'explotació sexual. L'Entitat local canalitza la seva actuació a través del Centre Assessor de la Dona, espai a través del que es presta assessorament jurídic i psicològic, ja sigui telefònic o presencialment. Entre les línies estratègiques del Centre Assessor de la Dona de Gijón sobresurten:

(i) Assistència a les víctimes

- Vetllar per la qualitat en l'atenció a les víctimes
- Prestar assessorament jurídic i atenció psicològica a les dones víctimes de violència de gènere

- Realitzar el seguiment dels procediments judicials de tota mena que afectin les dones víctimes de violència de gènere

(ii) Prevenció i sensibilització

- Sensibilitzar a la població en general sobre el problema de la violència de gènere
- Prevenir tota forma de violència contra les dones i contra els i les menors.
- Oferir formació a la població femenina sobre autoestima i creixement personal i per a identificar la violència de gènere
- Conscienciar a l'entorn de les dones amb discapacitat que estiguin sofrint violència de gènere o algun tipus de dependència, per a ajudar-les a sortir d'aquesta situació.
- Incentivar la formació permanent en matèria de violència de gènere (personal municipal, professionals que intervenen amb víctimes de violència de gènere, etc.).
- Educar a la joventut perquè sàpiguen identificar la violència de gènere i potenciar l'adquisició de valors d'igualtat des d'edats primerenques.
- Fomentar l'ús de les xarxes socials com a eina per a difondre la informació sobre la violència de gènere.

(iii) Protecció a les víctimes

- Realitzar el seguiment d'ordres de protecció així com el compliment de totes les mesures adoptades per a garantir la seva seguretat.
- Promoure la Comissió Tècnica de Violència de Gènere de Gijón.
- Participar en l'Observatori Permanent de la Violència de Gènere d'Astúries.
- Participar en la Comissió de Seguiment de la Xarxa de Cases d'Acolliment del Principat.

(iv) Dones en situació d'especial vulnerabilitat

- Visibilitzar la violència de gènere que s'exerceix contra les dones amb discapacitat i que roman oculta.

- Facilitar que les dones immigrants víctimes de violència de gènere, accedeixin a les mesures de protecció i seguretat establertes al nostre país, així com als serveis d'atenció, acolliment i suport fins a la seva completa recuperació, en les mateixes condicions que les dones espanyoles.

Adicionalment, l'Institut Asturià de la Dona (IAM) disposa de serveis especialitzats en igualtat d'oportunitats que donen cobertura a tota la regió. Promoguts pel Principat d'Astúries i gestionats per Ajuntaments i Mancomunitats, els Centres Assessors de la Dona presten informació i assessorament jurídic gratuït a totes les dones residents al Principat d'Astúries.

Així mateix, presten assessorament jurídic de manera específica a les víctimes de violència de gènere, actuant com a responsables del cas i realitzant un seguiment de les mesures posades en marxa per l'Administració per al suport, acolliment i recuperació integral de les víctimes.

Es coordinen amb la resta d'organismes que intervenen en l'atenció: Torn d'Ofici de Violència de Gènere, Servei Públic d'Ocupació, Servei Públic de Salut, Serveis Socials i Xarxa Regional de Cases d'Acolliment.

Per a accedir a aquest servei, solament es necessita acudir al Centre Assessor de la Dona (CAM) que correspongui segons la localitat on es trobi el domicili.

V. Concello de Lugo

- Municipi: Lugo (Lugo)
- Habitants: 98.025 (INE, 2018)
- Principal recurs municipal d'atenció a víctimes de violència domèstica: Casa da Muller
- Contacte:
 - Correu electrònic: cmuller@lugo.gal
 - Tel.: 982 297 412

La Casa da Muller és un servei que promou la igualtat d'oportunitats entre homes i dones a l'Ajuntament de Lugo i que és el resultat de l'evolució experimentada en el procés d'implantació de programes i equipaments destinats a l'atenció de les necessitats de les dones, de conformitat amb les previsions contemplades en el IV Pla d'Igualtat d'Oportunitats entre Dones i Homes (2021-2024). Entre els seus principals objectius es troben:

- Facilitar atenció personalitzada i gratuïta sobre maltractament, vexacions, amenaces i altres tipus de violència contra la dona.
- Dissenyar i coordinar les polítiques d'igualtat de gènere de l'Ajuntament de Lugo.

Entre els serveis estratègics que presta la Casa da Muller a les víctimes de violència de gènere sobresurten les següents àrees d'actuació:

(i) Garantir l'atenció social

- Garantir l'atenció, el suport i la protecció social de les dones víctimes de violència de gènere i de les seves criances quan així ho sol·licitin.
- Facilitar-los informació i assessorament específic i especialitzat en relació amb la violència de gènere a les dones que voluntàriament així ho requereixin.
- Proporcionar-los a les dones usuàries una visió global i integral de la situació de violència que pateixen i del procés en el qual es troben immerses.
- Mobilitzar recursos personals i socials amb els quals les dones usuàries puguin visualitzar possibles alternatives vitals i de futur.
- Secundar, acompanyar i reforçar els processos de presa de decisions de les dones usuàries.
- Realitzar el seguiment i l'acompanyament social dels casos que així ho requereixin.
- Efectuar derivacions i realitzar informes per als serveis que pertanyin als diferents sistemes de protecció social i que així ho requereixin (exemple: ocupació, educació, serveis socials, seguretat social, etc.).

(ii) Parar esment psicològica

- Suport, orientació i assessorament de tipus psicològic en processos de maltractaments i/o de desigualtat de gènere.
- Orientació en la presa de decisions i ajuda en l'abordatge de la simptomatologia emocional derivada d'aquesta mena de processos.

(iii) Facilitar l'accés a l'assistència jurídica

- Separacions, divorcis, règim econòmic del matrimoni, filiació...
- Denúncies per violència, no pago de pensions, abandons de llar...
- Sentències incomplertes, justícia gratuïta...

(iv) Assegurar l'atenció i acolliment en pisos en casos de violència de gènere, pertanyents a la Xarxa Gallega d'Acolliment.

(v) Impulsar la igualtat de gènere de manera transversal

- Programació, coordinació i avaluació de plans, programes i projectes relacionats amb la igualtat d'oportunitats i apoderament de les dones.
- Suport tècnic al Fòrum de Participació Ciutadana en Matèria d'Igualtat de l'Ajuntament de Lugo
- Disseny i coordinació de programes d'educació per a la igualtat i la prevenció de la violència de gènere dirigits a col·legis i instituts.
- Realització de tallers i xerrades sobre igualtat de gènere dirigits a personal municipal, centres educatius, associacions, col·lectius, clubs esportius, etc.
- Elaboració de materials didàctics sobre igualtat de gènere i prevenció de la violència de gènere.
- Disseny, organització i avaluació de campanyes de sensibilització encaminades a modificar les actituds discriminatòries cap a les dones i trencar amb els estereotips de gènere.

(vi) Suport a la conciliació. Implementació del Programa "Aprèn Jugant" per a nenes i nens des de 3 fins a 12 anys.

VI. Ajuntament de Terrassa

- Municipi: Terrassa (Barcelona)
- Habitants: 218.535 (INE, 2018)
- Principal recurs municipal d'atenció a víctimes de violència domèstica: Servei d'Informació i Atenció a les Dones (SIAD)
- Contacte:
 - Correu electrònic: siad@terrassa.cat
 - Tel.: 937 397 408

El Servei de Polítiques de Gènere de l'Ajuntament de Terrassa és l'encarregat de vetllar per la inclusió de la igualtat de gènere en totes les normes i actuacions que duguin a terme els serveis i organismes de la corporació, d'assessorar, informar, orientar i assistir a totes les dones sobre els seus drets, i especialment a aquelles dones que sofreixen violència de gènere, i de planificar, executar i avaluar les activitats de sensibilització, formació i recerca

vinculades a la igualtat entre homes i dones, així com les restants iniciatives estipulades en la normativa sectorial dictada sobre aquest tema, és a dir, el Reglament Municipal d'Igualtat de Gènere de l'Ajuntament de Terrassa.

Per part seva, el Servei d'Informació i Atenció a les Dones (SIAD) constitueix el principal servei municipal d'informació, assessorament, primera atenció i acompanyament a les dones en situació de violència domèstica. Entre els serveis i actuacions que presta, destaquen:

(i) Servei de primera acollida

- Assessorament sobre problemes de parella
- Informació sobre recursos socials
- Orientació en situacions de violència masclista
- Derivació a serveis especialitzats

(ii) Servei d'assessorament jurídic

- Orientació en casos de separació, divorci, parelles de fet, etc.
- Informació legal sobre lloguers, herències, execució i modificació de sentències, impagament de pensió d'aliments...
- Assessorament sobre denúncies de casos de violència masclista.
- Derivació a serveis especialitzats.

(iii) Servei d'atenció psicològica

- Orientació, suport i atenció psicològica personalitzada a dones en situació de violència masclista
- Grups terapèutics per a reforçar els processos de recuperació en situacions de violència masclista

(iv) Inserció laboral

- Informació, orientació i acompanyament per a la incorporació i reincorporació al mercat laboral
- Informació sobre recursos formatius i capacitació professional per a millorar les possibilitats d'ocupació

Durant l'any 2022 (gener-octubre), de conformitat amb les dades que obren en poder de l'Ajuntament de Terrassa, el SIAD va dur a terme 4.213 intervencions, atès un total de 872 dones.

Addicionalment, a part del SIAD, s'han creat uns recursos específics, com el Protocol per a l'Abordatge Integral de la violència en l'àmbit de la parella. Així mateix, la ciutat de Terrassa també disposa d'uns recursos propis, que es detallen a continuació:

- a) **Punts Liles i + de Festa Major.** Espais en els quals es proporciona informació i atenció davant agressions sexuals i comportaments sexistes i LGTBI-fòbics en espais de festa o activitats al carrer.

L'Ajuntament de Terrassa instal·la Punts Liles + en la Festa Major des de l'any 2018 i s'emmarquen en la campanya "Només un sí és un sí" que els serveis de Polítiques de Gènere i LGTBI+ impulsen per a prevenir les agressions sexuals, la LGTBI-fòbia i els comportaments sexistes.

- b) **Recursos de la ciutat.** Entre els quals sobresurten:

— Unitat d'Atenció a la Víctima (Policia Local i Mossos d'Esquadra). Les seves funcions són: (i) recollida de denúncies; (ii) seguiment i acompanyament de dones; i (iii) serveis de protecció entre els quals sobresurten: (a) seguiment telefònic dels casos; (b) acompanyament personal de les dones; i (c) dispositius amb cotxes patrulla en els domicilis de les víctimes. Així mateix, ofereix informació a les dones sobre els recursos existents a la ciutat.

— **Servei d'Allotjament d'Urgència (SAU).** És un centre amb el qual es vol donar resposta a les necessitats de les dones víctimes de la violència domèstica que s'han vist obligades a anar-se de la seva casa a causa dels maltractaments. Es tracta d'un espai que garanteix un allotjament temporal digne i segur a la dona víctima de maltractaments. Es troba en les dependències de la Policia Municipal. Ofereix a aquestes persones i als seus fills o filles, un lloc on allotjar-se amb dignitat i amb total garantia de seguretat mentre es troba una sortida adequada a la seva situació.

El servei s'ofereix a dones, amb o sense fills, que sofreixin maltractaments. Les usuàries poden fer ús del SAU durant un període transitori màxim de 72 hores, durant el qual es buscarà una sortida adequada a la seva situació.

— **Punt de Trobada.** Espai dissenyat per a facilitar que el menor continuï relacionant-se amb els seus progenitors quan apareixen conflictes motivats per separació, divorci o altres tipus de ruptures familiars. L'objectiu principal és minimitzar els aspectes negatius de la convivència separada dels

components familiars. La presència d'una tercera persona neutral facilita trobar alternatives perquè en un futur puguin gaudir de la relació amb els seus pares, mares i / o avis, etc., sense la necessitat d'aquest recurs. Aquest servei s'ofereix a:

- Les parelles amb dificultats per a poder desenvolupar el règim de visita en espais normalitzats.
 - Aquells casos en què, a instàncies judicials, s'assenyala la necessitat d'utilitzar aquest tipus de servei a fi de preservar el benestar del nen i de la família
 - Aquells nens que no poden gaudir d'un entorn familiar.
 - Aquelles famílies en les quals s'ha d'evitar el contacte entre algun dels seus membres.
- **Torn d'Ofici especial per a víctimes de maltractaments.** El torn especial d'ofici de l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Terrassa va ser creat l'any 2000, i garanteix assistència jurídica gratuïta especialitzada a les persones que per relacions de parella o unitat familiar són víctimes de maltractaments. Aquest designa un advocat/a i procurador/a d'ofici de manera immediata que es fa càrrec de les actuacions civils i/o penals.
- **Teleassistència.** Des de Serveis Socials, el programa de teleassistència mòbil ofereix atenció immediata i adequada davant situacions d'emergència a les dones víctimes de violència domèstica que tinguin una ordre de protecció. Mitjançant l'ús de tecnologies de comunicació telefònica i de telelocalització, permet mobilitzar els recursos necessaris (seguretat, salut i suport psicosocial) per a garantir la seguretat de les dones les 24 hores, els 365 dies de l'any.

c) Altres recursos

- **Servei d'intervenció especialitzada (SIE).** El Servei d'Intervenció Especialitzada és un servei gratuït que ofereix atenció integral i recursos en el procés de recuperació i reparació a les dones que han sofert o sofreixen situació de violència, així com als seus fills. També incideixen en la prevenció, la sensibilització i la implicació comunitària. Compten amb un equip professional multidisciplinari integrat per persones titulades en psicologia, treball social, educació social, dret i inserció laboral.

L'objectiu principal és oferir informació, atenció i recuperació a les dones que han estat o estan en processos de violència masclista, així com

els seus fills i filles a càrrec i potenciar els programes específics i integrals de prevenció, assistència i reparació. Els objectius específics són:

- Proporcionar una atenció social i terapèutica especialitzada i continuada en relació al procés de violència viscut.
 - Adequar el model d'intervenció social, legal i terapèutic al procés de les dones que han sofert o sofreixen violència.
 - Treballar coordinadament amb els serveis externs, atenent el procés específic de cadascuna de les dones.
- **Servei d'Atenció, Recuperació, Acolliment (SARA)**. Ofereix atenció ambulatoria específica a persones víctimes de situacions de violència masclista (dones, nens i adolescents, i persones del seu entorn pròxim directament afectades per aquesta violència). També assessora als i les professionals i les persones de l'entorn de les víctimes.
- **Servei d'Atenció a Homes per a promoció de relacions no violentes (SAH)**. Assessorament i tractament dirigit a homes que exerceixen o han exercit violència cap a la parella i volen canviar la seva manera de relacionar-se, allunyant-se de les conductes violentes.

VII. Ajuntament de La Línea de la Concepción

- Municipi: La Línea de la Concepción (Cadis)
- Habitants: 62.940 (INE, 2018)
- Principal recurs municipal d'atenció a víctimes de violència domèstica: Centre Municipal d'Informació a la Dona
- Contacte:
 - Correu electrònic: siad@terrassa.cat
 - Tel.: 937 397 408

El Centre Municipal d'Informació a la Dona de La Línea de la Concepción és un servei que ofereix, de manera gratuïta, informació a les dones sobre els seus drets i igualtat d'oportunitats, facilitant orientació i assessorament en matèria jurídica, psicològica, laboral, empresarial, violència de gènere, etc., donant una resposta immediata a les seves necessitats i assegurant qualitat i confidencialitat. Els principis bàsics que sustenten l'actuació del Centre de la Dona són els següents:

- Atenció personalitzada quan se sol·liciti informació, orientació i assessorament
- Atenció per professionals especialistes en les matèries corresponents en un termini inferior a 48 hores
- Confidencialitat: Les consultes es realitzen en un espai on la privacitat està garantida
- Garantia al dret fonamental a la protecció de dades personals
- Resposta clara, ràpida i veraç al demandat, utilitzant un llenguatge precís i adequat.

Entre les principals accions i prestacions dirigides a les víctimes de violència domèstica sobresurten:

(i) Servei d'Informació Animació Sociocultural: facilita una primera orientació a les dones que acudeixen al centre, derivant-les als departaments que puguin proporcionar-los l'assessorament tècnic adequat. Així mateix, s'encarrega de dinamitzar el funcionament de les Associacions de Dones del Municipi, actuant d'intermediària entre aquestes i l'Institut Andalús de la Dona.

(ii) Servei Jurídic: aquest departament proporciona informació i assessorament, intervenint quan el cas el requereixi, en aquelles matèries jurídiques que afectin la dona. La relació de les matèries jurídiques que tracta són molt diverses, totes elles relacionades amb els drets de la dona, concretament i entre altres es facilita assessorament jurídic en temes com a separacions, relacions patern-filials, divorci, obligacions de la parella, temes laborals, violència de gènere, herències, etc.

(iii) Servei Psicològic: pretén incrementar la capacitat de les dones sobre el seu propi benestar i els factors que el condicionen en relació a la família, el treball i la societat, intervenint en tres aspectes: atenció, prevenció i promoció, sobre diferents nivells d'actuació individual, grupal i comunitari.

(iv) Servei de Foment d'Ocupació: facilita informació i assessorament sobre cursos de formació, tècniques de cerca d'ocupació, així com orientació en autoocupació i altres matèries relacionades amb la inserció de dones en el mercat laboral.

VIII. Ajuntament de Gandia

- Municipi: Gandia (València)
- Habitants: 73.829 (INE, 2018)

- Principal recurs municipal d'atenció a víctimes de violència domèstica: Oficines d'Atenció a Víctimes del Delicte (OAVD) i Centre d'Igualtat i Dona de Gandia
- Contacte:
 - Correu electrònic: servicioinfodonagandia@gmail.com
 - Tel.: 962 959 528

Les Oficines d'Atenció a Víctimes del Delicte (OAVD) són un servei gratuït que ofereix atenció, suport i orientació a les víctimes de violència de gènere. Són espais especialitzats i eficaços per a solucionar la situació de desemparament en la qual es pot trobar la víctima, que s'encarreguen prioritàriament de:

- Coordinar les ordres de protecció de les víctimes de violència domèstica i de gènere.
- Facilitar el seguiment de les actuacions, processals o no, que hagin de realitzar o no les víctimes del delicte.

Així mateix, ofereixen els següents serveis d'assessorament a la víctima:

- Explicar a la víctima la seva situació legal, drets obligacions, tràmits i procediments que s'han de seguir en cada cas.
- Ajudar a la redacció de denúncies i altres documents que la víctima pot presentar per ella mateixa.
- Assistència social de les víctimes, informant dels recursos socials existents que poden ser d'utilitat.
- Acompanyament a la víctima i als testimoniatsges en actuacions judicials.
- Gestió d'ajudes previstes en la Llei d'Ajuda i Assistència als Víctimes de Delictes Violents i Contra la Llibertat Sexual.
- Assessorament laboral
- Impuls d'ajudes per a promocionar la igualtat i l'associacionisme
- Convocatòria d'ajudes destinades a combatre la violència de gènere
- Establiment de bonificacions per a la contractació de dones desocupades.

Paral·lelament, l'Àrea d'Igualtat de l'Ajuntament de Gandia ofereix un nodrit programa d'atenció psicosocial per a l'orientació i intervenció terapèutica individual i de grup per a víctimes de violència de gènere. Aquests serveis són totalment gratuïts i voluntaris. L'objectiu

d'aquest servei és prevenir i tractar les conseqüències de la violència contra les dones mitjançant la posada en marxa de:

- Atenció social: informació d'ajudes, recursos i subvencions estatals per a víctimes de violència de gènere.
- Assessorament en associacions i llocs on s'abordi la temàtica de la violència de gènere.
- Informació i tramitació de la teleassistència.
- Orientació, prevenció i psicoeducació en violència de gènere.
- Teràpia psicològica individual i grupal.
- Derivació i informació dels recursos dels quals podran fer ús.
- Reinserció social per a les dones que han sofert maltractaments.

Així mateix, l'Ajuntament de Gandia disposa d'una Xarxa d'Agents d'Igualtat, creada amb la finalitat de fomentar la promoció i integració del principi d'igualtat en totes les polítiques públiques municipals.

IX. Ajuntament de Càceres

- Municipi: Càceres (Càceres)
- Habitants: 96.068 (INE, 2018)
- Principal recurs municipal d'atenció a víctimes de violència domèstica: Oficina d'Igualtat i Violència de Gènere de Càceres
- Contacte:
 - Correu electrònic: imas@ayto-caceres.es
 - Tel.: 927 21 23 35

La Conselleria d'Igualtat LGBTI, Cooperació, Participació Ciutadana i Barris té com a objectiu primordial articular i incrementar la participació dels ciutadans i ciutadanes en els assumptes públics i en la vida col·lectiva de la ciutat. Des d'aquesta unitat administrativa es realitzen les següents actuacions:

- Promoció de recursos i eines per al desenvolupament d'iniciatives i/o projectes de participació social (convocatòria de subvencions, recursos per a la participació, etc.).

- Desenvolupament d'actuacions d'Informació, assessorament i col·laboració amb les associacions i col·lectius.
- Promoció d'òrgans de participació ciutadana com a vehicle per a articular les relacions entre l'Ajuntament i les Entitats Ciutadanes.
- Desenvolupament de programes de dinamització social dirigits a incrementar la participació ciutadana i l'associacionisme.
- Promoció de processos participatius des dels districtes com a espais més pròxims i pròxims a les necessitats i iniciatives de els/les veïns/es i col·lectius de cada barri.
- Impuls d'accions de treball en xarxa entre les diferents associacions través de comissions de treball, òrgans de participació i processos participatius, etc.
- Emprenedoria d'actuacions tendents a millorar la Comunicació i Informació Ciutadana de l'Ajuntament de Càceres.
- Tramitació dels expedients per a la inscripció de les associacions en el llibre de registre d'entitats declarades d'interès municipal.
- Canalització i gestió de peticions, queixes, suggeriments i informacions de col·lectius i associacions formulades a serveis i/o departaments municipals.

Per part seva, l'Institut Municipal d'Assumptes Socials (IMAS), com a Organisme Autònom Local, s'encarrega de gestionar els Serveis Socials de la ciutat de Càceres, així com l'elaboració i execució de programes dirigits al benestar social. De conformitat amb els Estatuts de l'IMAS, són fins d'aquest Organisme, els següents:

- La gestió dels Serveis Socials de la ciutat.
- La coordinació de la resta dels Serveis Socials de la ciutat i altres sectors coincidents.
- L'elaboració i execució de programes dirigits al benestar social.
- L'elaboració i execució de programes per a la sensibilització i mentalització de la població.

Entre els programes estratègics de l'IMAS, destaca la labor exercida per l'Oficina d'Igualtat i Violència de Gènere, la qual és el fruit d'un conveni realitzat per l'Excm. Ajuntament de Càceres juntament amb l'Institut de la Dona d'Extremadura, amb l'objectiu de fer efectiu el principi d'igualtat de tracte entre dones i homes en tots els àmbits de la societat de Càceres i eliminar les discriminacions que sofreixen les dones, així com la prevenció i erradicació de la violència de gènere.

Es tracta, per tant, d'un servei que ofereix suport, assessorament i informació a les dones de la ciutat de Càceres. De la mateixa manera, l'Oficina d'Igualtat i Violència de Gènere presta informació, orientació tècnica i especialitzada en igualtat d'oportunitats a totes aquelles entitats, associacions, empreses que així ho demandin i a tota la ciutadania en general amb l'objectiu de promoure un canvi social basat en la promoció de la igualtat d'oportunitats com a motor de desenvolupament urbà del futur de la ciutat. Entre les seves principals accions s'engloben:

- Atendre, assessorar i informar davant les demandes de les dones, i especialment dones víctimes de violència de gènere, realitzant la valoració inicial i derivant als recursos especialitzats. Des del recurs, es realitza el seguiment de les ordres de protecció de les dones víctimes i es tramita el telèfon de teleassistència mòbil a dones víctimes de violència de gènere (ATENPRO).
- Elaborar, desenvolupar i implementar les polítiques d'igualtat d'oportunitats entre dones i homes de l'Ajuntament de Càceres, i dissenyar i desenvolupar actuacions i programes que atenguin les necessitats específiques de les dones.
- Informar, prestar orientació tècnica i especialitzada en igualtat d'oportunitats a totes aquelles entitats, associacions, empreses que així ho demandin i a tota la ciutadania en general.
- Dinamitzar el col·lectiu femení per a la plena visibilització i participació social, política i cultural de les dones en la vida de la ciutat. Per a això, des de l'Oficina d'Igualtat, es coordina el Consell Sectorial de la Dona, òrgan col·legiat de participació social i integrat per totes les associacions, institucions grups polítics i sindicats que a la ciutat treballen per la igualtat d'oportunitats.
- Convocar anualment el Pla de Subvencions per a Associacions de Dona, amb la finalitat d'afavorir la participació social de les associacions de dones i afavoreix l'eliminació de les desigualtats per raó de sexe.
- Establir mesures i instruments per a la sensibilització sobre la violència de gènere, la seva detecció i prevenció i la igualtat d'oportunitats
- Promoure la transmissió d'una imatge igualitària, plural i no estereotipada de les dones i els homes en els mitjans de comunicació.
- Prevenir els estereotips de gènere i les conductes sexistes que esdevenen en la violència masclista a través de la sensibilització en l'àmbit educatiu amb programes com l'edició de Calendaris violetes, i la impartició de tallers i formació a alumnat, professorat i AMPAS.

X. Ajuntament de Santander

- Municipi: Santander (Cantàbria)
- Habitants: 171.693 (INE, 2022)
- Principal recurs municipal d'atenció a víctimes de violència domèstica: Punt d'Atenció Integral a la Violència (PAIV)
- Contacte:
 - Correu electrònic: concejalia-igualdad@ayto-santander.es
 - Tel.: 942 20 08 33

L'Ajuntament de Santander disposa d'una contrastada experiència en la promoció de la igualtat i la lluita contra la violència de gènere, com testifica l'aprovació de diferents plans d'igualtat d'oportunitats entre dones i homes, l'elaboració de diferents guies municipals per a víctimes de violència de gènere o l'adopció d'una ordenança reguladora d'ajudes econòmiques municipals per a víctimes de violència de gènere i tràfic de persones.

Així mateix, l'Administració local disposa d'un Punt d'Atenció Integral a la Violència, el qual s'encarrega d'oferir un servei d'atenció psicosocial especialitzada per a víctimes de maltractament que s'inscriu dins del Programa Municipal d'Actuació contra la Violència, l'objectiu principal de la qual és oferir serveis professionalitzats des de l'àmbit municipal en matèria de prevenció de la violència de gènere i atenció a les víctimes de maltractament.

En els últims anys s'ha ampliat el suport psicosocial que ja venia prestant-se, atenent no sols les víctimes de violència domèstica, sinó també a víctimes de violència en l'àmbit laboral i en l'àmbit social (explotació sexual, trànsit de dones...) i a les persones agressores. Entre els objectius d'aquesta unitat d'intervenció destaquen:

- Erradicar la Violència de Gènere en el municipi de Santander (violència física, psicològica, sexual, assetjament laboral i trànsit de dones).
- Facilitar informació, orientació i tractament a les víctimes i a les seves filles i fills.
- Promoure l'autonomia de les víctimes de la violència.
- Educar en Igualtat.
- Investigar sobre la detecció i el tractament de les seqüeles psíquiques del maltractament per violència de gènere.
- Desenvolupar activitats docents relacionades amb el problema de la violència de gènere.
- Avaluació de resultats i seguiment especialitzat.

El PAIV està format per un equip multidisciplinari, integrat per: psicòloga- agent d'igualtat- especialista en violència familiar; treballadora social- agent d'igualtat- especialista

en violència familiar; assessora jurídica-agent d'igualtat- medidora Familiar; i orientadora laboral- agent d'igualtat. Aquest conjunt d'especialistes s'encarrega de prestar els següents serveis:

- Informació i Orientació.
- Assistència Jurídica.
- Intervenció psicosocial:
 - Intervenció individual/familiar amb víctimes de violència i les seves filles i fills.
 - Intervenció individual/familiar amb les persones agressores.
 - Intervenció amb menors, o familiars dependents.
 - Recerca i treball terapèutic de la violència dins de la parella.
 - Formació a professionals en matèria de Violència de Gènere.
 - Accions comunitàries de prevenció de Violència de Gènere.

Adicionalment, convé destacar que des de l'any 1999 l'Ajuntament de Santander va procedir a la creació d'un Centre d'Igualtat, organisme des del qual es pretén fomentar la implicació de tota la comunitat a través de l'elaboració i difusió de diferents programes i campanyes de sensibilització relatives al foment de la igualtat d'oportunitats, al rebuig a la violència contra les dones, la coeducació, corresponsabilitat familiar, igualtat en el treball i participació en la societat, etc. Per a això, s'encarrega de:

- Desenvolupar les actuacions i activitats necessàries per a complir els objectius de les polítiques municipals que afavoreixin la igualtat d'oportunitats.
- Impulsar programes que facilitin la participació activa de les dones en la vida econòmica i sociocultural, que promoguin les condicions perquè la Igualtat sigui real i efectiva.
- Establir una coordinació i cooperació amb cadascuna de les àrees municipals, així com les diverses institucions públiques i privades que treballin per a millorar la situació de les dones (Serveis Socials Comunitaris, Centres d'Educació, Centre de Salut, Associacions, etc.)
- Realitzar activitats de sensibilització, divulgació i formació dirigides a la societat que contribueixin a un canvi de mentalitat i actituds en matèria d'igualtat d'oportunitats.
- Oferir atenció individual especialitzada a totes les dones i homes que ho sol·licitin a causa d'una problemàtica personal.

D'igual forma, entre les seves comeses es troba:

(i) El Servei d'Atenció Social. Assessora, informa i tramita sobre els recursos socials del municipi. Atén les dones víctimes de violència de gènere, utilitzant tècniques professionals per a enfortir les capacitats personals de la usuària i afavorir la seva autonomia a través de la gestió dels recursos específics per a les víctimes.

(ii) El Servei d'Atenció Jurídica. Assessora i orienta a les dones en qüestions legals, separació, violència de gènere, justícia gratuïta.

(iii) El Servei d'Atenció Psicològica. Assessora, secunda, orienta i realitza tractament psicoterapèutic a les dones i homes que tenen dificultats en el seu entorn, conflictes familiars o que sofreixen violència de gènere.

(iv) El Servei d'Orientació Acadèmic-Professional. Itinerari personalitzat d'ocupació i a més orienta sobre tècniques de cerca d'ocupació (currículum vitae, cartes de presentació, etc.) informació sobre ofertes d'ocupació pública i privada, ensenyament reglat i formació permanent.

XI. Mancomunitat de la Vall del Jerte

- Naturalesa jurídica: Associació d'11 municipis (Barrat, Cabezuela de la Vall, Cabrer, Casas del Castañar, El Torno, Jerte, Navaconcejo, Piornal, Rebollar, Tornavacas i Valdestillas)
- Habitants: 12.000 (INE, 2018)
- Principal recurs municipal d'atenció a víctimes de violència domèstica: Oficina d'Igualtat i Violència de Gènere
- Contacte:
 - Correu electrònic: oficinaigualdad@mancomunidadvalledeljerte.com
 - Tel.: 927 472 134

La Mancomunitat Integral de la Vall del Jerte va ser constituïda l'11 d'octubre de 1972 després de la lectura del Decret 2754/1972, del 15 de setembre del Ministeri de la Governació, amb la finalitat de fomentar la cultura i el turisme i la promoció del desenvolupament econòmic de la Vall del Jerte, en diversos aspectes de vies de comunicació i electrificació rural al costat del proveïment d'aigües.

L'any 1988 és quan aquesta entitat comença a prestar serveis als veïns de la comarca: Servei Social de Base, Oficina per a Gestió Urbanística, Servei de Recollida de Residus Sòlids Urbans, etc. Gradualment, la Mancomunitat de municipis enfortirà la seva presència en el territori gràcies a l'ampliació de la cartera de serveis prestats a la ciutadania, incorporant les següents qüestions:

- Dinamització Esportiva
- Oficina de Turisme
- Finestreta Única
- Oficina d'Igualtat i Violència de Gènere
- Oficina de Gestió Urbanística, Habitatge, Arquitectura i Territori
- Programa d'atenció a famílies
- Recollida selectiva de Plàstics i Cartó.
- Parc de Maquinària.
- Accions formatives a través de les conegudes Escoles Taller.

Pel que fa al nostre objecte d'estudi, l'Oficina d'Igualtat de la Vall del Jerte és el fruit de la col·laboració entre l'Institut de la Dona d'Extremadura (IMEX) i la Mancomunitat de la Vall del Jerte, la qual fa els seus primers passos l'any 2008. No obstant això, no serà fins al 2016 quan s'adopti la seva actual denominació, passant a adoptar la nomenclatura "Programa d'Orientació per a la Perspectiva de Gènere i Atenció a la Violència de Gènere", amb una dotació pressupostària de 48.000€ anuals. Actualment l'oficina està integrada per dos agents d'igualtat que s'encarreguen de perseguir de forma decidida la incorporació del Dret d'Igualtat en l'exercici de les competències mancomunals. A més de l'avaluació, informació i atenció a víctimes de Violència de Gènere per a prevenir processos d'exclusió social.

D'igual forma, s'encarrega d'implementar les següents actuacions:

- Sensibilitzant i possibilitant la presa de consciència sobre valors igualitaris, drets i llibertats fonamentals.
- Promovent una cultura d'igualtat i de no-violència.
- Assessorant i Atenent les demandes presentades.
- Derivant en funció de les necessitats als serveis especialitzats.
- Col·laborant en els diferents àmbits de la societat: educació, sanitat, serveis socials, programa de família, dinamització esportiva, associacions, administració local, etc.

XII. Ajuntament de Puerto del Rosario (Fuerteventura)

- Municipi: Puerto del Rosario (Las Palmas)
- Habitants: 39.382 (INE, 2022)
- Principal recurs municipal d'atenció a víctimes de violència domèstica: Unitat Municipal d'Atenció Dones Víctimes de Violència de Gènere de Port del Rosari
- Contacte:

- Correu electrònic: igualdad@puertodelrosario.org
- Tel.: 928 85 19 46

De l'anàlisi de l'escassa informació pública posada a la disposició de la ciutadania per part de l'Ajuntament de Port del Rosari en matèria d'igualtat i violència de gènere es constata l'existència d'un antiquat Pla d'Igualtat d'Oportunitats (2009-2012) i el disseny d'una Guia orientativa sobre diverses qüestions sobre orientació afectiu-sexual i identitat de gènere.

No obstant això, de la col·laboració existent establerta amb el Cabildo de Fuerteventura es constata la implementació de les següents actuacions per a garantir la protecció integral de les víctimes de violència de gènere:

(i) Servei telefònic d'atenció a dones víctimes de violència de gènere (SAMVV)

(ii) Dispositiu d'emergència per a dones agredides (DEMA)

(iii) Servei telefònic i en línia gratuït d'informació i assessorament jurídic en matèria de violència de gènere (016)

Aquestes actuacions es presten a través del Servei d'Atenció a la Dona (SAM), institució que s'encarrega de prestar un servei especialitzat de caràcter multidisciplinari destinats a atendre, informar, orientar i assessorar en les àrees social, jurídica, psicològica, laboral i educativa, així com realitzar, en el seu cas, una intervenció integral i interdisciplinària amb les dones davant situacions de violència de gènere.

L'atenció integral que es presta inclou la informació, orientació, l'assessorament, així com la intervenció, el suport i el seguiment en les àrees social, jurídica, psicològica i laboral, en els casos en què procedeixi, amb l'objectiu de normalitzar la situació de la dona, promoure l'autonomia personal, i facilitar la seva recuperació i integració social i familiar.

Actualment, el SAM està integrat per una treballadora social, una psicòloga i una assessora jurídica.

XIII. Ajuntament de Medina del Campo

- Municipi: Medina del Campo (Valladolid)
- Habitants: 20.183 (2022)
- Principal recurs municipal d'atenció a víctimes de violència domèstica: Centre d'Acció Social de l'Ajuntament de Medina del Campo.
- Contacte amb el CEAS de l'Ajuntament de Medina del Campo:
 - o Tel.: 983 812 170
 - o Correu electrònic: ceas@ayto-medinadelcampo.es

L'Ajuntament de Medina del Campo, localitat situada a la província de Valladolid, canalitza els seus serveis d'atenció a les dones víctimes de violència domèstica a través del Centre d'Acció Social (CEAS), en el qual un equip de treballadors socials i psicòlegs atenen les dones que viuen o han viscut violència de gènere, així com als menors que sofreixen aquesta situació en el seu entorn familiar.

Des del CEAS de l'Ajuntament de Medina del Campo es desenvolupen els següents serveis de suport a víctimes de violència domèstica:

- Servei d'informació especialitzada sobre dona.
- Servei de suport psicològic a víctimes de violència de gènere.
- Servei d'informació especialitzada sobre violència de gènere.
- Servei d'orientació i assessorament jurídic a la dona.
- Servei de traducció i interpretació per a dones víctimes de violència de gènere que no coneguin la llengua oficial.
- Acreditació administrativa de la condició de víctima de violència de gènere.
- Servei de suport en l'entorn familiar per a les víctimes de violència de gènere.
- Servei de teleassistència a les víctimes de la violència de gènere.
- Servei d'atenció en centres d'emergència, cases d'acolliment i habitatges per a víctimes de violència de gènere.
- Servei de suport per a l'elaboració del projecte de vida.
- Servei de suport per a la integració sociolaboral de les dones víctimes de violència de gènere.

La intervenció realitzada pels professionals del CEAS de l'Ajuntament de Medina del Campo segueix un protocol que es concreta en els següents passos:

1. Es realitza un primer acolliment de la víctima de violència de gènere, assignant-li un professional de referència.
2. S'informa i orienta sobre els recursos i ajudes existents en funció de les seves necessitats, realitzant un pla d'intervenció.
3. Es proporciona un suport psicològic especialitzat, tant individual com grupal, amb especial atenció a col·lectius vulnerables com poden ser dones amb discapacitat i menors.
4. Es facilita assessorament jurídic i es deriva a la víctima i la seva família a altres recursos si fos necessari.

5. Durant tot el procés s'ofereix suport i acompanyament professional a la família per a recuperar la seva seguretat i autonomia.
6. En tot moment existeix coordinació amb altres professionals (policia, sanitaris, justícia, etc.) per a oferir la resposta més adequada a cada situació.

Les actuacions realitzades pels professionals del CEAS estan dirigides a elaborar un pla de cas amb cada família, adaptant els recursos a les necessitats concretes, d'acord amb el "Model Violència Zero" implantat en la comunitat autònoma de Castella i Lleó.

L'Ajuntament de Medina del Campo també realitza campanyes de sensibilització dirigides a conscienciar a la població contra la violència domèstica i, especialment, en l'àmbit de l'educació als escolars del municipi. Aquestes campanyes es contemplen en el III Pla municipal d'igualtat d'oportunitats i contra la violència de gènere 2021-2024 de Medina del Campo.

XIV. Consell Insular de Formentera

- Municipi: Formentera (Illes Balears)
- Habitants: 11.418 (2022)
- Principal recurs municipal d'atenció a víctimes de violència domèstica: Punt d'Informació i Atenció a les Dones.
- Contacte amb el Punt d'Informació i Atenció a les Dones:
 - o Tel.: 971 32 10 87 ext.: 3445
 - o Correu electrònic: igualtat@conselldeformentera.cat

El Consell Insular de Formentera, a través de l'àrea de Benestar Social, realitza una atenció integral a dones víctimes de violència masculina a través de les següents actuacions:

- **Atenció immediata en situacions d'urgència** a través dels professionals de l'àrea de benestar social (principalment agents socials formats específicament). L'eina principal de treball és la disponibilitat (24 hores i 365 dies) i la coordinació amb tots els serveis tant policials com sanitaris.
- **Servei de teletraducció** per a aquelles persones que no puguin expressar-se correctament en les llengües oficials.
- **El seguiment, acompanyament i derivació** als professionals i serveis més adequats en funció de la problemàtica derivada directament de la violència (servei de psicologia, jurídic i sanitari principalment).
- **Acolliment immediat** de la dona, i als seus fills/es, en el pis d'acolliment del Consell Insular de Formentera si és urgent, si no pot traslladar-se a Eivissa.
- **Servei de trobada familiar i punts de trobada familiars** per a garantir la protecció de la víctima.

- **Gestió de recursos econòmics, socials i consultes** de qualsevol tipus respecte a aquest tema, amb sol·licitud de cita amb **un/a treballador/a social**.

A més, el Consell Insular de Formentera duu a terme campanyes de sensibilització dirigides a la població en general contra la violència domèstica amb la difusió del fullet informatiu de recursos amb test d'indicadors, actuacions recollides en el I Pla d'Igualtat de Dones i Homes de Formentera 2019-2022, la realització d'actes en el dia de la Dona i en el Dia contra la violència masclista. A més, en l'àmbit educatiu, es complementa amb xerrades per a pares, mares i docents; formació a professionals i tallers en col·legis i instituts sobre gestió emocional i afectiu sexual. Des del Consell Insular de Formentera es persegueix l'eficàcia de les accions contra la violència domèstica a través de la Mesa de coordinació contra les violències masclistes.

La inserció laboral de les dones víctimes de violència domèstica és també una prioritat per al Consell Insular de Formentera, si bé aquest tipus d'atenció i orientació des d'un punt de vista laboral es canalitza a través del Servei d'Ocupació dels Illes Balears (SOIB) per mitjà del programa SOIB Dona que subvenciona a entitats del sector públic i entitats socials sense ànim de lucre per a sufragar els costos salarials derivats de la contractació de dones víctimes de violència masclista. Aquesta iniciativa, segons es recull en la informació pública, és pionera en tot l'Estat i té com a finalitat empoderar a les dones des d'un punt de vista econòmic facilitant l'accés a una ocupació que s'adapti al seu perfil professional i interessos.

XV. Ajuntament de Iecla (Múrcia)

- Municipi: Iecla (Múrcia)
- Habitants: 35.234 (2022)
- Principal recurs municipal d'atenció a víctimes de violència domèstica: Centre d'Atenció per a Dones Víctimes de Violència de Gènere (CAVI).
- Contate amb el CAVI de Iecla:
 - o Tel.: 968 750 407
 - o Correu electrònic: yecla@cavis.es

L'Ajuntament de Iecla (Múrcia) desenvolupa les polítiques d'igualtat i dona a través de la regidoria de Política Social, Igualtat i Dona, que té com a element principal de guia de les seves accions el Pla d'Igualtat d'oportunitats entre dones i homes de Iecla. El principal recurs amb què compta aquesta entitat local per a l'atenció de dones víctimes de violència domèstica és el Centre d'Atenció per a Dones Víctimes de Violència de Gènere (CAVI) i està integrat en la Xarxa de Centres d'Atenció a Dones Víctimes de Violència de Gènere que dona cobertura a tots els municipis de la Regió de Múrcia.

El **Centre d'Atenció Especialitzada per a Dones Víctimes de Violència de Gènere (CAVI)** és un servei dependent de la Direcció General de Dona i Diversitat, en col·laboració amb l'ajuntament,

ofereix un tractament individual i grupal, a dones víctimes de maltractament, proporcionant el suport necessari per a potenciar les seves competències socials i psicològiques, i per a afrontar les experiències viscudes. L'atenció és integral i gratuïta des dels enfocaments jurídic, social i psicològic. La intervenció que es realitza s'adapta a les necessitats de cada dona, sense l'exigència de cap requisit previ i ni tan sols es requereix denúncia; sinó que poden acudir totes les dones que sofreixen o han sofert maltractament a les mans de les seves parelles o exparelles, o que poden estar en una situació similar.

Els CAVIS ofereixen atenció integral, personalitzada i gratuïta a les dones víctimes de violència domèstica durant el temps necessari per a poder trencar i sortir de la situació de maltractament per la qual travessen. L'equip de professionals d'aquest centre està compost per una psicòloga, una treballadora social i una advocada, que proporcionen: suport psicològic tant a nivell individual com grupal; assessorament social sobre els recursos més adequats a la situació de la dona i els seus fills/as; i assessorament jurídic sobre tot el relacionat amb la situació de maltractament.

L'Ajuntament de lecla també realitza campanyes de sensibilització dirigides a la població en general contra la violència de gènere en dates assenyalades com el 25 de novembre en el dia contra la violència de gènere. També realitza accions en el marc de campanyes educatives dirigides a la població en general contra la violència de gènere a través de tallers de coeducació i relacions sanes en els nivells d'infantil, primària i secundària, dirigits a famílies i a professorat. I per a facilitar la intermediació laboral a persones víctimes de violència de gènere, l'Ajuntament de lecla aplica el protocol de coordinació amb el Servei d'ocupació i formació de la Regió de Múrcia.

XVI. Ajuntament de Sant Sebastià

- Municipi: Sant Sebastià
- Habitants: 188.743
- Principal recurs municipal d'atenció a víctimes de violència domèstica: Programa d'Atenció a Víctimes de Violència de Gènere.
- Contacte amb el Programa d'Atenció a Víctimes de Violència de Gènere.
 - o Tel.: 943 48 14 00 ó 112 en situacions d'urgència
 - o Correu electrònic:

L'Ajuntament de Sant Sebastià (Donostia) està dotat de diversos recursos per a la promoció i desenvolupament de les polítiques d'igualtat en l'àmbit del seu municipi. El departament d'Igualtat de l'ajuntament donostiarra compta amb la Unitat d'Igualtat que té com a finalitat l'impuls de polítiques d'igualtat d'oportunitats de dones i homes per a garantir de manera progressiva l'aplicació pràctica i efectiva del principi d'igualtat d'oportunitats. I, a més, la Casa de les Dones com a espai de trobada, debat i reflexió de les dones per a poder incidir en les polítiques, programes i projectes que tinguin com a objectiu avançar cap a la igualtat real i efectiva de dones i homes en tots els àmbits de la vida.

El Programa d'Atenció a Víctimes de Violència de Gènere de l'Ajuntament de Sant Sebastià recull accions d'atenció específica per a dones víctimes de violència domèstica, com són:

- Acolliment, diagnòstic i orientació: s'ofereix un espai d'escolta i contenció; diagnòstic de necessitats; s'ofereixen els recursos necessaris dins d'un pla d'intervenció; i una intervenció integrada i coordinada.
- Suport psicològic: ajuda en la presa de decisions en moments de crisi (separació, denúncia...); ajuda a les víctimes a refer la seva vida després d'un procés de separació traumàtic.
- Servei d'acolliment immediat: s'ofereix un espai segur a dones víctimes de violència de gènere, que els permeti prendre decisions amb la tranquil·litat i suport necessari; acompanyament i contenció en moments de crisi.
- Pisos d'acolliment: oferir un habitatge a les víctimes durant tres mesos prorrogables perquè puguin iniciar un procés d'inserció sociolaboral.
- Ajudes econòmiques d'urgència: s'ofereix de manera immediata recursos econòmics per a cobrir necessitats bàsiques, quan la víctima no pot accedir de manera immediata a altres ajudes.

L'Ajuntament de Sant Sebastià compta amb un **protocol municipal exhaustiu i complet d'intervenció amb dones víctimes de violència masclista**¹, el contingut de la qual és públic i val la pena ser destacat en diversos dels aspectes que interessin en aquest informe. En particular, es destaquen els recursos a través dels serveis municipals que ofereix l'Ajuntament de Donostia per a l'atenció de dones víctimes de violència domèstica:

- Pisos d'acolliment municipals: es configuren com un recurs social de caràcter assistencial de protecció i està orientat cap a la incorporació de la dona, i dels menors si n'hi hagués, en la societat de manera autònoma i independent. El servei ofereix allotjament sense tutela ni personal a cura de les persones acollides, encara que sí amb un seguiment dels casos. L'estada màxima serà de 3 mesos i transcorregut aquest període, la necessitat d'allotjament podrà ser coberta per altres recursos o programes socials o d'habitatge, sempre que una nova valoració de les necessitats ho aconselli; o, en cas contrari, el termini inicialment establert podrà prorrogar-se sempre que es mantinguin les condicions que van motivar l'acolliment. La problemàtica s'aborda per mitjà d'un procés d'acompanyament i tutelatge que implica l'elaboració de Plans d'Intervenció Individualitzats (PII) per a cada membre de la unitat familiar, així com treball amb el sistema familiar, sent l'objectiu final la reconstrucció i la normalització de la vida familiar.

¹ Accés al Protocol municipal d'intervenció amb dones víctimes de violència masclista de Sant Sebastià/Donostia:

[https://www.donostia.eus/info/bienestarsocial/queofrece.nsf/voWebContenidosId/1C20BD067904886BC125727900361813/\\$file/Protocolo%20violencia%20machista.pdf](https://www.donostia.eus/info/bienestarsocial/queofrece.nsf/voWebContenidosId/1C20BD067904886BC125727900361813/$file/Protocolo%20violencia%20machista.pdf)

En el marc del pla individual o familiar d'atenció, les persones usuàries dels pisos d'acolliment hauran de comptar amb un programa socioeducatiu i d'acompanyament i ser orientades cap als recursos socials que millor s'ajustin a les seves necessitats, a través de: ajuda psicològica; atenció i intervenció psicològica, terapèutica i socioeducativa; orientació i assessorament jurídic; ajudes econòmiques; activitats formatives per a la inserció sociolaboral i a l'autonomia econòmica i personal, etc.

- Servei d'acompanyament: aquest servei s'ofereix tant en els pisos d'emergència com a dones amb allotjament propi, i és l'eina principal per a dur a terme la consecució dels objectius del Pla d'Intervenció elaborat pel responsable de cada cas. És un recurs que té lloc en la primera fase de la intervenció i no s'aplica si no és estrictament necessari.
- Prestacions econòmiques: quanties econòmiques a les quals poden tenir dret les víctimes de violència domèstica, entre les quals destaquen: renda de garantia d'ingressos, prestació complementària d'habitatge, subsidi d'unitats monoparentals i altres ajudes econòmiques.
- Programa d'inserció laboral: el servei d'inserció social gestiona programes propis i també es coordina amb altres entitats que treballen en l'àmbit de la inserció sociolaboral. Aquests programes estan destinats a persones ateses en els serveis socials municipals, encara que no específics per a dones víctimes de violència domèstica però sí aquestes dones són un dels col·lectius per als quals es contempla un accés prioritari als programes d'inserció.

XVII. Ajuntament de Salamanca

- Municipi: Salamanca
- Habitants: 142.412
- Principal recurs municipal d'atenció a víctimes de violència domèstica: Servei d'Atenció a Dones Víctimes de Violència de Gènere del Centre d'Informació i Assessorament a la Dona (CIAM).
- Contacte amb el Centre d'Informació i Assessorament a la Dona:
 - Tel.: 923 18 75 44 (de dilluns a divendres, de 9 a 14 hores)
 - Correu electrònic: ciam@aytosalamanca.es

L'Ajuntament de Salamanca centralitza els serveis d'atenció a les dones residents en el municipi a través del Centre d'Informació i Assessorament a la DONA (CIAM), dependent de la regidoria de Família i Igualtat d'Oportunitats. Els principals objectius del CIAM són:

- Desenvolupar accions encaminades a millorar la situació de la dona en la societat i aconseguir el principi d'igualtat d'oportunitats en tots els àmbits.

- Promoure la participació de la dona en totes les àrees de la vida evitant es produeixin discriminacions per raó de sexe.
- Sensibilitzar a la societat i prevenir situacions de desigualtat i violència.
- Secundar i oferir una atenció psicosocial a les famílies, i als seus membres víctimes de violència de gènere
- Desenvolupar els continguts i accions contemplades en el Pla Municipal d'Igualtat d'Oportunitats

Per a aconseguir els objectius abans descrits, el CIAM compta amb diversos serveis, com són:

- Servei d'informació, orientació i assessorament
- Servei de promoció i foment de l'associacionisme amb suport a les associacions de dones i a les entitats que treballen en l'atenció a dones en situació de vulnerabilitat
- Servei d'Atenció a dones víctimes de violència de gènere: atenció psicològica, social i jurídica
- Servei de prevenció i sensibilització

Segons la Memòria del CIAM corresponent a l'any 2022 (última publicada), es van atendre 315 dones, de les quals 173 havien sofert violència exercida per les seves parelles o exparelles; 15 havien sofert violència en l'àmbit familiar; 4 en l'àmbit social/comunitari; 1 en l'àmbit laboral i en 122 no s'havia determinat cap mena de violència. Del total, 240 dones van ser ateses per treballadores socials en atenció individualitzada, i 131 d'elles van ser ateses per psicòlogues en intervenció individualitzada. Un total de 13 dones i 13 menors van ingressar a casa d'Acolliment de Salamanca, si bé cap d'elles és gestionada directament per l'entitat local. Es van realitzar 78 assessoraments jurídics des del servei del CIAM; i 29 van ser les usuàries d'ATENPRO al llarg de 2022.

L'Ajuntament de Salamanca realitza campanyes de sensibilització dirigides a la població en general contra la violència domèstica almenys tres a l'any, algunes d'elles amb incidència en aspectes específics de la violència com, per exemple, és el cas d'agressions sexuals, violència en persones joves, punts violetes en les festes patronals, etc.; i actes commemoratius pel Dia Internacional contra la Violència de Gènere. També es realitzen tallers en centres escolars sobre igualtat d'oportunitats i prevenció de la violència de gènere, així com tallers en aules d'igualtat.

El III Pla Municipal d'Igualtat d'Oportunitats entre Dones i Homes de la ciutat de Salamanca s'estructura entorn de vuit línies estratègiques, entre les quals es troba la prevenció i atenció en matèria de violència de gènere. Contemplant l'existència de la Comissió Municipal de Violència de Gènere, amb un règim de reunions almenys una vegada al trimestre. Així com contemplar una sèrie de mesures entorn de la violència de gènere com,

per exemple: la coordinació interdepartamental, incorporació de temaris específics en processos selectius, campanyes de sensibilització, accions formatives i informatives, etc.

L'Ajuntament de Salamanca compta, a més, amb recursos específics d'ocupació dirigits a dones víctimes de violència domèstica a les quals se'ls facilita informació, orientació, assessorament i inserció sociolaboral. Si bé és cert que no es troben estadístiques publicades entorn del nombre de dones ateses ni la inserció laboral d'aquestes. És possible que aquest recurs no es gestioni directament pel CIAM, sinó pel Centre de Formació i Orientació Laboral (CEFOL) del propi Ajuntament de Salamanca i la gestió del qual correspon a la secció de "Dona, Ocupació i Igualtat d'Oportunitats", dependent de l'àrea de Benestar Social.

L'Ajuntament de Salamanca també manté vigents convenis de col·laboració amb entitats i associacions que treballen amb dones víctimes de violència domèstica i de tràfic, com són: Associació d'Assistència a Víctimes d'Agressions Sexuals i Violència de Gènere de Salamanca "ADAVAS", Associació d'Ajuda Integral a Dones víctimes de violència de gènere "Plaza Mayor"; Associació Beatriz de Suabia; o l'Associació per a la Prevenció, Reinserció i Atenció de la dona Prostituída (APRAMP). A més, aquesta entitat local compta amb òrgans de participació com el Consell Sectorial de la Dona, la ja esmentada Comissió Municipal sobre Violència de Gènere i la Subcomissió d'Abusos Sexuals.

Finalment, cal destacar la recent creació de la Casa de la Dona "Clara Campoamor" en la qual s'ha situat la seu del CIAM i l'Escola Municipal d'Igualtat, concebent-se a més com a espai de trobada per a dones i homes de totes les edats per a aprofundir en la sensibilització, conscienciació i formació entorn de la igualtat de gènere i d'oportunitats. La Casa de la Dona de la ciutat de Salamanca té com a finalitat convertir-se en punt de referència amb una programació estable i continuada a través de diverses activitats, projectes i actuacions, dirigits a la població general i també a col·lectius i grups específics.

XVIII. Ajuntament d'Agüimes (Gran Canaria)

- Municipi: Agüimes (Illa de Gran Canària, província de Las Palmas)
- Habitants: 32.105 (2022)
- Principal recurs municipal d'atenció a víctimes de violència domèstica: Servei especialitzat en violència de gènere.
- Contacte amb Igualtat de l'Ajuntament de Agüimes.
 - o Tel.: 928 78 99 80 (de dilluns a divendres, de 8:30 a 14:30 h)
 - o Correu electrònic: centro.igualdad@aguimes.es

L'Ajuntament d'Agüimes compta amb un servei especialitzat en violència de gènere format per una treballadora social, una psicòloga i una educadora social, i està dirigit a dones en situació de violència de gènere o en risc d'estar-ho, així com les persones sota la seva responsabilitat, amb independència que hi hagi una ordre de protecció al seu favor o interposat una denúncia. Els objectius d'aquest servei especialitzat són:

- Informar, derivar i atendre de manera integral a les dones i als seus fills i filles en situació de violència de gènere.
- Coordinar l'atenció integral a aquestes persones amb: altres àrees de l'Ajuntament d'Agüimes, forces i cossos de seguretat de l'Estat, Policia Local, agents socials implicats/des, i professionals de l'Àrea de Salut i Jurídica.

L'accés al servei es realitza a través de demanda de la pròpia dona de manera presencial en el Centre d'Igualtat o mitjançant instància general; per derivació dels serveis socials; per derivació de forces i cossos de seguretat de l'Estat o Policia Local; per derivació des dels recursos d'atenció i acolliment per a víctimes de violència de gènere; per derivació d'altres professionals i recursos públics, com ara centres de salut o altres institucions.

L'Ajuntament d'Agüimes desenvolupa campanyes de sensibilització amb motiu del 8 de març (Dia Internacional de la Dona) i del 25 de novembre (Dia Internacional de l'Eliminació de la Violència contra la Dona). A més, de manera contínua, totes les àrees municipals, en les seves actuacions, en la seva organització i estructura, tenen obligació d'erradicar tota discriminació directa i indirecta per raó de sexe, combatent estereotips entorn del paper de les dones i els homes, així com erradicar qualsevol acte o conducta que generi violència de gènere; per a això es realitzen xerrades, jornades, jornades específiques i col·laboració en programes especials de ràdio i televisió. La prevenció i erradicació de la violència de gènere constitueix un dels eixos principals del II Pla d'Igualtat d'Oportunitats entre dones i homes d'Agüimes.

XIX. Ajuntament d'Avilés (Astúries)

- Municipi: Avilés (Astúries)
- Habitants: 75.877 (2022)
- Principal recurs municipal d'atenció a víctimes de violència domèstica: Centre Assessor de la Dona (CAM).
- Contacte amb el Centre Assessor de la Dona (CAM):
 - o Tel.: 985 52 75 46
 - o Correu electrònic: igualdad@aviles.es

El Centre Assessor de la Dona (CAM) d'Avilés és un instrument d'informació i assessorament gratuït dirigit a les dones residents en els consells d'Avilés. Les funcions principals que realitza el CAM d'Avilés són desenvolupar una labor informativa general sobre els drets de la dona i de les accions que en cada cas han d'exercitar-se, així com dels tràmits i recursos als quals es poden acollir, i denunciar qualsevol tipus de discriminació cap a les dones. Aquest recurs està promogut pel Principat d'Astúries (govern autonòmic) i gestionat per l'Ajuntament d'Avilés a través de la regidoria d'Igualtat.

El CAM d'Avilés ofereix informació i assessorament jurídic en diferents disciplines del Dret: civil, penal, laboral, tramitació de mesures de caràcter provisional en cas de separació i de judici de faltes per a dones víctimes de violència domèstica i amb escassos recursos. Per a abordar les situacions de violència domèstica, el personal del CAM d'Avilés treballa de manera coordinada amb els serveis en matèria d'igualtat del Principat d'Astúries. El servei del CAM ha atès entre els anys 2020 i 2022 a un total de 2.246 dones.

L'Ajuntament d'Avilés gestiona una Casa d'Acolliment per a víctimes de violència domèstica i els seus fills i filles. L'any 2022, un total de 27 dones i 7 menors van ser ateses a la Casa d'Acolliment d'Avilés. I també tenen a disposició un pis tutelat en el municipi d'Avilés. Les dones allotjades en aquests recursos també reben, a més d'una atenció social, psicològica i jurídica, una orientació d'inserció sociolaboral a través d'un itinerari específic per a facilitar la seva ocupació en un futur pròxim amb l'objectiu de garantir l'autonomia econòmica. Però no sols les dones allotjades en els habitatges reben atenció sociolaboral, sinó que un total de 44 dones víctimes de violència domèstica van ser ateses pel Servei de Formació i Ús de l'Ajuntament d'Avilés al llarg de l'any 2022.

La localitat d'Avilés també compta des de finals de l'any 2022 amb una Casa de les Dones en un edifici propi per a aquest destí i que des de la data en què es troba a disposició, permet unificar en un mateix espai tots els programes dirigits a les dones, i activitats com a tallers, xerrades, exposicions, etc. A més, l'Ajuntament d'Avilés compta amb el Consell Municipal de la Dona com a espai de participació i fòrum en què els col·lectius i associacions de dones plantegen les seves propostes i avaluen les actuacions en matèria d'igualtat d'Avilés.

XX. Ajuntament de Cadis

- Municipi: Cadis
- Habitants: 113.066 (2022)
- Principal recurs municipal d'atenció a víctimes de violència domèstica: Servei d'atenció integral a víctimes de violència de gènere.
- Contacte amb el Servei d'Atenció Integral per a Víctimes de Violència de Gènere.
 - o Tel.: 956 21 11 99 / 956 21 12 65 (de dilluns a divendres, 8:30 a 14:30 h)
 - o Tel.: Emergències 24 hores: 900 21 21 30.
 - o Correu electrònic: fundacion.mujer@cadiz.es

L'Ajuntament de Cadis manté un servei d'atenció integral a víctimes de violència de gènere integrat en la Fundació Municipal de la Dona. Aquesta fundació municipal aborda la violència de gènere en tota la seva complexitat implicant a totes les àrees municipals per a aplicar la transversalitat de gènere en tots els aspectes relacionats amb la prevenció, la lluita contra la violència domèstica i l'atenció a les víctimes i les seves famílies.

El **servei d'emergències 24 hores i d'atenció directa a dones víctimes de violència** es desenvolupa per la Fundació Municipal de la Dona en coordinació amb les Forces i Cossos de Seguretat de l'Estat; concebent-se com una unitat d'intervenció i assistència directa

destinada a les dones víctimes de violència domèstica. Aquest mecanisme d'urgència per a atendre els casos de violència cap a les dones es nodreix de les trucades rebudes en el telèfon gratuït 900 21 21 30. Aquest servei compta amb assistència tècnica especialitzada en violència de gènere durant les 24 hores del dia, encarregada d'acompanyar a la víctima i assessorar-la en els moments posteriors després de sofrir violència i realitzar les actuacions oportunes adaptades a cada cas concret. Una vegada conclosa l'actuació del servei d'emergències, el cas es deriva a l'equip multidisciplinari de la Fundació Municipal de la Dona a través d'un programa de seguiment i assistència integral psicològica, jurídica i sociolaboral per a les víctimes de violència de gènere i les seves famílies.

El seguiment i assistència integral a víctimes de violència de gènere i les seves famílies es realitza a través de l'equip multidisciplinari de la Fundació de la Dona de Cadis, i es compon de tres unitats: unitat d'atenció jurídica, unitat d'atenció psicològica i unitat d'atenció social.

- Unitat d'atenció jurídica: servei gratuït que atén les dones residents a Cadis que sol·liciten assessorament jurídic respecte a qualsevol problema que els afecta a nivell individual o familiar. A més, també vela pels drets de les dones víctimes de violència domèstica coordinant la labor amb la resta de les àrees municipals, organismes nacionals i autonòmics, policia i jutjats que actuen per a la protecció de les víctimes.
- Unitat d'atenció psicològica: assessora a dones en situacions derivades de conflictes de gènere, treballant amb programes destinats a millorar la relació i l'ajust familiar i social mitjançant suport psicològic personalitzat i treball en grup per a la resolució de conflictes derivats de processos de modificació de l'estructura familiar com poden ser la separació o divorci. A més, garanteix atenció psicològica a dones víctimes de violència domèstica amb avaluacions individualitzades i dirigeix programes d'atenció i suport psicològic a entitats i associacions de dones mitjançant actuacions de prevenció i informació.
- Unitat d'atenció social: en aquesta unitat es realitza una primera valoració i anàlisi sobre la problemàtica o demanda de les dones que acudeixen a aquest recurs municipal. És a través d'aquesta unitat mitjançant la qual es duu a terme la coordinació amb els professionals i els recursos externs, l'acompanyament social a les dones i el seguiment dels casos.

L'Ajuntament de Cadis compta, al seu torn, amb el Pla integral municipal contra la violència de gènere de la ciutat de Cadis des de gener de 2019, en el qual es contempen accions i estratègies per a abordar la violència de gènere des de l'entitat local. Si bé, amb anterioritat, aquest ajuntament ja comptava amb una Ordenança Municipal de foment de la igualtat efectiva entre dones i homes i erradicació de la violència de gènere en el municipi de Cadis. A tot això s'ha sumat la creació de l'**Observatori d'Igualtat de la ciutat de Cadis**

amb l'objectiu d'analitzar i avaluar la realitat social de la ciutat i impulsar projectes per a la igualtat i la prevenció de la violència; com a eina de recerca sobre igualtat, rols de gènere, violència o inseguretat, servint per a obtenir informació objectiva amb la qual elaborar estratègies de prevenció, així com polítiques públiques més eficaces i eficients.

La Fundació Municipal de la Dona de Cadis també desenvolupa cursos, programes, campanyes i activitats al llarg de tot l'any, entre les quals poden destacar-se les relacionades amb el 8 de març, 25 de novembre, o de conscienciació durant la celebració dels carnestoltes. A més, com a òrgans de consulta, participació, canalització de propostes i avaluació de polítiques públiques es van constituir la Comissió Local de Seguiment contra la Violència de gènere de la ciutat de Cadis i el Consell de la Dona del Municipi de Cadis.

XXI. Ajuntament de Toledo

- Municipi: Toledo
- Habitants: 85.085 (2022)
- Principal recurs municipal d'atenció a víctimes de violència domèstica: Centre de la Dona.
- Contacte amb el Centre de la Dona:
 - o Tel.: 925 33 03 99 (dilluns a divendres, de 9 a 14 hores); y 900 100 114 per atenció les 24 hores.
 - o Correu electrònic: centromujer@toledo.es

L'Ajuntament de Toledo va crear l'any 2008 dins de la seva estructura municipal el Centre de la Dona mitjançant conveni entre l'entitat local i l'Institut de la Dona de Castella-la Manxa, per a contribuir a l'avanç i consolidació de la plena incorporació de la dona en tots els àmbits de la vida, superant tota discriminació laboral, social, cultural, econòmica o política. L'objectiu del Centre de la Dona de Toledo és oferir a les dones informació sobre els seus drets i igualtat d'oportunitats, facilitar orientació i assessorament en matèria jurídica, psicològica, laboral, empresarial, serveis socials, dinamització cultural, salut, oci i temps lliure.

Els serveis que ofereix en matèria jurídica s'articulen entorn de la informació i assessorament sobre els drets de la dona i la manera d'exercir-los en l'àmbit civil, laboral, fiscal i altres. En matèria psicològica ofereix informació, orientació i suport psicològic, tant individual com en grup, a les dones amb necessitat d'ajuda, especialment a víctimes de violència domèstica, així com informació i assessorament sobre els recursos psicològics de la comunitat autònoma per a facilitar l'accés a l'assistència psicològica gratuïta de víctimes de violència domèstica.

En matèria d'ocupació i creació d'empreses, el Centre de la Dona de Toledo ofereix informació i orientació individualitzada per a ajudar a decidir sobre el futur laboral i la cerca d'ocupació, així com la impartició de cursos per a millorar les tècniques de cerca d'ocupació i formació específica per a millorar l'ocupabilitat. De la mateixa manera, també es

facilita informació i assessorament per a emprendre i posar en marxa iniciatives empresarials.

En l'atenció a víctimes de violència domèstica, l'Ajuntament de Toledo, a més dels serveis abans indicats, opera com a institució auxiliar i de suport de l'Institut de la Dona de Castella-la Manxa que atén a través del telèfon d'urgències gratuït 900 100 114, totes les crides de víctimes de violència domèstica. A través d'aquest servei autonòmic en coordinació amb l'Ajuntament, s'articulen tots els recursos disponibles per a atendre durant qualsevol moment del dia les situacions derivades de la violència domèstica, facilitant les eines i donant resposta a les dones víctimes i als seus fills i filles si n'hi hagués.

XXII. Ajuntament de Mislata

- Municipi: Mislata (València)
- Habitants: 44.282 (2022)
- Principal recurs municipal d'atenció a víctimes de violència domèstica: Oficina d'Assistència a les Víctimes del Delicte (OAVD).
- Contacte amb l'Oficina d'Assistència a les Víctimes del Delicte:
 - o Tel.: 961 839 587 (dilluns a divendres, de 9 a 14 hores).
 - o Correu electrònic: victimes_mislata@gva.es

El recurs que s'ofereix en el municipi de Mislata (València) depèn de la Generalitat Valenciana, si bé es realitza en coordinació amb l'entitat local per a la derivació de persones víctimes de delictes. En el nostre cas, atendrem aquest servei quant a l'atenció que es realitza a les dones víctimes de violència domèstica. En el marc de l'Oficina d'Assistència a les Víctimes del Delicte s'articula el servei de trasllat de les víctimes de violència de gènere residents en qualsevol municipi de la Comunitat Valenciana en qualsevol moment del procediment judicial (fins i tot abans de la interposició de la denúncia i amb posterioritat a la celebració de la vista).

La OAVD realitza una avaluació individualitzada de la víctima per a valorar les necessitats específiques de cada cas, proposar mesures de protecció, oferir informació i informació i prestar el suport i l'ajuda a través dels plans d'assistència individualitzada. S'ofereix, a més, atenció jurídica, psicològica i social. La coordinació amb els serveis municipals és contínua i també amb l'Oficina de Denúncies i Assistència a les Víctimes de Violència de Gènere d'àmbit provincial, en aquest cas, de València. Aquesta Oficina facilita suport psicològic i els recursos socials i assistencials des del primer moment de presentació de la denúncia, oferint espais segurs per a les víctimes que garanteixen els seus drets. A través d'ella s'estableix un sistema que integra els recursos des del moment de presentació de la denúncia per a disposar de la màxima informació, així com garantir l'acompanyament de la víctima a nivell jurídic i psicosocial. Així, es garanteix a les víctimes de violència domèstica una atenció integral des de l'inici fins a la finalització del procés judicial, pal·liant el mal sofert i donant suport a la seva recuperació.

XXIII. Ajuntament de Rivas Vaciamadrid

- Municipi: Rivas Vaciamadrid (Madrid)
- Habitants: 96.690 (2022)
- Principal recurs municipal d'atenció a víctimes de violència domèstica: Atenció a dones víctimes de violència de gènere – Punt Municipal de l'Observatori Regional contra la Violència de Gènere.
- Contacte amb Punt Municipal de l'Observatori Regional Contra la Violència de Gènere:
 - o Tel.: 91 666 68 66 (de dilluns a divendres de 9 a 14 hores)
 - o Correu electrònic: mujer@rivasciudad.es

L'Ajuntament de Rivas Vaciamadrid (Madrid) disposa d'un servei d'atenció a dones víctimes de violència domèstica al qual poden dirigir-se les dones que estan vivint o han viscut relacions amb parelles o exparelles en les quals es produeixi una situació de violència física, sexual o psicològica. A través d'aquest servei, les víctimes de violència domèstica podran trobar suport, informació, assessorament i atenció especialitzada. L'equip del servei està compost per una treballadora social, que analitza la situació i informa la dona víctima de violència domèstica dels recursos i ajudes que millor poden adaptar-se a les seves necessitats; una psicòloga que atindrà i farà costat a la víctima amb una intervenció individual en funció de la situació personal en què es trobi; i una advocada per a informar la víctima dels drets que li assisteixen i realitzar un seguiment dels procediments judicials.

La localitat de Rivas Vaciamadrid també compta des de fa més d'una dècada amb un protocol local d'actuació contra les violències masclistes que es va fonamentar en els treballs de la Comissió Tècnica formada a aquest efecte i que també s'encarrega del seguiment sobre el funcionament del protocol i impulsar les millores necessàries per a adaptar-lo a les necessitats i a la realitat canviant. Aquest ajuntament també disposa d'un Punt Violeta en les festes de la localitat i un protocol específic d'actuació davant una situació de violència sexual durant els esdeveniments festius; i recentment ha impulsat el projecte VIOPET amb la Direcció General de Drets dels Animals del Ministeri de Drets Socials i Agenda 2030. A més, aquest ajuntament té constituïda una Comissió de Seguiment de Casos de violència domèstica per a realitzar un seguiment continu sobre l'atenció que reben les víctimes de violència domèstica de la localitat i l'accés a tots els recursos disponibles en cada cas.

En matèria de conscienciació, l'Ajuntament de Rivas Vaciamadrid realitza una labor continuada de campanyes i materials de difusió per a prevenir i erradicar la violència domèstica, destacant la Guia d'actuació per a dones contra la violència masclista. Entre altres iniciatives en matèria d'igualtat, són destacables la Casa Feminista i l'Aula Oberta de Dones com a projectes la gestió dels quals depenen de la Regidoria de Feminismes i Diversitat i que, entre altres objectius, tenen com a missió la sensibilització de la ciutadania sobre les

violències masclistes per a la seva erradicació, així com assessorar i acompanyar a les dones que les sofreixen, augmentant les seves oportunitats de desenvolupament personal i social.

XXIV. Ajuntament de Pamplona

- Municipi: Pamplona (Navarra)
- Habitants: 203.418 (2022)
- Principal recurs municipal d'atenció a víctimes de violència domèstica: Servei Municipal d'Atenció a la Dona SMAM.
- Contacte amb el Servei Municipal d'Atenció a la Dona
 - o Tel.: 948 42 09 40 (de 8:30 a 14:30 hores)
 - o Correu electrònic: SMAM@pamplona.es

L'Ajuntament de Pamplona ofereix a través del Servei Municipal d'Atenció a les Dones SMAM atenció integral i personalitzada a les dones de la localitat que es trobin en alguna de les següents situacions: violència de gènere o risc de sofrir-la; ruptures de relacions de parella amb alt grau de conflictivitat; processos de divorci i de regulació legal de les relacions amb els fills i filles; processos d'abandó de la prostitució. El servei compta amb assessorament jurídic i intervenció social i psicològica; i específicament amb assessorament i informació a les famílies i a l'entorn de les víctimes de violència domèstica. L'accés al servei es realitza a través del telèfon o a través de les unitats de barri de l'ajuntament, els centres de salut, o per mitjà d'altres institucions i organitzacions.

El III Pla Municipal d'Igualtat de Pamplona per al període 2016-2022 contempla l'avanç en la prevenció, atenció i abordatge de la violència contra les dones aprofitant els recursos municipals i els existents a nivell de la Comunitat Foral de Navarra. Al mateix temps, es marca com a prioritat la posada en marxa de polítiques públiques per a fer de Pamplona una ciutat segura amb protocols específics de prevenció d'actituds sexistes, de manera especial durant les festes locals i altres esdeveniments d'assistència massiva. A això se suma el compromís continu d'aquesta entitat local amb la igualtat, no sols per mitjà de les accions durant dies assenyalats en dates com el 8 de març o el 25 de novembre, sinó també la continuïtat de la Casa de les Dones com a espai de reflexió, trobada, apoderament i de referència per a totes les dones de Pamplona amb l'ànim de generar sinergies per a la consecució de la igualtat real i efectiva, a través d'activitats com a cursos, conferències, tallers i exposicions. Així com la Biblioteca de Dones per a promoure la difusió del paper de la dona en la literatura amb accions específiques.

XXV. Ajuntament de Jerez de la Frontera

- Municipi: Jerez de la Frontera (Cadis)
- Habitants: 212.730 (2022)
- Principal recurs municipal d'atenció a víctimes de violència domèstica: Centre Assessor de la Dona.
- Contacte amb el Centre Assessor de la Dona:

- Tel.: 956 14 91 21
- Correu electrònic: cam.sygenero@aytojerez.es

L'Ajuntament de Jerez de la Frontera compta en la seva estructura municipal amb el Centre Assessor de la Dona, les instal·lacions de la qual es troben a la Casa de les Dones, i es defineix com a recurs municipal d'atenció personalitzada amb assessorament, orientació i una resposta eficaç dirigida a les dones amb residència a Jerez de la Frontera. El Centre Assessor de la Dona compta, al seu torn, amb diferents serveis per a complir amb la seva finalitat, que són:

- Servei d'informació
- Assessoria de treball social
- Assistència psicològica a dones víctimes de violència de gènere
- Assessorament jurídic
- Telèfon d'emergències 24 hores per a la protecció de víctimes de violència de gènere
- Recurs d'emergències per a víctimes de violència de gènere
- Teleassistència mòbil per a víctimes de violència de gènere

El **Servei d'Informació** del Centre Assessor de la Dona de Jerez de la Frontera és el primer contacte que qualsevol persona ha de realitzar per a accedir als diferents serveis del recurs municipal. La informadora atén ja sigui presencial o telemàticament la demanda i, seguint el protocol d'atenció, es valora la necessitat de realitzar o no actuacions, amb derivacions a altres serveis, ja siguin del propi Ajuntament o d'altres institucions. L'horari d'atenció és de dilluns a divendres de 9 a 13 hores.

L'**Assessoria de treball social** proporciona informació i orientació per a, en cas que fos necessari, derivar al servei corresponent segons les demandes de les usuàries. En concret, des de l'assessoria es realitza l'assistència individualitzada de les dones que sofreixen situacions d'especial vulnerabilitat, entre les quals s'identifiquen la violència de gènere; es facilita informació, atenció i gestió sobre els recursos específics als quals tenen dret les dones en matèria de violència de gènere i de les prestacions socials a les quals poden accedir; tramita el servei de Teleassistència mòbil per a dones víctimes de violència de gènere; realitza tràmits per a l'ingrés de les víctimes de violència de gènere en el Recurs d'Emergències o a la Casa d'Acolliment; i realitza el seguiment i coordinació respecte als casos que així ho precisin amb les entitats involucrades en l'atenció a la dona com a víctima de violència de gènere.

El **Servei d'atenció i orientació psicològica** a dones ofereix suport i orientació personalitzada o grupal davant situacions en crisi en relacions interpersonals i en les diferents esferes socials en les quals les dones sofreixen violència de gènere; teràpies a dones víctimes de violència de gènere per a aconseguir la seva recuperació psicoemocional; i el seguiment i coordinació respecte als casos que el requereixin amb la resta d'entitats involucrades en l'atenció a les dones víctimes de violència de gènere.

El Servei d'Assessorament jurídic proporciona informació i assessorament sobre els drets de les dones, així com accions, tràmits i recursos en matèries com a Dret civil (qüestions de Dret de família: separació, divorci, pensions alimentàries...), Dret penal (maltractaments, agressions, abusos sexuals, assetjament, ordre de protecció...), informació sobre el dret d'assistència jurídica gratuïta, i el seguiment i la coordinació dels casos que el requereixin amb la resta d'entitats involucrades en l'atenció a les dones víctimes de violència de gènere.

El telèfon d'emergències 24 hores per a la protecció de víctimes de violència de gènere proporciona atenció i protecció immediata a aquelles dones i als seus fills/es víctimes de violència de gènere, la integritat del qual està en perill i sempre que l'emergència es produeixi fora de l'horari d'atenció al públic del Centre Assessor de la Dona (de dilluns a divendres de 9 a 13 hores). En realitat, els telèfons que es posen a disposició en aquest recurs corresponen als de les forces i cossos de seguretat de l'Estat, això és: Policia Local (092), Cos Nacional de Policia (091) i Guàrdia Civil (062). Aquesta atenció es realitza les 24 hores del dia durant els 365 dies de l'any.

El Recurs d'emergències per a víctimes de violència de gènere és un servei especialitzat en la protecció immediata i salvaguarda de les dones víctimes de violència de gènere que, amb els seus fills/as, es veuen obligats a abandonar el domicili perquè la seva integritat està en perill. L'allotjament és de diversos dies perquè, en el cas que la dona i els seus fills/as necessitin ser acollits per més temps, són derivats al recurs de la Xarxa de Cases d'Acolliment de la Junta d'Andalusia. Aquest recurs d'emergències té per objecte principal garantir a la dona i els seus fills/es la seguretat necessària fins que s'articulin les mesures legals de protecció respecte de l'agressor. A més, els objectius específics d'aquest recurs són: protegir la integritat física i psicològica de la dona i els menors; proveir a la dona d'una atenció més integral; procurar un espai allunyat de riscos i pressions per a permetre una presa de decisions ajustada a les seves circumstàncies; i procurar als menors un espai normalitzat d'hàbits i cures perquè la dona pugui afrontar la nova situació i les decisions des d'un context de suport. Aquest recurs funciona les 24 hores del dia durant tots els dies de l'any.

La Teleassistència Mòbil per a víctimes de violència de gènere a través d'ATENPRO és una modalitat de servei que, a través de la tecnologia que ofereix la telefonia mòbil i la geolocalització, ofereix a les víctimes de violència de gènere una atenció immediata en modalitat telemàtica, assegurant una resposta ràpida a les situacions que puguin sobrevenir durant les 24 hores del dia, tots els dies de l'any i en qualsevol lloc en què es trobin. Per a accedir a ser usuàries d'aquest servei ha de sol·licitar-se a través del Centre Assessor de la Dona.

CONCLUSIONS

L'anàlisi dels serveis que acabem de realitzar posa de manifest l'heterogeneïtat de les prestacions que les diverses entitats locals presten a les víctimes de violència domèstica definida com a tal en l'art. 3 del Conveni d'Istanbul.

No es plasma, per tant, un acord entre Comunitats Autònomes ni entitats locals sobre quins han de ser les referides prestacions. Ni tan sols hi ha una certa uniformitat entre diferents localitats de les mateixes Comunitats Autònomes. Sens dubte, això pot deure's a múltiples factors com ara la grandària del municipi, la major o menor inversió econòmica en aquestes polítiques, l'organització territorial de l'Estat i la distribució de competències entre els diferents ens.

Ens preocupa que la situació que acabem de descriure i que ha pogut constatar-se, com hem demostrat empíricament al llarg de tot l'estudi, desemboqui en una desigualtat de tracte entre les diverses víctimes de violència domèstica, existint en la pràctica víctimes de primera i de segona en funció del lloc de domicili o residència.

En la nostra opinió, seria necessari que en els òrgans competents, per exemple en les conferències de Presidents de Comunitats Autònomes o en reunions de la FEMP s'arribés al consens de protocol·litzar uns serveis mínims, per trams de població, adequats per a les víctimes de violència domèstica que anessin uniformes en tot el territori nacional amb independència del lloc de domicili o residència respectant, per descomptat, les competències nacionals, autonòmiques, locals i municipals.

Informe 7

*Proposta de model d'intervenció des de
l'àmbit local*

Es realitza una proposta a través d'un model que suposa la implantació d'accions especialitzades en els diferents ens locals. Al llarg del present informe s'utilitzarà noms de serveis, seccions, etc. sense que aquests noms hagin de correspondre obligatòriament els serveis específics, sinó que s'utilitzen únicament per a la seva millor identificació.

Tot això es realitzarà mitjançant el Servei d'Igualtat que ha de posar en marxa cada ens local. Aquest Servei d'Igualtat de dividirà en dues seccions: la Secció de Prevenció i la Secció d'Atenció.

Al capdavant del Servei estarà una Prefectura de Servei que tindrà entre les seves funcions la coordinació de tot el personal del servei i de totes les activitats d'aquest, havent de posseir una estructura econòmica, material i humana per a poder desenvolupar les funcions que s'atorguen al Servei.

La Secció de Prevenció tindrà com a funcions les següents:

- Proporcionar assessorament i informació sobre l'acció positiva relacionades amb la situació de les dones.
- Analitzar, investigar i diagnosticar possibles desigualtats en el municipi.
- Desenvolupar i implementar projectes, activitats i programes per a la promoció de la igualtat de gènere.
- Introduir la transversalitat en tots els àmbits del municipi.
- Prevenir l'exclusió per situacions de violència de domèstica.
- Sensibilitzar sobre situacions discriminatòries.
- Desenvolupar protocols sobre violència de domèstica, llenguatge inclusiu...
- Realitzar esdeveniments de capacitació i divulgació.
- Disseny de material informatiu a favor de la igualtat.
- Desenvolupar, implementar i avaluar programes d'igualtat del municipi.
- Assessorar i treballar amb grups de dones i organitzacions feministes del municipi.

Per a això haurà de comptar amb el següent personal:

- Agent d'igualtat:

El seu número serà de, almenys, un.

Les seves funcions seran: el disseny, anàlisi, seguiment i avaluació de totes les accions de la Secció.

Els requisits específics que haurà de posseir la persona que ocupi aquest lloc seran, almenys, els següents:

- Titulació universitària.

- Estar en possessió d'un màster universitari en temàtiques sobre igualtat, gènere, feminisme...

- Promotor/a d'igualtat:

El seu número dependrà de les dimensions del municipi, establint un mínim de dues places per a municipis de més de 20.000 habitants i una més per cada 50.000 habitants o fracció superior. Els municipis inferiors a 20.000 rebran l'atenció a través de Diputació que disposarà de, almenys, dues places en cada partit judicial i una més per cada 50.000 habitants o fracció superior del partit judicial

Les seves funcions seran: la posada en marxa, implementació i desenvolupament de totes les accions de la Secció.

Els requisits específics que hauran de posseir les persones que ocupin aquest lloc seran, almenys, els següents:

- Titulació de Batxillerat o equivalent.
- Estar en possessió d'un curs de, almenys, 300 hores presencial o de 400 hores virtual sobre temàtiques relacionades amb igualtat, gènere, feminisme, agent d'igualtat o promotor/a d'igualtat...

Tot el personal d'aquesta Secció ha de realitzar accions formació contínua entre les quals s'inclouran les següents:

- Cursos específics sobre temàtiques d'igualtat.
- Esdeveniments acadèmics especialitzats.
- Cursos, congressos, seminaris, etc. sobre temàtiques d'actualitat relacionades amb la igualtat de gènere.
- Curs de llarga durada (almenys 300 hores) d'actualització de coneixements i capacitatió en noves temàtiques sobre igualtat (obligatori cada, com a mínim, cinc anys).

La **Secció d'Atenció** tindrà com a funcions les següents:

- Assessorament sobre accions positives per a víctimes de violència de domèstica.
- Atenció integral a víctimes de violència de gènere i violència domèstica.
- Atenció integral a menors víctimes de violència de gènere i violència domèstica.
- Desenvolupar activitats per a víctimes de violència de domèstica.
- Realitzar esdeveniments de capacitatió i divulgació sobre violència de domèstica en l'estructura del propi municipi.

Per a això la secció s'ordenarà a través d'Unitats. El nombre d'unitats dependrà de l'extensió de la localitat, establint un mínim d'una unitat per a municipis de més de 20.000 habitants i una unitat més per cada 50.000 habitants o fracció superior. Els municipis inferiors a 20.000 rebran

l'atenció a través de Diputació que disposarà de, almenys, una unitat en cada partit judicial i una més per cada 50.000 habitants o fracció superior del partit judicial. Cadascuna d'elles comptarà amb el següent personal:

- Coordinador/a de cas:

El seu número serà de, almenys, un (en cada unitat).

Les seves funcions seran: contacte inicial amb la víctima, atenció en matèria social, coordinació del seu cas i disseny de la resposta integral per a cada víctima.

Els requisits específics que hauran de posseir les persones que ocupin aquest lloc seran, almenys, els següents:

- Titulació universitària en Treball Social, Educació Social o similar.
- Estar en possessió d'un curs de, almenys, 300 hores presencial o de 400 hores virtual sobre temàtiques relacionades amb igualtat, gènere, feminisme, agent d'igualtat o promotor/a d'igualtat...

- Psicòleg/oga:

El seu número serà de, almenys, un (en cada unitat).

Les seves funcions seran: l'atenció psicològica de les víctimes.

Els requisits específics que hauran de posseir les persones que ocupin aquest lloc seran, almenys, els següents:

- Titulació universitària en Psicologia.
- Estar en possessió del Màster Universitari en Psicologia General Sanitària.
- Estar en possessió d'un curs de, almenys, 300 hores presencial o de 400 hores virtual sobre temàtiques relacionades amb igualtat, gènere, feminisme, agent d'igualtat o promotor/a d'igualtat...

- Advocat/ada:

El seu número serà de, almenys, un (en cada unitat).

Les seves funcions seran: l'atenció jurídica de les víctimes.

Els requisits específics que hauran de posseir les persones que ocupin aquest lloc seran, almenys, els següents:

- Titulació universitària en Dret.
- Posseir col·legiació en l'Il·lm. Col·legi d'Advocats que procedeixi.

- Estar en possessió d'un curs de, almenys, 300 hores presencial o de 400 hores virtual sobre temàtiques relacionades amb igualtat, gènere, feminisme, agent d'igualtat o promotor/a d'igualtat...

Tot el personal d'aquesta Secció ha de realitzar accions formació contínua entre les quals s'inclouran les següents:

- Cursos específics sobre temàtiques d'igualtat.
- Esdeveniments acadèmics especialitzats.
- Cursos, congressos, seminaris, etc. sobre temàtiques d'actualitat relacionades amb la igualtat de gènere.
- Curs de llarga durada (almenys 300 hores) d'actualització de coneixements i capacitat en noves temàtiques sobre igualtat especialitzat per a cada especialista (obligatori cada, com a mínim, cinc anys).
-

La Secció d'Atenció treballaria a través del següent **Model d'Atenció**:

- Persones destinatàries:

Dones víctimes de violència de domèstica (entenent el concepte des del punt de vista ampli que estableix el Conveni d'Istanbul) i menors (nens, nenes i adolescents) víctimes de qualsevol violència que sofreixen en l'àmbit familiar.

- Resum bàsic del model:

La persona víctima serà atesa, en un termini inferior de dues setmanes, per la Coordinació de cas de la Unitat de la Secció que li correspongui per la seva zona d'habitatge.

La víctima pot haver accedit a la Secció per pròpia voluntat o per derivació (d'un altre servei municipal o d'alguna organització de la ciutat). Si la derivació s'ha realitzat a través de les Forces i Cossos de Seguretat de l'Estat degut a una situació d'agressió o una denúncia, la persona haurà de ser atesa en menys de set dies.

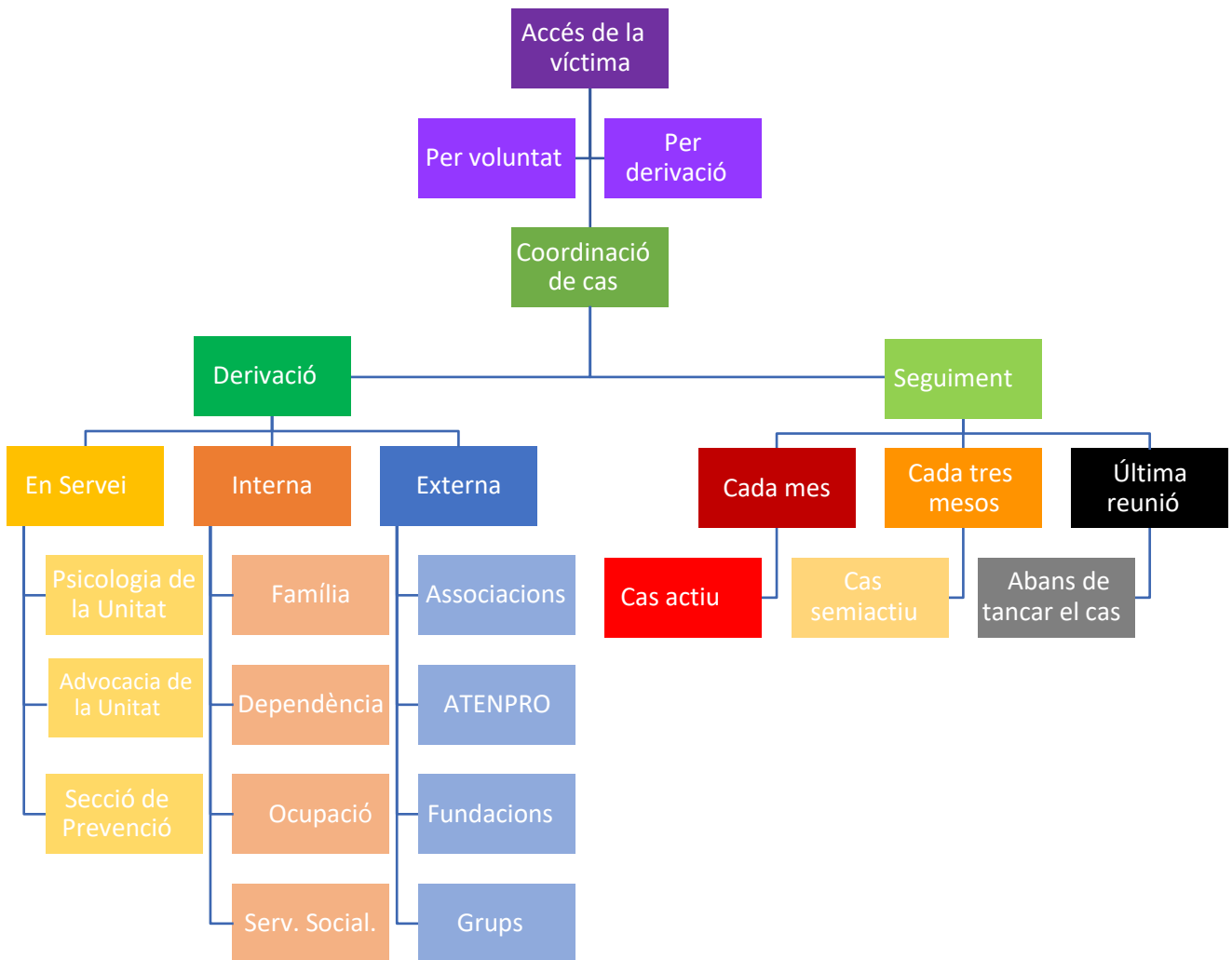
En aquesta primera reunió s'emplenarà el qüestionari de l'Informe 8 (inclòs en el present lliurable a continuació), s'informarà de les eines existents que puguin ser d'utilitat (ajudes, beques, cursos...) i es derivarà el cas dins de la Unitat (àmbit psicològic o jurídic), en l'àmbit del Servei (per a tasques de prevenció), a altres Serveis del municipi (Família, Ocupació, Dependència...) o a serveis externs (d'associacions, ATENPRO...), segons convingui a cada cas.

La Coordinació de cas haurà de tenir una reunió, almenys, al mes per a actualitzar la seva situació i realitzar seguiment sempre que aquest es trobi actiu (considerant el cas actiu mentre estigui en alguna mena de teràpia, situació judicial...). Si el cas es troba semiactiu (considerant el cas estabilitzat i sense actuació concreta en marxa), hauran de tenir-se reunions cada, almenys, tres mesos. Si el cas passarà a situació d'inactiu

(considerant-ho quan es trasllada de ciutat o no desitja continuar acudint a reunions), sempre que sigui possible es mantindrà una última reunió abans de tancar-lo per a actualitzar la situació i, si hi ha un trasllat, enviar-lo al Servei de la ciutat que procedeixi.

Tant psicologia com advocacia, quan el cas els sigui derivat, hauran d'atendre'l en un termini no superior a deu dies i les reunions regulars seran per l'interval que es consideri depenent del cas concret i la seva situació. Si la persona interessada està en alguna situació judicial, l'advocacia l'atendrà en un termini no superior a tres dies.

Flux d'atenció:

Des de la nostra experiència i coneixements especialitzats en la matèria considerem que el present model de gestió, organització i atenció és apropiat per a la seva implantació en tots els municipis, afegint particularitats concretes relacionades amb la grandària de la localitat, el seu caràcter insular, etc.

Pensem que d'aquesta manera existiria un sistema homogeni en el qual es podria assegurar una atenció similar a totes les víctimes de violència de gènere i violència domèstica en tot el país i que, a més, aquesta harmonització ajudaria a la coordinació interterritorial i a l'intercanvi de dades en els casos que fos necessari (per exemple, quan una víctima es desplaça a un altre lloc).

Davant la realitat del nostre país i l'existència de localitats petites el model plantejat pot realitzar-se a través de mancomunitats, unions de localitats o mitjançant les diputacions a través de partits judicials que donin servei a diversos petits municipis.

Informe 8

*Proposta de qüestionari/instrument
local per al diagnòstic de la violència
contra les dones*

El qüestionari s'ha elaborat prenent com a referència la Fitxa de dades d'usuària, que és un dels formularis d'ATENPRO necessaris perquè les Entitats Locals tramitin les altes i baixes en el Servei.

En aquesta Fitxa, la persona encarregada del seu emplenament ha d'introduir una sèrie de dades objectives, alguns dels quals ha d'acompanyar de "observacions". En aquest sentit, el qüestionari elaborat pretén servir com a guia per a dur a terme l'elaboració d'aquestes observacions.

Per a l'elaboració del qüestionari s'han tingut en compte les Memòries del Servei de ATENPRO, l'estudi de Creu Roja Espanyola titulat "Les dones víctimes de violència de gènere, ateses en el servei ATENPRO", les macroenquestes de Violència contra la Dona de 2015 i 2019, i l'Informe de valoració dels instruments d'avaluació del risc proporcionats per l'òrgan licitador (fonamentalment, EPV-R i SARA) i elaborat per l'equip investigador.

Dins de l'apartat Localització de la usuària, es conté dos tipus d'informació: domicili actual de residència i domicili laboral.

Amb el fi de completar-se les observacions referides al domicili actual, poden fer-se algunes preguntes relacionades amb dificultats amb l'habitatge:

-si s'han tingut problemes importants com no poder fer front a la hipoteca, no poder pagar el lloguer o els serveis d'aigua, llum, etc.;

-si es presenten situacions de sensellarisme; si han existit o existeixen dificultats en la tramitació d'ajudes al lloguer, en l'accés a un habitatge protegit, etc.

1. Viu: en un habitatge de la seva propietat; en un habitatge llogat; en una habitació llogada; en un habitatge tutelat; al carrer; una altra situació.
2. Si viu en un habitatge que ha adquirit mitjançant hipoteca, ha tingut problemes per a afrontar el pagament d'aquesta?
3. Si viu en un habitatge en lloguer, ha tingut problemes per a pagar la renda?
4. Si viu en un habitatge en lloguer, és beneficiària d'una ajuda al lloguer?
5. Independentment que visqui en una casa llogada, en propietat, etc., ha tingut problemes per a pagar els serveis d'aigua, llum, internet, etc.?

Amb el fi de completar-se les observacions referides al domicili laboral, poden formular-se algunes preguntes relacionades amb la seva situació ocupacional: per exemple,

-si la dona es troba en situació de desocupació i perquè (problemes de salut, problemes de conciliació, fi de la relació contractual, per causa de la violència, perquè el seu ex no la deixava treballar);

-si percep subsidi de desocupació;

-en cas de no trobar-se en situació de desocupació, quin és el tipus de contracte (sense contracte, a temps complet o parcial, bonificat);

-el perfil ocupacional (sector, qualificació).

1. Treballa: per compte propi; per compte d'altri; no treballa però cerca ocupació; ni treballa ni cerca ocupació.
2. Si no treballa és: per problemes de salut; per causa de la violència; per problemes de conciliació; perquè va concloure el contracte; perquè el seu ex no la deixa treballar; perquè no vol.
3. En cas de trobar-se en situació de desocupació, percep el subsidi o alguna altra ajuda a la desocupació?
4. Si treballa, quin és el tipus de contracte?: sense contracte; a temps complet; a temps parcial; bonificat; indefinit; temporal.
5. En quin sector d'activitat treballa?: Agricultura i/o ramaderia; indústria; serveis; un altre.

Dins de l'apartat **Estat Físic-Psíquic-Sanitari**, poden incloure's preguntes relacionades amb:

-valoració de la pròpia salut,

-si està embarassada o creu que pogués estar-ho,

-si pateix malalties greus,

-si té dolors i en el seu cas on es localitzen aquests,

-si pateix ansietat, angoixa, depressió, i/o insomni,

-si consumeix fàrmacs i en el seu cas quins,

-si es fa revisions ginecològiques.

1. Com valora el seu estat de salut? Òptima; bona; regular, dolenta.
2. Està embarassada o creu que pogués estar-ho?
3. Pateix malalties greus? En cas afirmatiu, assenyali quins.
4. Té dolors? En cas afirmatiu, assenyali on (per exemple, en esquena, cap, etc.)
5. Pateix angoixa, depressió i/o insomni?
6. Pren medicaments? En cas afirmatiu assenyali quins (no especificar la marca sinó per a què serveixen: per exemple, per al mal de cap, per a les articulacions, per a la depressió i/o l'ansietat, per al somni, etc.)
7. Acudeix al ginecòleg almenys una vegada a l'any?

Dins de l'apartat Nucli convivencial, poden incloure's preguntes relacionades amb:

- la parella actual (si té nova parella i, en el seu cas, com consideren aquesta relació),
- els fills (si té la guarda i custòdia o aquesta és compartida, si conviuen fills de la nova parella).

1. Actualment conviu amb una nova parella?
2. En cas afirmatiu, com valora aquesta convivència? Bona. Regular. Dolenta.
3. En cas de tenir fills amb l'exparella, té la guarda i custòdia en exclusiva o aquesta és compartida?
4. Té fills amb la nova parella?
5. En cas que la nova parella tingui fills, conviu vostè amb aquests?

Dins de l'apartat Suports/Persones de contacte, poden incloure's preguntes relacionades amb les relacions socials:

- si porta temps residint en el mateix lloc,
- si té persones als qui explicar-los els seus problemes,
- si té persones que podrien prestar-los ajuda material,
- si compta amb espais i duu a terme activitats de socialització (tertúlies en cafeteries, activitats varies en l'associació del barri, etc.)

1. Quant temps porta residint en el seu domicili/barri actual? Menys de sis mesos, un any, entre un i dos anys, entre dos i tres anys, més de tres anys.
2. Té persones a qui poder explicar-los els seus problemes?
3. De les persones a les quals pot explicar-los els seus problemes, algunes d'elles li prestarien ajuda material si fos necessari?
4. Participa en activitats del barri com a tallers, cursos, gimnàstica, etc.?
5. Es reuneix amb amics en bars per a prendre un cafè, xerrar, etc.?

Dins de l'apartat Història/es del/s maltractament/s, poden incloure's preguntes relacionades amb les diferents dimensions de la violència domèstica:

-(i) aïllament social (si l'exparella insisteix a saber on està a cada moment, si s'enfada en cas de parlar amb altres persones, si controla el seu mòbil);

-(ii) violència física i sexual (si l'ha empès, bufetejat, tirat del pèl... Si l'ha colpejat. Si l'ha amenaçat amb una arma. Si l'ha obligat a mantenir relacions sexuals contra la seva voluntat. Si ha sofert lesions i en el seu cas on. Si presenta arraps, blaus, etc.);

-(iii) violència psicològica (si l'ha humiliat, menyspreat, insultat, ignorat...);

-(iv) violència exercida sobre els fills i filles (si aquests han presenciat situacions de violència, si aquests han estat colpejats, insultats, amenaçats, etc., si han estat diagnosticats de estrès post-traumàtic, si l'exparella aprofitava les visites per a amenaçar-les, etc.);

-(v) control de l'economia domèstica (si l'exparella es negava a donar-li diners per a les despeses de casa; si s'apropiava dels seus diners; si li impedia prendre decisions relacionades amb l'economia familiar).

1. La seva exparella insisteix a saber on es troba a cada moment?
2. La seva exparella s'enfada si la veu parlar amb altres persones?
3. La seva exparella controla el seu mòbil?
4. La seva exparella l'ha menyspreat, humiliat, insultat, o ignorat?
5. La seva exparella l'ha empès, bufetejat, colpejat, o tirat al sòl?
6. La seva exparella l'ha obligat a mantenir relacions sexuals contra la seva voluntat?
7. La seva exparella l'ha lesionat? En cas afirmatiu, on? En cas afirmatiu, té blaus, esgarrinxades... etc.?
8. En cas de tenir fills, aquests han presenciat situacions de violència?
9. En cas de tenir fills, aquests han estat colpejats, insultats?
10. En cas de tenir fills, la seva exparella aprofitava les visites per a amenaçar-los?
11. La seva exparella es negava a donar-li diners per a les despeses de casa?
12. La seva exparella s'apropiava dels seus diners?

Dins de l'apartat Dades de l'agressor, es recomana formular preguntes relacionades amb indicadors de risc, agrupats entorn d'una sèrie d'ítems:

-Perfil de l'agressor:

1. L'agressor ha manifestat gelosia molt intensa o conductes de control sobre la parella o exparella?
2. L'agressor té un historial de conductes violentes amb una parella anterior i/o amb altres persones?
3. L'agressor té antecedents per consum d'alcohol i/o de drogues i/o d'addicció al joc?
4. L'agressor presenta antecedents de malaltia mental amb abandó de tractaments?
5. L'agressor ha tingut conductes de menyspreu, crueltat i de falta de penediment amb la víctima?
6. L'agressor ha justificat conductes violentes pel seu propi estat o per la provocació de la víctima?

-Ajustament psicosocial:

1. L'agressor ha tingut problemes recents en les relacions de parella?
2. L'agressor ha tingut problemes recents de treball?
3. L'agressor ha estat víctima i/o testimoni de violència familiar en la infància i/o adolescència?
4. L'agressor presenta un historial de consum/abús recent de drogues i/o alcohol i/o d'addicció al joc?
5. L'agressor ha expressat idees/intents de suïcidi i/o homicidi recents?
6. L'agressor ha presentat símptomes psicòtics i/o maniàtics recents?
7. L'agressor ha presentat trastorn de la personalitat amb ira, impulsivitat o inestabilitat conductual?

-Historial de violència:

1. L'agressor ha estat protagonista d'episodis de violència física anterior?
2. L'agressor ha usat armes i/o ha proferit amenaces de mort creïbles en el passat?
3. L'agressor ha incrementat recentment la freqüència o gravetat de les agressions?
4. L'agressor ha infringit o incomplert ordres d'allunyament anteriors?
5. L'agressor ha negat o minimitzat la violència anterior contra la parella?
6. L'agressor ha exhibit actituds que secunden o consenten la violència contra la parella?

-Altres:

1. L'agressor manifesta absència de plans de futur viables?
2. L'agressor manca de suports socials?
3. L'agressor es troba exposat a factors desestabilizants?
4. L'agressor ha incomplert els tractaments prescrits?
5. L'agressor experimenta un alt nivell d'estrès?

Dins de l'apartat **Mesures judicials**, preguntar:

-si ha denunciat;

-si ha tramitat una ordre de protecció i altres mesures penals i civils (en el seu cas, quins: prohibició d'aproximació, prohibició de comunicació, retirada d'armes, presó provisional, prohibició de residència. Prestació d'aliments, règim de custòdia i visites, atribució de l'ús i gaudiment de l'habitatge familiar);

-si ha tramitat la prohibició d'aproximació del maltractador;

-si és preceptora de la Renda Activa d'Inserció o d'una altra(s) Ajuda(s) contemplades en la Llei Integral,

-si compta amb una sentència judicial amb reconeixement de pensió i si aquesta es fa efectiva.

1. Ha denunciat a la seva exparella?
2. Ha demanat una ordre de protecció o una altra mesura penal o civil? En cas afirmatiu, assenyali quin(és): prohibició d'aproximació; prohibició de comunicació; retirada d'armes; presó provisional; prohibició de residència; prestació d'aliments; règim de custòdia i visites; atribució de l'ús i gaudiment de l'habitatge familiar
3. És beneficiària de la Renda Activa d'Inserció o d'una altra(s) Ajuda(s) contemplada(s) en la Llei Integral? En cas afirmatiu, indiqui quin (és): contracte bonificat; contracte de substitució; ajuda econòmica de l'article 27; concessió d'autorització de residència temporal i treball.
4. Compta amb una sentència judicial amb reconeixement de pensió? En cas afirmatiu, assenyali si aquesta és efectiva.

Dins de l'apartat Valoració del risc, incloure preguntes relacionades amb, d'una banda, l'autopercepció del risc d'una nova agressió per part de l'exparella (moderat, alt, molt alt); per una altra, amb altres dades no contingudes fins al moment en la Fitxa que també pot servir per a construir indicadors de risc.

En aquest sentit, Creu Roja proposa introduir en l'anàlisi la perspectiva de la vulnerabilitat social recurrent a l'Indicador AROPE, que es defineix com el percentatge de població que compleix, almenys, una d'aquestes tres condicions: 1) estar per sota del llindar de risc de pobresa; 2) estar en situació de privació material severa; i 3) viure en una llar en desocupació

o amb una molt baixa intensitat d'ocupació)¹. Abundant en la seva comprensió, el citat Indicador defineix les condicions de la següent forma:

a) Persones en risc de pobresa després de transferències socials Persones els ingressos de les quals per unitat de consum són inferiors al 60% de la renda mitjana disponible equivalent (després de transferències socials). Els ingressos corresponen a l'any anterior al de l'entrevista.

b) Manca material severa

La manca material severa és la proporció de la població que viu en llars que manquen almenys de quatre conceptes dels nou següents:

- 1) No pot permetre's anar de vacances almenys una setmana a l'any.
- 2) No pot permetre's un menjar de carn, pollastre, peix, verdura o fruita almenys cada dos dies.
- 3) No pot permetre's mantenir l'habitatge amb una temperatura adequada
- 4) No té capacitat per a afrontar despeses imprevistes (de 650 euros).
- 5) Ha tingut retards en el pagament de despeses relacionades amb l'habitatge principal (hipoteca o lloguer, rebuts de gas, comunitat...) o en compres a terminis en els últims dotze mesos.
- 6) No pot permetre's disposar d'un automòbil.
- 7) No pot permetre's disposar de telèfon.
- 8) No pot permetre's disposar d'un televisor.
- 9) No pot permetre's disposar d'una rentadora.

c) Persones que viuen en llars amb molt baixa intensitat de treball Persones de 0 a 59 anys que viuen en llars en els quals els seus membres en edat de treballar ho van fer menys del 20% del seu potencial total de treball l'any anterior al de l'entrevista (període de referència dels ingressos). Es calcula el nombre de mesos en què els membres de la llar han estat treballant durant l'any de referència, i d'altra banda el total de mesos en què teòricament aquests mateixos membres podrien haver treballat. Es calcula la ràtio i es determina si és inferior al 20%. Aquesta variable no s'aplica en el cas de persones de 60 i més anys. A tall d'exemple d'aquest indicador, en una llar amb dos adults en el qual només treballa un adult a jornada completa, la intensitat de treball seria del 50%; si treballen els dos a jornada completa la intensitat seria del 100%; si un dels adults treballa a mitja jornada i l'altre a jornada completa, la intensitat de treball seria del 75%.

Aclarides aquestes, les preguntes, amb la finalitat de calcular l'indicador AROPE quedarien formulades així:

1. Sent que està en risc i que la seva exparella pot tornar a agredir-la? En cas afirmatiu, valori aquest risc com: moderat, alt, o molt alt.

¹https://www.ine.es/ss/Satellite?L=es_ES&c=INESeccion_C&cid=1259941637944&p=1254735110672&pagename=ProductosYServicios/PYSLayout

2. Quins han estat els ingressos en la seva llar corresponents a l'any passat? (Per a determinar si la persona es troba en situació de pobresa, caldrà consultar els resultats de l'INE obtinguts a partir de l'Enquesta de Condicions de Vida, tenint en compte a més la composició de la llar).
3. De les següents situacions, indiqui quin o quins resulten unes certes per a vostè:
 - a. No pot permetre's anar de vacances almenys una setmana a l'any.
 - b. No pot permetre's un menjar de carn, pollastre o peix almenys cada dos dies.
 - c. No pot permetre's mantenir l'habitatge amb una temperatura adequada.
 - d. No té capacitat per a afrontar despeses imprevistes (de 650 euros).
 - e. Ha tingut retards en el pagament de despeses relacionades amb l'habitatge principal (hipoteca o lloguer, rebuts de gas, comunitat...) o en compres a terminis en els últims dotze mesos.
 - f. No pot permetre's disposar d'un automòbil.
 - g. No pot permetre's disposar de telèfon.
 - h. No pot permetre's disposar d'un televisor.
 - i. No pot permetre's disposar d'una rentadora.
4. De les persones que viuen amb vostè a casa i que no superen els 59 anys, quantes han treballat en l'últim any?
5. De les persones que viuen amb vostè, que han treballat l'últim any i que no superen els 59 anys, quants mesos han estat empleats?

Finalment, altres possibles indicadors de valoració del risc relacionats amb la víctima estan associats a la noció de vulnerabilitat i podrien ser:

-percepció de la víctima de perill de mort en l'últim mes

-intents de retirar denúncies prèvies o de retractar-se en la decisió d'abandonar o denunciar a l'agressor

-vulnerabilitat de la víctima per raons de solitud, malaltia, o dependència.

Informe 9

*Claus per a l'elaboració del protocol
d'actuació en el marc del Servei
ATENPRO*

Sobre la base del nou Protocol consensuat per la Federació Espanyola de Municipis i Províncies amb la Delegació del Govern contra la Violència de Gènere, on s'incorporen totes les formes de violència contra les dones en el sentit estipulat en el Conveni d'Istanbul, proposem les recomanacions següents:

1. Amb la finalitat d'emplenar correctament la Fitxa de la Usuària, en el Qüestionari que es presenta com un dels Resultats Finals del present Informe, es conté una sèrie d'indicacions que serviran de guia per a completar els diferents apartats de la Fitxa que porten per títol "Observacions".
2. Com que el present Protocol incorpora totes les formes de violència contra les dones, incloses la violència vicària i la que sofreix una menor d'edat, és necessari, en la Fitxa d'Usuària, incorporar noves preguntes:
 - a. És la víctima una menor no acompanyada/amb discapacitat?
 - b. La víctima viu a soles?
 - c. Si la víctima viu amb algú, quina relació té amb la persona amb la qual viu? Mare/tutor. Parent. Unió lliure. Una altra
3. Com que el Protocol inclou la violència vicària com una forma de violència contra les dones, és possible que es presentin diverses víctimes/supervivents per a notificar el mateix cas. En aquests supòsits, ha de quedar clar que cada víctima ha de tractar-se com un cas autònom i notificar-se separatament.
4. Encara que ATENPRO no és una eina de maneig de casos, ni serveix per a avaluar la qualitat de les intervencions ni dels programes de prevenció i erradicació de la violència domèstica, proporciona interpretació valuosa per a prendre decisions fonamentades, planificar decisions futures, millorar la eficàcia dels programes destinats a prevenir/combatre la violència contra les dones, i millorar la coordinació intersectorial. En aquest sentit, és important que les entitats encarregades de prestar el servei recopilin, emmagatzemin, analitzin i intercanviïn informació en la forma adequada.
5. D'acord amb l'assenyalat en el punt 4), és necessari que les entitats prestatàries del servei dissenyin un Protocol per a l'intercanvi d'informació, que en tot cas haurà de ser prestada de forma anònima i segura, amb una observança rigorosa de la normativa de protecció de dades de caràcter personal.
6. Atès que, d'acord amb el Protocol, competeix als centres de Serveis Socials de les Entitats Locals que corresponguin al lloc de residència de la víctima la seva incorporació al Servei, es recomana en la pàgina web de ATENPRO incloure un llistat d'aquests centres juntament amb les dades de contacte.
7. La condició de persona amb discapacitat com a possible víctima aconsella traduir a lectura fàcil el Protocol d'actuació (o almenys, un resum del mateix).
8. És aconsellable incorporar en la pàgina web dues seccions de "preguntes freqüents" (FAQ) per a municipis i usuàries, respectivament. En aquest sentit, vegeu per exemple <https://www.dival.es/es/bienestar-social/content/servicio-telefonico-de-atencion-y-proteccion-para-victimas-de-violencia-de-genero-atenpro>

9. La incorporació de menors com a víctimes o, en el seu cas, com beneficiaris del Servei en els termes estipulats en el Protocol, donada la seva novetat fa aconsellable l'elaboració d'algun tríptic informatiu fàcilment comprensible.
10. L'exigència establerta en el Protocol en relació amb les víctimes menors de 16 anys en el sentit de comptar amb autorització de la/es persona/es que exerceixin legalment la pàtria potestat, acolliment, tutela o guarda de fet (exceptuant l'agressor) per a poder ser usuàries del Servei es troba en contradicció amb els pressupostos centrals de la filosofia de la infància, una disciplina incipient al nostre país però amb una enorme projecció en la resta d'Europa, que considera als nens i nenes com a titulars de drets i no merament com a objectes de protecció.

En aquest sentit, cal qüestionar la tesi que els i les menors són éssers passius als quals la violència no els afecta directament, o els afecta menys que a les persones adultes. La infància, insisteixen aquests estudis, constitueix una etapa clau en la vida i té un gran impacte en la vida adulta. En un altre ordre de coses, no s'entén que l'edat límit fixada pel Protocol se situï en els 16 anys i no en una anterior (com poden ser els 14 anys).

Informe 10

Conclusions finals

Finalitzat l'informe hem de plantejar una breu bateria de conclusions finals prioritàries:

La implementació de polítiques públiques adequades en el marc de la lluita contra la violència domèstica, requereix necessàriament conèixer amb precisió l'estat actual de la qüestió. Per a això, les estadístiques s'evidencien com a essencials, perquè ens permeten identificar els punts més destacats del fenomen que estudiem i proposar polítiques més eficaces.

En aquest sentit, a través de diferents estudis, hem posat de manifest que les estadístiques manejades efectuades per diferents institucions i organismes públics tenen tantes mancances que no ens permeten tenir una visió integral del problema, les dades que llancen són absolutament disperses.

Això impedeix identificar amb precisió els problemes, com a pas previ a la presa de decisions de les polítiques públiques a implementar.

Per tant, és absolutament necessari el disseny i implementació d'enquestes i qüestionaris (i altres metodologies d'anàlisi) uniformes sobre la violència domèstica que reflecteixin la realitat de les dades.

Aquesta qüestió s'agreuja quan parlem de la situació de la dona rural, per a evitar aquest greuge comparatiu ha de fer-se esment a la grandària del municipi (exemple petits municipis de menys de 250 habitants; d'entre 251 i 500 habitants, entre 501 i 1000 habitants; 1001 i 2000 habitants), ja que les dificultats en les quals es troben les víctimes són diferents segons el nombre d'habitants censats en el territori, tant per a detectar la violència, com per a, garantir l'accés als recursos disponibles.

L'anàlisi dels serveis inclòs en aquest informe posa de manifest l'heterogeneïtat de les prestacions que les diverses entitats locals presten a les víctimes de violència domèstica definida com a tal en l'art. 3 del Conveni d'Istanbul.

Això pot desembocar en una desigualtat de tracte entre les diverses víctimes de violència domèstica, existint en la pràctica víctimes de primera i de segona en funció del lloc de domicili o residència.

En la nostra opinió, seria necessari que en els òrgans competents, per exemple en les conferències del Presidents de Comunitats Autònomes o en reunions de la FEMP s'arribés al consens de protocol·litzar uns serveis mínims, per trams de població, adequats per a les víctimes de violència domèstica que fossin uniformes en tot el territori nacional amb independència del lloc de domicili o residència respectant, per descomptat, les competències nacionals, autonòmiques, locals i municipals.

De manera urgent és necessari:

Dotar de mitjans personals i materials a les entitats locals que presten assistència a les víctimes de violència domèstica definida en l'art. 3 del Conveni d'Istanbul.

Incrementar la formació del personal de les entitats locals que presten assistència a les víctimes de violència domèstica definida en l'art. 3 del Conveni d'Istanbul.

Potenciar equips interdisciplinaris en les entitats locals que presten assistència a les víctimes de violència domèstica definida en l'art. 3 del Conveni d'Istanbul.

Incorporar de manera estable la figura de l'agent d'igualtat, que ha de regular-se, a les entitats locals que presten assistència a les víctimes de violència domèstica definida en l'art. 3 del Conveni d'Istanbul.

Dotar de mitjans personals i materials al Centre d'atenció d'ATENPRO.

Incrementar la formació del personal del Centre d'atenció d'ATENPRO.

Potenciar els equips interdisciplinaris en el Centre d'atenció d'ATENPRO.

Incrementar la coordinació i cooperació entre entitats locals i Comunitats Autònomes.

Incrementar els centres d'emergències, cases d'acolliment, habitatges tutelats i en trànsit.

Millorar els serveis d'acompanyament a les supervivents i ajuda en la presa de decisions.

Revisar els casos que atén ATENPRO per a conèixer la seva satisfacció amb el servei i les possibles dificultats que hagin pogut plantejar-se.

Impulsar enquestes d'avaluació de les dones supervivents per a conèixer el seu grau de satisfacció amb el tracte rebut pels serveis assistencials.

Elaborar i difondre campanyes al llarg de tot l'any, en el marc de l'acció sostinguda temporal de les mesures de conscienciació i sensibilització per a l'erradicació de la violència de gènere. És convenient que es vegin especialment reforçades en períodes de vacances (nadalenes i estivals), ja que segons les estadístiques és en aquests períodes de temps quan es produeix un increment de dones assassinades per violència de gènere per part de la seva parella o exparella sentimental.

Referent a això, les campanyes han de centrar-se en tots els col·lectius amb especial atenció als grups més vulnerables, com és el cas de: les dones majors, les residents en territoris rurals, amb discapacitat, en estat de gestació, persones migrants, minories ètniques com, per exemple, dones gitanes, dones prostituïdes, amb addiccions, portadores de VIH, etc. En aquestes campanyes ha de contemplar-se clarament les seves particularitats de manera que les víctimes es vegin reconegudes/auto-reconegudes.

El servei d'ATENPRO, que és competència de les entitats locals, és valorat com un dels recursos més eficaços per a atendre les víctimes de violència domèstica, informar i sensibilitzar sobre la problemàtica associada, i prevenir i combatre aquesta. Encara que també es detecta que ATENPRO posseeix una gestió lenta que repercuteix negativament

en les usuàries del servei existint, a més, una falta de coordinació entre les diferents eines que dificulten una resposta ràpida.

Finalment, són necessaris més estudis com aquest, no obstant això pensem que si la implicació de la FEMP hagués estat major (com es va dir en una de les reunions, en el sentit de ser qui enviaria les enquestes) les respostes haguessin estat més i la participació hauria estat major el que, sens dubte, hagués enriquit l'estudi.

Addenda I

Referències bibliogràfiques

- Aizpurua, E., Copp, J., Ricarte, J. J., i Vázquez, D. (2021). Controlling behaviors and intimate partner violence among women in Spain: An examination of individual partner, and relationship risk factors for physical and psychological abuse. *Journal of Interpersonal Violence*, 36, (1-2), 231-254.
- Andrés-Pueyo, A. (2017). Manual de evaluación del riesgo de violencia. Metodología y ámbitos de aplicación. Ismael Loinaz. Editorial Pirámide. Madrid. 253pp. Any 2017. *Anuario de Psicología Jurídica*, 27, 127-129.
- Andrés-Pueyo, A., i Echeburúa, E. (2010). Valoración del riesgo de violencia: instrumentos disponibles e indicadores de aplicación. *Psicothema*, 22 (3), 403-409.
- Andrés-Pueyo, A., López, S., i Álvarez, E. (2008). Valoración del riesgo de violencia contra la pareja por medio de la SARA. *Papeles del Psicólogo*, 29, 107-122.
- Andrews, D., Bonta, J. i Wormith, S.J. (2006). The recent past and near future of risk and or need assessment. *Crime & Delinquency*, 52(1), 7-27.
- Arbach, K., i Andrés-Pueyo, A. (2007). Valoración del riesgo de violencia en enfermos mentales con el HCR-20. *Papeles del Psicólogo*, 28, 174-186.
- Arbach-Lucioni, K., i Andrés-Pueyo, A. (2016). Violence risk assessment practices in Spain. En J. P. Singh, S. Bjorkly (Eds.), *International Perspectives on Violence Risk Assessment* (pp. 280-295). Oxford University Press.
- Ballesteros, A., Graña, J.L., Andreu, J. M. (2006). Valoración actuarial del riesgo de violencia en centros penitenciarios. *Psicopatología Clínica, Legal y Forense*, 6, 103-117.
- Belfrage, H., i Strand, S. (2008). Structured spousal violence risk assessment: Combining risk factors and victim vulnerability factors. *International Journal of Forensic Mental Health*, 7, 39-46.
- Boer, D.P., Hart, S., Kropp, P.R., i Webster, C.D. (1997). *The SVR-20. Guide for assessment of sexual risk violence*. Vancouver: Mental Health, Law and Policy Institute, Simon Fraser University.
- Boer, D. P., Harth, S. D., Kropp, P. R., i Webster, C. D. (2022). SVR-20 (Versión 2). *Manual para valorar el riesgo de violencia sexual*. TEA Ediciones.
- Bonta, J., i Andrews, D.A. (2016). *The Psychology of Criminal Conduct*, 6e. New York, NY: Routledge.
- Borum, R., Bartel, P., i Forth, A. (2003). *Structured Assessment of Violence Risk in Youth. Professional Manual*. Pearson.
- Borum, R., Fein, R., Vossekuil, B. and Berglund, J. (1999). Threat assessment: defining an approach for evaluating risk of targeted violence. *Behavioral Sciences & the Law*, 17, 323-337.

Borum, R., Lodewijks, H., Bartel, P. A., i Forth, A. E. (2010). Structured Assessment of Violence Risk in Youth (SAVRY). En R. Otto i K. S. Douglas (Eds.), *Handbook of Violence Risk Assessment* (pp. 63-79). Routledge/Taylor at Francis Group.

Campbell, J. C., Webster, D. W., i Glass, N. (2009). The Danger Assessment: Validation of a lethality risk assessment instrument for intimate partner femicide. *Journal of Interpersonal Violence*, 24(4), 653-674.

Canales, D., Macaulay, A., McDougall, A., Wei, R. i Campbell, J. (2013). *A brief synopsis of risk assessment screening tools for frontline professionals responding to intimate partner violence*. Centre for Criminal Justice Studies.

Connors, M.H., Large, M.M. (2023). Calibrating violence risk assessments for uncertainty. *General Psychiatry*, 36, e100921.

Delegació del Govern contra la Violència de Gènere (10 de juliol de 2023a). *Delegación del Gobierno contra la Violencia de Género*. Portal estadístic, Arxius de dones víctimes mortals de violència de gènere any 2023. [VMortales_2023_07_21.pdf\(igualdad.gob.es\)](https://www.igualdad.gob.es/violenciaEnCifras/victimasmortales/fichamujeres/home.htm)

Delegació del Govern contra la Violència de Gènere (10 de juliol de 2023b). *Delegación del Gobierno contra la Violencia de Género*. Portal estadístic, Dones. <https://violenciagenero.igualdad.gob.es/violenciaEnCifras/victimasmortales/fichamujeres/home.htm>

Delegació del Govern contra la Violència de Gènere (10 de juliol de 2023c). *Delegación del Gobierno contra la Violencia de Género*. Butlletins estadístics Mensuals Any 2023. [Principales datos mayo 2023.pdf\(igualdad.gob.es\)](https://www.igualdad.gob.es/violenciaEnCifras/victimasmortales/fichamujeres/home.htm)

Delegació del Govern contra la Violència de Gènere (10 de juliol de 2023d). *Delegación del Gobierno contra la Violencia de Género*. Portal estadístic, Arxius de menors víctimes mortals any 2023. [VM Menores Ficha por años \(fecha creación ficha\)_nuevo formato\(igualdad.gob.es\)](https://www.igualdad.gob.es/violenciaEnCifras/victimasmortales/fichamujeres/home.htm)

Douglas, K. S., Hart, S. D., Webster, C. D., i Belfrage, H. (2013). *HCR-20: Assessing Risk for Violence, third edition*. Vancouver, Canada: Mental Health, Law and Policy Institute, Simon Fraser University.

Douglas, K. S., i Reeves, K. A. (2010). Historical-Clinical-Rick Management-20(HCR-20) Violence Risk Assessment Scheme. En R. K. Otto i K. S. Douglas (Eds.), *Handbook of Violence Risk Assessment* (pp. 147-185). Routledge.

Douglas, K.S., i Skeem, J.L., (2005). Violence risk assessment: Getting specific about dynamics. *Psychology, Public Policy, and Law*, 11 347-383.

Douglas, K. S., i Webster, C. D. (1999). The HCR-20 violence risk assessment scheme: concurrent validity in a sample of incarcerated offenders. *Criminal Justice and Behavior*, 26(1), 3-19.

Echeburúa, E., Amor, P. J., Loinaz, I., & De Corral, P. (2010). Escala de Predicció del Risc de Violència Greu contra la parella-Revisada-(EPV-R). *Psicothema*, 22(4), 1054-1060.

Echeburúa, E., i Fernández-Montalvo, J. (2009). Avaluació d'un programa de tractament en pressó d'homes condemnats per violència greu contra la parella. *International Journal of Clinical and Health Psychology*, 9, 5-20.

Echeburúa, E., Fernández-Montalvo, J., de Corral, P., i López-Goñi, J. J. (2009). Assessing risk markers in intimate partner femicide and sever violence: a new assessment instrument. *Journal of Interpersonal Violence*, 24, 925-939.

Echeburúa, E., Sarasua, B., Zubizarreta, I., i Corral, P. (2009). Avaluació de l'eficàcia d'un tractament cognitivoconductual per a homes violents contra la parella en un marc comunitari: una experiència de 10 anys (1997-2007). *International Journal of Clinical and Health Psychology*, 9, 199-217.

Fein, R.A., i Vossekuil, B. (1999). Assassination in the United States: an operational study of recent assassins, attackers, and near-lethal approachers. *Journal of Forensic Sciences*, 50: 321-333.

Fein, R. A., Vossekuil, B., i Holden, G. A. (1995). Threat assessment: An approach to prevent targeted violence. National Institute Justice:Research in Action, pp. 1-7 1995, September.

Forth, A., Kosson, D., i Hare, R. (2003). *The Hare Psychopathy Checklist: Youth Version, Technical Manual*. Multi-Health Systems, Inc.

García-García, J., Ortega Campos, E., Zaldívar Basurto, F., i Gil-Fenoy, M. J. (2016). Predicció del risc de reincidència en una mostra de menors infractors espanyols. Evidències de validesa del SAVRY . *Psicumex*, 6(1), 83-95.

Govern d'Espanya (2019). Pacte d'Estat contra la Violència de Gènere. Documento_Refundido_PEVG_2.pdf (igualdad.gob.es)

González, J. L., López, J. J., i Muñoz, M. (2018). *La valoración policial del riesgo de violencia contra la mujer pareja en España – Sistema VioGén*. Ministeri de l'Interior. Govern d'Espanya.

Hanson, R. K., Harris, A. J. R., Scott, T.-L., i Helmus, L. (2007). Assessing the risk of sexual offenders on community supervision: The Dynamic Supervision Project (User Report N°. 2007-05). Public Safety Canada. Obtingut de <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/rsrscs/pblctns/ssssng-rsk-sxl-ffndrs/index-en.aspx>

Hanson, R. K., i Morton-Bourgon, K. E. (2009). The accuracy of recidivism risk assessments for sexual offenders: A meta-analysis of 118 prediction studies. *Psychological Assessment*, 21(1), 1-21.

Hare, R. D. (1991). *The Hare Psychopathy Checklist-Revised (PCL-R)*. Multi-Health Systems.

- Hare, R.D. (2003). *Escala de evaluación de Psicopatía de Hare Revisada. PCL-R*. TEA Ediciones.
- Harris, G. T., Rice, M. E., Quinsey, V. L. (1993). Violent recidivism of mentally disordered offenders: The development of a statistical prediction instrument. *Criminal Justice and Behavior*, 20(4), 315-335.
- Hart, S. D. (1998). The role of psychopathy in assessing risk for violence: Conceptual and methodological issues. *Legal & Criminological Psychology*, 3, 121-137.
- Hart, S. D., i Boer, D. P. (2010). Structured professional judgment guidelines for sexual violence risk assessment: The Sexual Violence Risk-20 (SVR-20) and Risk for Sexual Violence Protocol (RSVP). En R. K. Otto i K. S. Douglas (ed.), *Handbook of Violence Risk Assessment* (pp. 269-294). Routledge/Taylor & Francis.
- Hart, S. D., Cox, D. N., i Hare, R. D. (1995). *The Hare PCL: Screening Version*. Multi-Health Systems.
- Hart, S. D., Douglas, K. S., i Guy, L. S. (2016). The structured professional judgment approach to violence risk assessment: Origins, nature, and advances. En L. Craig, y M. Rettenberger (Eds.), *The Wiley handbook on the theories, assessment, treatment of sexual offending*, Vol. 2 (pp. 643-666). Wiley-Blackwell.
- Hilterman, E., i Andrés-Pueyo, A. (2005a). *Guía para la valoración del riesgo de violencia HCR-20*. Servei de Publicacions de la Universitat de Barcelona.
- Hilterman, E., i Andrés-Pueyo, A. (2005b). *SVR-20. Guía para la valoración del riesgo de violencia sexual*. Servei de Publicacions de la Universitat de Barcelona.
- Hilterman, E., Nicholls, T. L., i Van Nieuwenhuizen, C. (2014). Predictive validity of risk assessments in juvenile offenders: Comparing the SAVRY, PCL:SV, and YLS/CMI with unstructured clinical assessments. *Assessment*, 21, 324-339.
- Hilterman, E., i Vallés, D. (2007). *SAVRY. Guía para la valoración del riesgo de violencia en jóvenes*. Ed. Centre d'Estudis Jurídics i de Formació Especialitzada. Generalitat de Catalunya.
- Hilton, N. Z., i Ennis, L. (2020). Intimate partner violence risk assessment and management: An RNR approach to threat assessment. En J. S. Wormith, L. A. Craig i T. E. Hogue (Eds.), *The Wiley Handbook of What Works in Violence Risk Management: Theory, Research and Practice* (pp. 163-182).
- Hilton, N. Z., Harris, G. T., Rice, M. E., Houghton, R. E., i Eke, A. W. (2008). An indepth actuarial assessment for wife assault recidivism: The Domestic Violence Risk Appraisal Guide. *Law and Human Behavior*, 32, 150-163.

- Hilton, N. Z., Harris, G.T., Rice, M.E., Lang C., Cormier, C.A., Lines, K.J. (2004). A brief actuarial assessment for the prediction of wife assault recidivism: the Ontario domestic assault risk assessment. *Psychological Assessment*, 16(3), 267-75.
- Horcajo-Gil, P. J., Dujo-López, V., Andreu-Rodríguez, J. M., i Marín-Rullán, M. (2019). Valoració i gestió del risc de reincidència delictiva en menors infractors: una revisió d'instruments. *Anuario de Psicología Jurídica*, 29, 41-53.
- Hotaling, G. T., y Sugarman, D. B. (1986). An analysis of risk markers in husband to wife violence: The current state of knowledge. *Violence and Victims*, 1(2), 101-124.
- Kanters, T., Hornsverld, R. H. J., Nunes, K. L., Zwets, A. J., Murriss, P., y van Marle, H. J. C. (2017). The Sexual Violence Risk-20: factor structure and psychometric properties. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, 28, 368-387.
- Kropp, P. R., i Gibas, A. (2010). The Spousal Assault Risk Assessment Guide (SARA). En R. K. Otto y K. S. Douglas (Eds.), *Handbook of violence risk assessment* (pp. 227-250). Routledge: Taylor & Francis Group.
- Kropp, P. R., i Hart. S. D. (2004) *The development of the brief spousal assault form for the evaluation of risk (B-SAFER): A tool for criminal justice professionals*. Department of Justice Canada.
- Kropp, P. R., i Hart. S. D. (2016). *SARA-V3. User manual for the version 3 of the spousal assault risk assessment guide*. Proactive Resolutions.
- Kropp, P. R., Hart. S. D., i Belfrage, H. (2010). *Brief spousal assault form for the evaluation of risk (B-SAFER): User manual* (2ª ed.). Proactive Resolutions.
- Kropp, P. R., Hart, S. D., Webster, C. D., i Eaves, D. (1995). *Manual for the spousal assault risk assessment guide* (2ª ed.). British Columbia Institute on Family Violence.
- Lewis, G., i Doyle, M. (2009). Risk formulation: What are we doing and why? *International Journal of Forensic Mental Health*, 8(4), 286-292.
- Llei Orgànica 1/2004. Llei de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere. Publicada al BOE, 313, de 29 de desembre de 2004. Espanya.
- Lila, M., Martín-Fernández, M., Gracia, E., López-Ossorio, J. J., i González, J. L. (2019). Identifying key predictors of recidivism among offenders attending a batterer intervention program: A survival analysis. *Psychosocial Intervention*, 28(3), 157-167.
- Loinaz, I. (2017). *Manual de evaluación del riesgo de violencia. Metodología y ámbitos de aplicación*. Pirámide.

- López-Osorio, J. J., González, J. L., Buquerín, S., García, L. F., i Buela-Casal, G. (2017). Risk factors related to intimate partner violence police recidivism in Spain. *International Journal of Clinical and Health Psychology*, 17, 107-119.
- Martínez, M., Hilterman, E., i Andrés Pueyo, A. (2005). *SVR-20 Manual de Valoración del Riesgo de Violencia Sexual*. Publicacions Universitat de Barcelona.
- Meyers, J. R., i Schmidt, F. (2008). Predictive validity of the Structured Assessment for Violence Risk in Youth (SAVRY) with juvenile offenders. *Criminal Justice and Behavior*, 35(3), 344-355.
- Moltó, J., Poy, R., i Torrubia, R. (2000). Standardization of the Hare Psychopathy Checklist-Revised in a Spanish prison sample. *Journal of Personality Disorders*, 14, 84-96.
- Moltó, J., Poy, R., i Torrubia, R. (2010). Adaptació espanyola del PCL-R: anàlisi psicomètrics en mostres penitenciàries. In R. D. Hare (Ed.), *Escala de evaluación de psicopatía de Hare revisada: PCL-R*. (1 ed., pp. 233-263).
- Monahan, J., Bonnie, R., Appelbaum, P. S., Hyde, P. S., Steadman, H. J., i Swartz, M. S. (2001). Mandated community treatment: Beyond outpatient commitment. *Psychiatric Services*, 52, 1198–1205.
- Nguyen, T., Andrés-Pueyo, A. (2016). *Factores de riesgo de la reincidencia violenta en población penitenciaria*. Universitat de Barcelona. Obtingut de <http://www.ub.edu/geav/wp-content/uploads/2017/06/Nguyen-Andr%C3%A9s-Pueyo-2016.pdf>
- Nicholls, T. L., Pritchard, M. M., Reeves, K. A., i Hilterman, E. (2013). Risk assessment in intimate partner violence: A systematic review of contemporary approaches. *Partner abuse*, 4(1), 76-168.
- Ogloff, J. R. P., i Davis, M. R. (2020). From predicting dangerousness to assessing and managing risk for violence. En J. P. Singh, S. Bjorkly (Eds.), *International Perspectives on Violence Risk Assessment* (pp. 81-98). Oxford University Press.
- Organització Mundial de la Salut (2021). *La violencia contra la mujer es omnipresente y devastadora: la sufren una de cada tres mujeres*. Centre de premsa. Nota de 9 de març de 2021. Recuperat de: <https://www.who.int/es/news/item/09-03-2021-devastatingly-pervasive-1-in-3-women-globally-experience-violence>
- ONU Dones (2023). Fets i xifres: Posar fi a la violència contra les dones. Recuperat de <https://www.unwomen.org/es/what-we-do/ending-violence-against-women/facts-and-figures>
- Penney, S. R., Lee, Z., i Moretti, M. M. (2010). Gender differences in risk factors for violence: an examination of the predictive validity of the Structured Assessment of Violence Risk in Youth. *Aggressive Behavior*, 36(6), 390-404.

- Pérez, M., Redondo, S., Martínez, M., García, C., i Andrés-Pueyo, A. (2008). Predicció de risc de reincidència en agressors sexuals. *Psicothema*, 20, 205-210.
- Prieto-Macías, P., Guillén-Riquelme, A., i Quevedo-Blasco, R. (2020). Generalització de la consistència interna del Historical-Clinical-Risk Management-20 (HCR-20) en població penitenciària: Un meta-anàlisi. *Revista Iberoamericana de Psicología y Salud*, 11, 117-131.
- Proctor, E., Silmere, H., Raghavan, R., Hovmand, P., Aarons, G., Bunger, A., Griffey, R., i Hensley, M. (2011). Outcomes for implementation research: conceptual distinctions, measurement challenges, and research agenda. *Administration and Policy Mental Health*, 38(2), 65-76.
- Quinsey, V. L., Harris, G. T., Rice, M. E., i Cornier, C. A. (1998). *Violent Offenders: Appraising and Managing Risk*. American Psychological Association.
- Reveles, P. I., Bravo, V., Ortega, I. A., Lozano, M., Campos, D. P., Cuevas, R., i Flores, L. A. (2020). Validació de l'Escaleta de Predicció de Risc de Violència Greu de Parella en el Context Urbà de la Ciutat de Chihuahua, Mèxic. *Acta de Investigación Psicológica*, 10(3), 20-32.
- Rudas, M. M., Ávil, M. R., Ariza, M. M. M., i Valencia, S. B. (2016). Validació descriptiva de l'escala de predicció del risc de violència greu contra la parella per a l'àmbit colombià. *Gaceta Internacional de Ciencias Forenses*, 20, 35-68.
- Sanz-Barbero, B., Heras-Mosterio, J., Otero-García, L., i Vives-Cases, C. (2016). Perfil sociodemogràfic del femicidi a Espanya i la seva relació amb les denúncies per violència de parella. *Gaceta Sanitaria*, 30(4), 272-278.
- Scurich, N. (2016). An introduction to the assessment of violence risk. En J. P. Singh, S. Bjorkly (Eds.), *International Perspectives on Violence Risk Assessment* (pp. 3-15). Oxford University Press.
- Singh, J.P., Grann, M., i Fazel, S. (2011). A comparative study of violence risk assessment tools: A systematic review and metaregression analysis of 68 studies involving 25,980 participants. *Clinical Psychology Review*, 31(3), 499-513.
- Singh, J. P., Grann, M., i Fazel, S. (2013). *Authorship bias in violence risk assessment? A systematic review and meta-analysis*. Plos One, 8(9), e72484.
- Skeem, J., i Mulvey, E. (2002). Monitoring the violence potential of mentally disordered offenders being treated in the community. In A. Buchanan (Ed.), *Care of the mentally disordered offender in the community* (pp. 111-142). Oxford Press.
- Stith, S., Smith, D. B., Penn, C. E., Ward, D. B., i Tritt, D. (2004). Intimate partner physical abuse perpetration and victimization risk factors: A meta-analytic review. *Aggression and violent behavior*, 10, 65-98.

Viljoen, J. L., Vargen, L. M., Cochrane, D. M., Jonnson, M. R., Goossens, I., i Monjazez, S. (2021). Do structured risk assessments predict violent, any, and sexual offending better than unstructured judgment? An umbrella review. *Psychology, Public Policy, and Law*, 27(1), 79–97.

Viljoen, J. L., i Vincent, G. M. (2020). Risk assessment for violence and reoffending: Implementation and impact on risk management. *Clinical Psychology Science Practice*, 00, e12378.

Webster, C. D., Douglas, K. S., Eaves, D., i Hart, S. D. (1997). *HCR-20: Assessing risk for violence* (version 2). Burnaby, Canada: Mental Health, Law & Policy Institute, Simon Fraser University.

Wertz, M., Schobel, S., Schiltz, K., Rettenberger, M. A. (2023). A Comparison of the predictive accuracy of structured and unstructured risk assessment methods for the prediction of recidivism in individuals convicted of sexual and violent offense. *Psychological Assessment*, 35(2), 152-164.

Wilson, S., Singh, J. P., Leech, N., i Nicholls, T. (2016). Appendix: Structured instruments commonly used in violence risk assessments. En J. P. Singh, S. Bjorkly (Eds.), *International Perspectives on Violence Risk Assessment* (pp. 353-372). Oxford University Press.

Yoon, D., Eher, R., i Mokros, A. (2022). Incremental validity of the Psychopathy Checklist-Revised above and beyond the diagnosis of antisocial personality disorder regarding recidivism in sexual offenders. *Journal of Criminal Justice*, 80, 101780.

Annex I

Model de qüestionari

Qüestionari de Violència domèstica a entitats

Al llarg d'aquest qüestionari s'utilitzarà l'expressió violència domèstica en el sentit de l'art. 3.b del Conveni d'Istanbul: "tots els actes de violència física, sexual, psicològica o econòmica que es produeixen en la família o en la llar o entre cònjuges o parelles de fet antics o actuals, independentment que l'autor del delicte comparteixi o hagi compartit el mateix domicili que la víctima". És a dir, violència domèstica haurà d'entendre's com tota violència que sofreixen les dones, els nens i nenes i adolescents.

CARACTERÍSTIQUES GENERALS:

o.- Entitat/institució a la qual pertany: _____

1.- Quins factors considera que influeixen en la violència domèstica? (pot marcar diverses opcions)

- La falta d'educació.
- El masclisme.
- La desigualtat d'homes i dones.
- El consum d'alcohol i d'altres drogues.
- Que les dones no denunciïn.
- El clima social de violència existent.
- Les condicions socioeconòmiques desfavorables.
- El canvi de paper social de les dones.
- Els costums de les persones immigrants.
- La provocació de les dones.
- La gelosia.
- No existeix una violència específica contra les dones.

2.- Considera que la seva entitat/institució registra informació sobre casos de violència domèstica? (pot marcar diverses opcions)

- Sí, de caràcter qualitatiu.
- Sí, de caràcter quantitatiu.
- No, però estem en procés.
- No
- Altres: _____

Si la resposta anterior és afirmativa:

1.1-Assenyali el tipus d'informació (pot marcar diverses opcions):

- Informació relacionada amb les víctimes.
- Informació relacionada amb els agressors.
- Informació relacionada amb la violència: caracterització (tipologia, durada, freqüència...).

- Informació relacionada amb la violència: context (relació d'afectivitat, situació de convivència ...).
- Informació relacionada amb menors víctimes o orfes.
- Informació relacionada amb recursos per a prevenir i erradicar la violència domèstica.
- Informació de caràcter judicial i processal (denúncies, mesures de protecció, mesures cautelars ...).
- Enquestes d'opinió amb finalitats de recerca.
- Altres: _____.

1.2- La informació recaptada és accessible per a altres persones o entitats? (pot marcar diverses opcions):

- Sí, però només informes anònims.
- Sí, prèvia petició.
- Sí, però només per a institucions.
- No, la informació és només de caràcter intern.

3.-Indiqui el seu grau d'acord sobre la informació recollida sobre violència domèstica:

	Molt d'acord	Bastant d'acord	Poc d'acord	Gens d'acord
És important registrar informació quantitativa o qualitativa relacionada amb casos de violència domèstica.				
La informació elaborada a nivell institucional a Espanya és suficient per a conèixer la realitat sobre la violència domèstica.				
Les estadístiques publicades reflecteixen la realitat de la situació al país.				
Existeixen més casos que no apareixen en les dades publicades				
La informació hauria de ser més desagregada.				

Les dades són essencials per a millorar la comprensió de la naturalesa, magnitud, gravetat i freqüència de la violència contra les dones.				
La recerca i les estadístiques són eines valuoses a l'hora de desenvolupar intervencions i polítiques basades en dades empíriques per a posar fi a la violència contra les dones.				
Existeix una important manca de dades completes, fiables, comparables i actualitzats sobre la violència contra les dones.				

4.-La seva institució/entitat, ha posat en marxa campanyes de sensibilització dirigides a la població en general contra la violència domèstica?

- Sí
 No

Si la resposta és Sí, quines? _____

5.-La seva institució/entitat, ha posat en marxa campanyes educatives dirigides a la població en general contra la violència domèstica?

- Sí
 No

Si la resposta és Sí, quines? _____

6.-La seva institució/entitat, proporciona intermediació laboral a persones víctimes de violència domèstica?

- Sí
 No

Si la resposta és Sí, quines? _____

7.-La seva institució/entitat, proporciona orientació psicosocial sobre violència domèstica?

- Sí
 No

8.-La seva institució/entitat, proporciona assessorament jurídic sobre violència domèstica?

- Sí
 No

9.-La seva institució/entitat, ha posat en marxa mesures o estratègies diferents a les anteriorment esmentades contra la violència domèstica?

- Sí
 No

Si la resposta és Sí, quines? _____

10.- En la seva opinió, valori en una escala d'1 a 10 l'eficàcia de les següents mesures d'atenció a les víctimes de violència domèstica.

En una escala d'1 a 10, valori amb 10 el seu major grau d'acord i amb 1 el que menys.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
016.										
Telèfon ANAR.										
ATENPRO.										
Contractes bonificats de dones víctimes de violència.										
Renda Activa d'Inserció										
Ajuda econòmica prevista en l'article 27 de la Llei Integral.										
Concessions d'autorització de residència temporal i treball.										
Dispositius telemàtics.										
VIOGEN.										
Web de recursos de suport i de prevenció.										

11.-En la seva opinió, valori en una escala d'1 a 10 les següents qüestions relacionades amb la violència domèstica:

Valori amb 10 el seu major grau d'acord i amb 1 el que menys.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
La societat espanyola en general està sensibilitzada amb la violència domèstica.										

Els mitjans de comunicació estan sensibilitzats amb la violència domèstica.																			
El sistema educatiu contribueix a la prevenció de la violència domèstica.																			
Les institucions estan responnent adequadament a la violència domèstica.																			
El sistema judicial està responnent adequadament a la violència domèstica.																			

12.- En la seva opinió, valori en una escala d'1 a 10 en quina mesura els següents temes constitueixen desafiaments per a la prevenció i erradicació de la violència domèstica.

En una escala d'1 a 10, valori amb 10 el seu major grau d'acord i amb 1 el que menys.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Mesurament de les dimensions del fenomen.										
Producció de coneixement.										
Intervenció psicosocial.										
Intervenció laboral.										
Intervenció jurídica.										
Educació.										
Formació.										
Comunicació.										

Considera que la seva institució es troba capacitada per a la identificació i l'abordatge de casos de violència domèstica?

Sí No

14.- Quins tipus de violència domèstica en la nostra societat considera més freqüents? (pot marcar diverses opcions)

- Física
- Psicològica
- Social
- Sexual
- Negació d'aliments
- Negació de diners per part del cònjuge/parella Altres
- (si us plau, especificar):

15.- Quins considera que són per a la seva entitat/institució els obstacles per a la detecció i l'abordatge de la violència domèstica?

En una escala d'1 a 10, valori amb 10 el factor que considera el major obstacle a l'hora de detectar i abordar un cas de violència domèstica i amb 1 el que menys.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Manca de formació										
Manca de temps en consulta/despatx										
Manca d'equips interdisciplinaris										
Manca de perspectiva de gènere										
Manca d'intimitat en consulta/despatx										
Manca de recursos										
Por a represàlies										
Barreres culturals, idiomàtiques, etc.										
Altres: (especificar)										

16.- En una escala d'1 a 10, valori els següents recursos per a la informació i sensibilització sobre la violència domèstica:

Valori amb 10 el seu major grau d'acord i amb 1 el que menys.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Campanyes informatives										
Regulació de la publicitat i recomanacions per als mitjans de comunicació										
Web de recursos de suport i prevenció davant de casos de violència domèstica (WRAP)										
El servei telefònic 016, d'informació i assessorament jurídic en matèria de violència domèstica.										
Instruments d'informació propis de les Comunitats Autònomes.										
Servei Telefònic d'Atenció i Protecció per a Víctimes de la Violència de Gènere (ATENPRO).										

17.- En una escala d'1 a 10, valori els següents recursos per a l'atenció a les víctimes i els seus fills i filles.

Valori amb 10 el seu major grau d'acord i amb 1 el que menys.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Assistència jurídica immediata										
Protecció immediata										
Jutjats de Violència sobre la Dona										

Fiscal contra la Violència sobre la Dona																				
Unitats de Valoració Forense Integral																				
Unitats especialitzades de les FFCC de Seguretat																				
Cooperació entre les Forces i Cossos de Seguretat en un territori.																				
Coordinació entre les Forces i Cossos de Seguretat i els òrgans judicials.																				
Sistema de Seguiment Integral: estimació del risc i seguiment.																				
Sistema de Seguiment per mitjans telemàtics de les mesures d'allunyament en l'àmbit de la violència domèstica.																				
Sistema de control per GPS de la sortida d'agressors de centres penitenciaris.																				
Suport i acompanyament psicosocial a les dones.																				
Suport i acompanyament psicosocial als i les menors.																				
Servei Telefònic d'Atenció i Protecció per a Víctimes de la Violència de Gènere (ATENPRO).																				

18.- En una escala d'1 a 10, valori els següents recursos per a la informació a les víctimes de violència domèstica i el seu entorn:

Valori amb 10 el seu major grau d'acord i amb 1 el que menys.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
El servei telefònic 016, d'informació i assessorament jurídic en matèria de violència domèstica.										
Instrumentes d'informació propis de les Comunitats Autònomes.										

19.-Valori les següents mesures relacionades amb el paper que exerceix la publicitat en la transmissió de valors i principis per a ajudar de manera efectiva a combatre el fenomen de la violència domèstica.

En una escala d'1 a 10, valori amb 10 el seu major grau d'acord i amb 1 el que menys.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Cooperació amb les empreses de publicitat per a canalitzar la formació en igualtat dels seus professionals i posar en marxa premis a les bones pràctiques en matèria de publicitat.										
Ampliació de l'acord d'autoregulació en l'àmbit de la publicitat que inclogui criteris per a la resolució extrajudicial de controvèrsies.										
Conveni entre els legitimats per a l'exercici de l'acció de cessació i rectificació per a garantir una acció coordinada i eficient.										
Ampliació de l'acord d'autoregulació dels operadors de televisió en matèria de protecció de menors per a incorporar la violència domèstica i la discriminació per motius de sexe.										
Convenis amb les Autoritats Reguladores Audiovisuals per a establir procediments de col·laboració per a erradicar de la programació i la publicitat les incitacions directes o indirectes a la violència domèstica.										
Promoció i difusió de bones pràctiques en continguts i tractament de la notícia.										

20. Valori el seu coneixement de ATENPRO

En una escala d'1 a 10, valori amb 10 el seu major grau de coneixement i amb 1 el menor.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Qüestionari entitats locals

CARACTERÍSTIQUES ESPECÍFIQUES:

1.- Considera que les entitats locals tenen un paper que exercir en la prevenció i l'erradicació de la violència domèstica? (pot marcar diverses opcions)

- Sí, de manera central.
 Sí, encara que de manera complementària o accessòria.
 No, de cap manera.

2.- Considera que les entitats locals tenen competències suficients en matèria d'igualtat i amb la finalitat de prevenir i erradicar la violència domèstica?

- Sí
 No

Si la resposta és Sí, quines? _____

El Pacte d'Estat contra la violència de gènere, considera que ha servit com a impuls perquè els municipis recuperin/afermin competències en matèria d'igualtat i amb la finalitat de prevenir i erradicar la violència domèstica?

- Sí, de manera determinant.
 Sí, encara que només marginalment
 No, de cap manera.

4.- En les mesures contingudes en el Pacte d'Estat contra la violència de gènere, les Entitats locals tenen funcions d'impuls/desenvolupament i/o responsabilitat.

En una escala d'1 a 10 valori fins a quin punt aquestes mesures contribueixen a prevenir i/o erradicar la violència domèstica, on 10 suposa la major valoració i 1 la menor.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Desenvolupament de campanyes de prevenció i sensibilització.										
Prestació d'una assistència social integral.										
Creació d'unitats de suport.										
Protecció per la policia local de les víctimes.										
Establiment d'una xarxa d'habitatge i/o cases de acolliment.										
Establiment de centres d'acolliment i/o de d'informació a les víctimes en zones rurals.										

Constitució de comissions i consells locals d'igualtat.														
Possibilitar els desplaçaments als serveis especialitzats.														
Establiment de protocols i de mesures especials per a atendre col·lectius de dones més vulnerables.														
Adaptació dels recursos de suport i atenció a les persones amb discapacitat.														

5.- Considera important la utilitat dels recursos estatals per a prevenir i combatre la violència domèstica en el territori?

Valori la utilitat d'aquests recursos en una escala d'1 a 10, on 10 suposa la major valoració en relació amb la seva utilitat i 1, la menor.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
016.										
VIOGÉN.										
Sistemes de seguretat per mitjans telemàtics.										
ATENPRO.										

Qüestionari per a l'observatori estatal de violència sobre la dona

CARACTERÍSTIQUES ESPECÍFIQUES:

1.- Indiqui el seu grau d'acord en relació amb l'RD 752/2022, de 13 de setembre, a propòsit d'incloure dins de l'objecte d'anàlisi i actuació de l'Observatori les noves formes de violència sobre la dona establertes en el Conveni d'Istanbul.

	Molt d'acord	Bastant d'acord	Poc d'acord	Gens d'acord
Es tracta d'una mesura necessària però no suficient per a prevenir i combatre la violència sobre la dona.				
Es tracta d'una mesura necessària i suficient per a prevenir i combatre la violència sobre la dona.				
Es tracta d'una mesura insuficient per a prevenir i combatre la violència sobre la dona.				

2.- Indiqui el seu grau d'acord en relació amb el RD 752/2022, de 13 de setembre, a propòsit d'incloure dins de l'objecte d'anàlisi i actuació de l'Observatori l'impacte d'aquesta violència contra fills menors i persones subjectes a tutela, guarda o custòdia, així com contra els seus familiars o afins menors.

	Molt d'acord	Bastant d'acord	Poc d'acord	Gens d'acord
Es tracta d'una mesura necessària però no suficient per a prevenir i combatre la violència sobre la dona.				
Es tracta d'una mesura necessària i suficient per a prevenir i combatre la violència sobre la dona.				
Es tracta d'una mesura insuficient per a prevenir i combatre la violència sobre la dona.				

3.- En la seva opinió, valori les següents funcions de l'Observatori tal com són redefinides en el RD 752/2022, de 13 de setembre, en matèria de violència domèstica.

	Insuficients	Suficients	Notables	Excel·lents
Funcions d'assessorament.				
Col·laboració institucional.				
Elaboració d'informes i estudis.				
Propostes d'actuació per a prevenir, sancionar i erradicar la violència sobre la dona.				

4.- En la seva opinió, valori en una escala d'1 a 10 la pertinència de les funcions atribuïdes a l'Observatori per a prevenir i/o erradicar la violència domèstica, on 10 significa la major valoració quant a la seva pertinència i 1, la menor:

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Funcions d'assessorament.										
Funcions d'avaluació.										
Funcions de col·laboració institucional.										
Elaboració d'informes i estudis.										
Propostes d'actuació per a prevenir, sancionar i erradicar la violència sobre la dona.										

5.- Considera que són suficients les mesures i actuacions posades en marxa per les administracions públiques, així com per entitats privades i altres organitzacions de la societat civil, per a prevenir, detectar i erradicar les diferents formes de violència domèstica?

- Sí
 No

Si la resposta és NO, indiqui breument per què _____

QÜESTIONARI PER A LES UNITATS DE COORDINACIÓ CONTRA LA VIOLÈNCIA SOBRE LA DONA I LES UNITATS DE VIOLÈNCIA SOBRE LA DONA

1.- Considera que el seguiment i la coordinació dels recursos i serveis de l'AGE per a l'atenció de les situacions de violència domèstica en el territori són:

- Insuficients
- Suficients
- Notables

2.- En la seva opinió, valori en una escala d'1 a 10 el grau de realització de les següents mesures en matèria de violència domèstica on 10 representa el major grau de realització i 1, el menor:

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
La col·laboració amb les Administracions Autonòmiques i locals en matèria de violència domèstica										
El seguiment personalitzat de cada cas de violència domèstica										
Les actuacions que s'estan duent a terme en relació amb les víctimes mortals per violència domèstica										
Les actuacions que s'estan duent a terme en relació amb les víctimes ferides greument per violència domèstica										
La promoció i col·laboració en la posada en marxa d'activitats per a la prevenció i sensibilització de la violència domèstica										
La intervenció en el marc del pla director per a la convivència i millora de la seguretat en els centres educatius i els seus entorns										
La col·laboració en la formació i especialització de professionals										

3.- En la seva opinió, valori en una escala d'1 a 10 les competències que, d'acord amb la LO 1/2004, de 28 de desembre correspon a aquestes Unitats des del punt de vista de la seva pertinència per a prevenir i/o erradicar la violència de gènere.

10 es reserva per a la competència o competències més pertinents i 1, per a la competència o competències menys pertinents.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Seguiment i la coordinació dels recursos i serveis de l'AGE per a l'atenció de les situacions de VG en el territori.										
Col·laboració amb les Administracions Autonòmiques i locals en matèria de VG.										
Seguiment personalitzat de cada cas de VG.										
Actuacions que s'estan duent a terme en relació amb les víctimes mortals per VG i ferides greument per VG.										
Promoció i col·laboració en la posada en marxa d'activitats per a la prevenció i sensibilització de la VG.										
Intervenció en el marc del pla director per a la convivència i millora de la seguretat en els centres educatius i els seus entorns										
Promoció i col·laboració en la formació i especialització de professionals.										

QÜESTIONARI PER A L'OBSERVATORI DE LA SALUT DE LES DONES

(Comissió del Consell Interterritorial contra la violència de gènere i grups de treball)

1.- En la seva opinió, valori en una escala d'1 a 10 la pertinència de les següents mesures per a prevenir i/o erradicar la violència domèstica, on 10 suposa la major valoració quant a la seva pertinència i 1, la menor:

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
L'elaboració d'informes anuals sobre actuació sanitària davant la violència domèstica.										
L'elaboració de protocols, guies i instruments comuns del SNS per a l'actuació sanitària davant la violència domèstica.										
L'elaboració d'indicadors i criteris comuns de qualitat en l'SNS per a l'actuació sanitària davant la violència domèstica.										
L'elaboració de bones pràctiques en el SNS d'actuació sanitària davant la violència domèstica.										

2.- En la seva opinió, valori en una escala d'1 a 10 el grau de compliment de les següents mesures per a prevenir i/o erradicar la violència domèstica, on 10 suposa la major realització, i 1 la menor.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
L'elaboració d'informes anuals sobre actuació sanitària davant la violència domèstica.										
L'elaboració de protocols, guies i instruments comuns del SNS per a l'actuació sanitària davant la violència domèstica.										
L'elaboració d'indicadors i criteris comuns de qualitat en l'SNS per a l'actuació sanitària davant la violència domèstica.										
L'elaboració de bones pràctiques en el SNS d'actuació sanitària davant la violència domèstica.										

QÜESTIONARI PER A UNITATS D'IGUALTAT, PLATAFORMA EUFEM, XARXA FEMINISTA DE DRET CONSTITUCIONAL, XARXA GENET

1.- En la seva opinió, valori en una escala d'1 a 10 la pertinència de les següents mesures en matèria de violència domèstica per a la seva prevenció i/o erradicació, on 10 suposa la major valoració quant a la seva pertinència i 1, la menor:

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
La inclusió en els plans d'estudi en què procedeixi d'ensenyaments en matèria d'igualtat entre dones i homes.										
La creació de postgraus específics.										
La realització d'estudis i recerques especialitzades en la matèria.										
La realització de polítiques actives d'ajuda a la creació i producció intel·lectual d'autoria femenina, traduïdes en incentius de naturalesa econòmica, a fi de crear les condicions perquè es produeixi una efectiva igualtat d'oportunitats.										
El respecte i la garantia de representació equilibrada en els diferents òrgans científics.										
L'adopció de mesures d'acció positiva a la creació i producció intel·lectual de les dones, propiciant l'intercanvi intel·lectual, tant nacional com internacional.										
La subscripció de convenis amb els organismes competents.										
L'adopció de totes les accions positives necessàries per a corregir les situacions de desigualtat en la producció i creació intel·lectual de les dones.										
L'autonomia de la unitat d'igualtat en les universitats públiques com a garantia dels drets de la comunitat universitària.										

QÜESTIONARI PER A ASSOCIACIÓ THEMIS, FEDERACIÓ ESTATAL DE DONES PROGRESSISTES, UNAF, ASSOCIACIÓ PLAZA MAJOR, ASSOCIACIÓ BEATRIZ DE SUABIA I ADAVAS

1.- La Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere enuncia en el seu article dos un conjunt de principis rectors o fins que informaran l'articulació d'un conjunt integral de mesures. Valori el seu grau de realització:

	Insuficient	Suficient	Notable	Excel·lent
Enfortiment de mesures de sensibilització ciutadana de prevenció, dotant als poders públics d'instruments eficaços en l'àmbit educatiu, dels serveis socials, sanitari, publicitari i mediàtic.				
Consagració dels drets de les dones víctimes de violència de gènere, exigibles davant les AAPP, assegurant d'aquesta manera un accés ràpid, transparent i eficaç als serveis establerts a aquest efecte.				
Reforçament fins a la consecució dels mínims exigits pels objectius de la llei dels serveis socials d'informació, atenció, emergència, suport i recuperació integral, així com l'establiment d'un sistema per a la més eficaç coordinació dels serveis ja existents a nivell municipal i autonòmic.				
Garantia dels drets en l'àmbit laboral i funcionarial que conciliïn els requeriments de la relació laboral i d'ocupació pública en les circumstàncies d'aquelles treballadores o funcionàries que sofreixen violència de gènere.				

Garantia dels drets econòmics per a les dones víctimes de violència de gènere, amb la finalitat de facilitar la seva integració social.				
Establiment d'un sistema integral de tutela institucional en el qual l'AGE, a través de la Delegació Especial del Govern contra la Violència sobre la Dona, en col·laboració amb l'Observatori Estatal de la Violència sobre la Dona, impulsi la creació de polítiques públiques dirigides a oferir tutela a les víctimes de la violència contemplades en la citada Llei.				
Enfortiment del marc penal i processal vigent per a assegurar una protecció integral, des de les instàncies jurisdiccionals, a les víctimes de violència de gènere.				
Coordinació dels recursos i instruments de tota mena dels diferents poders públics per a assegurar la prevenció dels fets de violència gènere i, en el seu cas, la sanció adequada als culpables.				
Promoció de la col·laboració i participació de les entitats, associacions i organitzacions que des de la societat civil actuen contra la violència de gènere.				

Foment de l'especialització dels col·lectius professionals que intervenen en el procés d'informació, atenció i protecció a les víctimes.				
Garantia del principi de transversalitat de les mesures, de manera que en la seva aplicació es tinguin en compte les necessitats i demandes específiques de totes les dones víctimes de violència de gènere.				

2.- En la seva opinió, valori la pertinència de les següents mesures per a prevenir i/o erradicar la violència domèstica.

	Insuficient	Suficient	Notable	Excel·lent
Enfortiment de mesures de sensibilització ciutadana de prevenció, dotant als poders públics d'instruments eficaços en l'àmbit educatiu, dels serveis socials, sanitari, publicitari i mediàtic.				
Consagració dels drets de les dones víctimes de violència de gènere, exigibles davant les AAPP, assegurant d'aquesta manera un accés ràpid, transparent i eficaç als serveis establerts a aquest efecte.				
Reforçament fins a la consecució dels mínims exigits pels objectius de la llei dels serveis socials d'informació, atenció, emergència, suport i recuperació integral, així com l'establiment d'un sistema per a la més eficaç coordinació dels serveis ja existents a nivell municipal i autonòmic.				

Garantia dels drets en l'àmbit laboral i funcional que conciliïn els requeriments de la relació laboral i d'ocupació pública en les circumstàncies d'aquelles treballadores o funcionàries que sofreixen violència de gènere.				
Garantia dels drets econòmics per a les dones víctimes de violència de gènere, amb la finalitat de facilitar la seva integració social.				
Establiment d'un sistema integral de tutela institucional en el qual l'AGE, a través de la Delegació Especial del Govern contra la Violència sobre la Dona, en col·laboració amb l'Observatori Estatal de la Violència sobre la Dona, impulsi la creació de polítiques públiques dirigides a oferir tutela a les víctimes de la violència contemplades en la citada Llei.				
Enfortiment del marc penal i processal vigent per a assegurar una protecció integral, des de les instàncies jurisdiccionals, a les víctimes de violència de gènere.				
Coordinació dels recursos i instruments de tota mena dels diferents poders públics per a assegurar la prevenció dels fets de violència gènere i, en el seu cas, la sanció adequada als culpables.				
Promoció de la col·laboració i participació de les entitats, associacions i organitzacions que des de la societat civil actuen contra la violència de gènere.				

Foment de l'especialització dels col·lectius professionals que intervenen en el procés d'informació, atenció i protecció a les víctimes.				
Garantia del principi de transversalitat de les mesures, de manera que en la seva aplicació es tinguin en compte les necessitats i demandes específiques de totes les dones víctimes de violència de gènere.				

Financiado por
la Unión Europea
NextGenerationEU

R Pla de Recuperació,
Transformació i Resiliència

GOBIERNO
DE ESPAÑA

MINISTERIO
DE IGUALDAD

SECRETARÍA DE ESTADO
DE IGUALDAD
Y CONTRA LA VIOLENCIA DE GÉNERO

DELEGACIÓN DEL GOBIERNO
CONTRA LA VIOLENCIA DE GÉNERO

Estudi sobre conductes de violència domèstica i aproximació i intervenció de l'administració local en la matèria